2d.
27,680/A

J XXXVIII 17/12

S.220.
13.2.90

20 a. 4442

GUALTERUS HARRIS

DE

MORBIS ACUTIS INFANTUM, &c.

VINCENTIUS KETELAER

DE

APHTIS NOSTRATIBUS

Seu

BELGARUM Sprouw.

DE MORBIS ACUTIS INFANTUM.

Acceſſêre

Obſervationes Medicæ de Morbis aliquot gravioribus,

ET

Quædam de Luis Venereæ origine, naturâ & curatione.

Autore *GUALTERO HARRIS*, M.D. Celeberrimi Collegii Medicorum Londinenſium Socio.

Editio nova auctior & accuratior.

AMSTELODAMI,

Apud JOH. FRED. BERNARD.

1715.

WELLCOME
HISTORICAL
MEDICAL
LIBRARY

REVERENDO ADMODUM

IN

CHRISTO PATRI,

ERUDITISSIMOQUE DOMINO,

D. SIMONI

Epiſcopo Elienſi.

CUm illuſtriſſimus, ornatiſſimus, mihique maximè benevolus, *CAROLUS MARCHIO VIGORNIENSIS*, qui priùs opuſculi hujus patrocinium ſuſcipere dignatus fuerat, repentino fato abreptus ſit: inter omnes quos cultu ac veneratione ſummâ proſequor, nemo ſanè eſt, cujus nomini, honoris ergò, eundem libellum in lucem publicam rurſùs prodíturum libentiùs aut lætiùs quàm *TUO* dedicem. Tantis quippè Amplitudinis Veſtræ meritis obſtrictus ſum, ut dignum aliquod ſummæ Obſervantiæ

teſtimonium quoquomodo reddere nequeam. Et profectò maximas inter vitæ meæ felicitates ſemper recenſebo (neque ea eſt præter dignitatem medicam Gloria) quòd officia mea medica, qualia qualia fuerint, Optimis quibuſdam Viris, & potiſſimùm Tibi, Reverendiſſimoque Archiepiſcopo Cantuarienſi, D. D. Joh. Tillotſono, Bonorum omnium Mæcenati (non ità pridem totius Angliæ Primati, nunc verò in Beatorum Sedes illuſtriores tranſlato) grata fuerint, perbenignèque accepta. Quin &, per vitæ curriculum, haud rarò obſervavi, probos integroſque viros, etiamſi ætate paulò provectiores, benevolentiâ quâdam innatâ, in me nimis eâ indignum ſæpiuſculè propendiſſe; iniquos verò improboſque, minimâ ſine cauſâ, impulſu quodam incitatos, inimicos mihi infeſtoſque ſæpiſſimè fuiſſe. Adeò ut verum id eſſe, quod Oratorum ſummi fuit effatum, compertum quidem habeam: *Amicitiam niſi in Bonis eſſe non poſſe.* Quinetiam, ſi moleſtiam nullam exhiberem, hîc referre non pigeret, Bonorum Proborumque unum, Eduardum

Chamberlanum, L. L. D. ſpectatæ virtutis virum, ſcriptiſque ſuis egregiis *Angliæ Notitiam* univerſæ jam Europæ illuſtrantibus clariſſimum, benevolentiâ adeò mutuâ, ac ſingulari, mecum diu fuiſſe aſtrictum, ut monumento ſuo marmoreo, quod extrà Eccleſiam in pago juxtà Londinum ſito, & *CHELSEY* dicto, ſibi pluſquam octagenario erigi curaverat, me *Amicum Amico* inſcribi voluerit.

Si rerum humanarum derepentè pereuntium quævis ſummam noſtram ſolicitudinem mereatur, certè Amici jactura præ aliis quibuslibet eſt dolenda. Et ratio potiſſima, cur ſenes congerendis utcunque pecuniis ita ſint proni, cur alieni ita ſint identidem rapaces, ea eſſe videtur, quia multas aſſentationes, multa Amicorum ſimulachra, plurimumque ſaltem cultûs & obſequii, ſenibus grati ac naturâ illis debiti, comparabit *Regina* illa *Pecunia*; quanquam nullæ opes Amicitiam fidam conciliare, nullæ *virum Bonum alterumque ſui ſimilem* poſſunt effingere. Nôrunt videlicet ſenes, quàm rara ſit optabilis illa Benevolentia; cùm

ex omnibus ſæculis vix tria aut quatuor Amicorum paria Antiquitas commemoraverit.

Quicquid verò de moribus alienis ſit ritè ſtatuendum, noſtrum quidem eſt, & in poteſtate ferè noſtrâ, noſmetipſos præſtare ſaltem mediocriter Bonos; æquiuſque videtur, & multò conſultius, unumquemque dare operam, ut Seſe, quàm Mundum, meliorem reddat.

Alii itaque indomitâ Honorum cupiditate flagrantes, ſimulandi artificium accuratè ediſcant, omniaque ſtudioſè agant ad gratiam conciliandam; alii *Summum Bonum* in Voluptate collocantes vitam brevem, noxiis utique & imprudentibus delectationibus, multò breviorem reddant; alii ſalutem Patriæ, pro quâ tot egregii, magnanimique viri, multis retrò ſæculis, ultrò occubuerunt, rebus poſtponant propriis; alii denique inexplebili lucrandi ſiti ſemper exardeſcant, ac ſi vitam immortalem, inter omnia ſenio collabentia, ipſi ducere haud dubitarent; aut ſi gaudium morienti ſempiternum eſſet, omnium rerum copiâ ſuperbientem decedere, hæ-

redemque prodigum poſt ſe relinquere. Hoc ſaltem probè novi, notitiâ rerum aliquali edoctus, neminem in hâc quà patet terrâ felicem eſſe poſſe, neminem perturbationum expertem, jucundamque agere vitam, niſi qui ſuavibus mundi incantamentis magnoperè ſibi interdicit, niſi qui frænum injicit cupiditatibus, qui Virtuti ſeſe conſecrat, morumque probitatem amplectitur.

Sed moleſtiam nimiam haud licet faceſſere, Tibi ſcilicet principi bonarum literarum Antiſtiti, cui nulla laxatio curis, ſtudiiſque datur ſacris, qui non modò Concionibus ſalutiferis, ſingulis ſeptimanis habitis, ætate quamlibet multùm ingraveſcente, prodeſſe omnibus etiamnùm ſtudes, doctrinamque verè cœleſtem jugiter promulgas, ſed & ſummam bonorum omnium laudem ac admirationem conſecutus es, tùm propter libros complures pietati, benèque vivendo inſervientes, tùm propter Commentarios imprimis illos admirandos, quibus Sacras Scripturas veteris Teſtamenti, ſapientiâ ſenili ac conſummatâ, præ aliis fortè univerſis Doctoribus, expoſuiſti.

Diu benèque valeas, Reverendiſſime Præſul, in Eccleſiæ decus, & Reipublicæ utilitatem, liber à communibus ſenectæ incommodis, quantum humana fert natura, & certiſſimè immunis à morbidis omnibus cruciatibus, quos *intemperans juventus* neceſſariò ſecum ducit, *effœtum corpus tradens ſenectuti.* Ita eſt mihi ardenter in votis, qui me ſanctè profiteor,

Paternitatis, Amplitudiniſque Veſtræ,

Humillimum, Devotiſſimumque Cultorem,

GUALTERUM HARRIS.

PRÆ-

PRÆFATIO.

SI prior hujus libelli editio à doctis nonnullis fuerit fortè benigniùs excepta, typiſque tranſmarinis quibuſdam mandata; ſi epiſtolas aliquot ornatiſſimè ſcriptas à Medicis Præclariſſimis longè diſſitis, propiùſve degentibus, ſtudio faventes meo, ut aliquibus quadantenùs proſim, contigerit accepiſſe; id omne ſolito multorum candori, aut ſummæ quorundam virorum excellentium, moribus optimè compoſitorum, atque in delictis alienis humaniter cæcutientium, bonitati acceptum refero. Nihil enim quantumvis eximium, ſcriptoque exquiſitum, nedùm imperfectum, animos inflare noſtros, ſuperciliumque attollere debet. Etenim ſumma hominum ſapientia ac ſcientia ea quidem eſt quæ inſipientiam atque inſcitiam communem ob oculos proponit. Et quò aliis quiſquam

in hâc rerum Ignorantiâ, ac rectæ rationis inopiâ percipiendâ, eſt ſibi magis conſcius, eò aliis illum Superiorem, facilèque primas in ſcientiis obtinere cenſeo.

Quamobrem alii ſibi placeant, ſe probè intelligere, cur Globus hic terreſtris in certo univerſi loco naturaliter permaneat, neque pondere ſuo graviſſimo in quamcunque partem aeris fluidi, quaquaversùs circumfuſi, umquam declinet; quâ porrò ratione levis compreſſio Atmoſpheræ tàm immenſum pondus æquabiliter ſuſtineat; alii terras illas incognitas in penetralibus telluris abſconditas, aut ſimilia tenebris obducta, nullis teleſcopiis pervia, profundo ſuo ingenio accuratè deſcribant; alii facilè complectantur, quid ventos agitet in tantos nonnunquam turbines, undè adveniant venti, quò tam celeriter avolent, quid denique vires illorum concitatas ſubitò frangat. Alii aliter diſquiſitiones ſuas collocent, magnamque ingenii admirationem indè comparent. Quod ſi quippiam Philoſophia vera pro Poſtulato tradat, ſi Axioma pro certo ſtatuat, quòd notitiam omnium promeretur, id præ aliis eſt, aut ſit potiſſimum, tranquillum *ſcilicet* animum quantivis eſſe pretii, & virtutem innocentiamque, *quantumlibet vulgò ſpretas, quantumlibet hanc puerilem habitam*, blandiſſimis vetitorum lenociniis tantò antecellere, quantò lucem tenebris ſplendidiorem, quantò firmam corporis valetudinem adverſiſſimæ magis expetendam.

Cæ-

Ceterùm ſiqui ingenio pollentes, artemque medicam penitiſſimè callentes, conatus in hoc opuſculo meos nihil præclarum, aut laudabile, nè invidiâ dignum, produxiſſe contendant, equidem illis admodùm facilè aſſentior, nimirùm comperiens multò facilius eſſe, magna conſcribere volumina, verborum floſculis, argumentis variis, copioſis Autorum citationibus, & plurimâ delectatione referta, quàm opellam aliquam parvulam inſigni hominibus uſui, commodoque univerſo futuram.

Et ſi diſquiſitiones meæ, utut tenues, at benevolæ, quod volui infantibus innocuis beneficium minùs aſſecutæ fuerint, non mediocris eſt operam ludenti conſolatio, innoxios illos mortuos, nullâ diligentiâ reſtitutos, à moleſtiis omnibus & inſidiis, quibus parentes ſui nunquam non exponuntur, in æternum liberari, ſuperaſque illos Beatorum ſedes, domiciliis his fragilibus longè anteponendas, illicò capeſſere. Quinimò minimè diffiteor, ſi talia conjicere liceat, Deum Optimum Maximum, cujus beneplacito tàm inferiora, quàm ſupera omnia jure merito parere debent, parvulis innocuis haudquaquam infenſum, ſed ex immenſâ ſuâ miſeris mortalibus Benevolentiâ ac Miſericordiâ, tantam generis humani multitudinem, quæ noſtrâ opinione præmaturiùs videtur occumbere, in cœlos clementiſſimè abripere, nè tenelli illi de-

inceps

inceps pubeſcentes in ſocietatem aliquam improbam aliquandò cooptarentur, nè contagio ſceleratorum pervagante contaminarentur.

*Certè Animarum verè Innocentium numerus penè infinitus ex hâc terrâ in cœlos indeſinenter emigrabit; ſi verum ſit, * tertiam ad minimum generis humani partem, ante ſeptimum ætatis annum, gravi hoc corpuſculi onere, animæque ergaſtulo ſolere liberari; utcunque adultorum nimis pauci, ſeriùs morientes, magnorum criminum vix expertes, nedùm ab omni culpâ Innocentes, fuerint pronunciandi.*

Et quidni Infantes, innocentes natos, innocentes morientes, feliciſſimos exiſtimemus, cùm in ea nos tempora inciderimus, quibus tot ſanguinis humani torrentes per totam, quàcunque patet, Europam quotannis diffunduntur, alterâ contendentium parte pro aris & focis, neceſſario decertanti, alterâ indomitâ atque effrænatâ dominandi libidine ſemper flagranti, adeò ut Infantulus quidam Londini, *ſex tantùm menſes natus, ante has rerum publicarum incœptas perturbationes, paulò poſt obitum Caroli Secundi, nuperi Hiſpaniæ*

* Vide *Granti* computationes ſeptimanatim morientium *Lond. Angl.* ſcriptas.

niæ Regis, inter collocandum Regem Borbonienſem per fas & nefas in Imperio Hiſpanico, ſpectantibus interim pauliſper tot populis tanta Europæ pericula quaſi oſcitanter, atque Senatu noſtro impavido magnanimoque ea haud ægriùs dein ferente; Infantulus hic, inquam, miſerias cladeſque inpendentes fortè præſentiens, poſtquam paroxyſmo convulſivo liberatus fuiſſet, veſperâ tunc Feſtum Chriſti Natalitium præcedente, per quartam horæ partem nunc O DEUS, *nunc* O JESUS, *clarè ac diſtinctè exclamaret: oculis tunc ſuis ad cœlos verſis, lacrymis pluribus profuſis, manibuſque, aut manu alterutrâ, tanquam orantis, intereà elevatis. Hæc fidem facilè ſuperantia non modò mihi retulit, aut confirmavit, pater ipſius infantis, Dominus* Edgworthus *Tribunis militum in ſatellitio Regio locum tenens, & quem priùs Bruxellis,* A. D. 1693. *febre acutâ penè confectum, ac maximè deploratum à duobus Medicis inclytis habitum, Deo benedicente, Conſilio meo reſtitueram; ſed & amborum parentum, nutricis, ancillæ domeſticæ, vicinæque matronæ, aſtantium teſtimonia jurejurando veritatem facti nemine poſtulante comprobantia, apud Cuſtodem pacis D. Richardum Bucleigh, Equitem auratum reddita, in tabulas fideliter ſunt relata.*

In hoc Tractatulo, pariter atque inſequenti-

bus obſervationibus, nomina ægrotantium conſultò quidem omiſi, utpotè rem nullius momenti ad illuſtrandas narrationes, aut curationes clariùs deſcribendas. Quippè congruum videtur, ut illuſtres maximè viri ac fœminæ, liberique eorum, veſtitu potiùs nitido quàm ſordido, ſani quàm morbidi, in conſpectum publicum prodeant.

DE MORBIS ACUTIS INFANTUM.

CUM æſtate dudùm elapsâ verba fortè fecerim peritiſſimo conſummatiſſimoque Medico Domino D. *Sydenham*, de ſucceſſibus repetitis quos in medendis *Infantum* periculoſioribus affectibus ſæpenumerò fueram expertus, ſanè Magnus ille Vir attentè percontatus eſt, quânam ego methodo uti ſolerem in re adeò hactenùs deſideratâ, & cujus plenam notitiam (nequid graviùs dicam) Medici omni laude digniſſimi vix ac nè vix quidem ſunt aſſequuti. Cui ego tùm protinùs methodum quæ præ aliis mihi placuit, lubentiſſimè exponebam. Re tandem ab eo perpensâ, ac in praxi ſuâ tunc examinatâ, ille non modò

methodum noſtram non improbabat, ſed & eam aliis perutilem fore, experientiâ ſuâ propriâ jam confirmatus prædicabat, atque literis me eandem conſignare magnoperè hortabatur. Tanto igitur Autore calamum pro virili aſſumo, & ſaluti tenerrimorum quantum in me eſt, verè inſervire ſtudeo.

Scio quàm leviter delineatam, imò incognitam ſanè provinciam perluſtrare contendam, cùm pueruli ac maximè infantes ægrotantes nihil quicquam obſtrepent, ad diagnoſin luculentam, niſi quod querulis vagitibus, & proterviæ incerto idiomate, poſſimus expiſcari; quapropter Medici non pauci nominis ampliſſimi, palàm ſunt nobis aliquando profeſſi, ſe Pueris febricitantibus, ac præſertim recèns natis viſendis advocatos invitâ quidem Minervâ, tanquam ad myſterium neſcio quod evolvendum, aut inſanabilem aliquem affectum ſanandum, plumbeis pedibus accedere ſolitos.

Minimè dubium eſt, ægritudinum puerilium curationem exquiſitam perindè omnibus exoptandam eſſe, ac aliud quicquam quod in arte medicâ hactenùs deſiderari videatur. Nec modò viri opulenti, qui terrarum & latifundiorum ampliſſimorum hæredes aut exoptant, aut ſoſpites conſervare volunt,

in

in hâc re plurimum ponunt, verùm & parentes univerſi στοργῇ ferè invincibili erga ſobolem ſuam exardeſcunt, atque in tutelam eorum tanquàm propriam ſuſpirant. Quamobrem ſi facem utut exiguam mihi detur accendere, quâ alii egregiis animi dotibus ornati opus hoc tàm imperfectum limato ſuo ingenio perpoliant, ac magis abſolutum reddant, incœpti neutiquàm pœnitebit, & boni id ego conſulam.

Quiſquis igitur Infantum minimorum ſymptomata, quæ manifeſtò ſe produnt, diligenter expendet, qui craſin illorum molliculam, ſimpliciſſimam diætam attentè conſiderabit, non ita arduum & difficile penſum hoc fore comperiet, ut falsâ imaginatione ductus priùs exiſtimabat. Etenim aſſerere non verebor morbos illius ætatis genere pauciſſimos eſſe, & gradu tantummodò differre; imò curationem puerorum multò tutiorem ac faciliorem, quàm virorum & mulierum.

Inter ætates, ut ſenilis alterationem qualemcunque in melius ægerrimè ſuſtinet, propter partium omnium ſolidarum ſiccitatem & duritiem, atque ſaxeam ferè temperiem, ita mollities juvenilis, & tantùm non mucilaginoſa teneritudo alterationibus omnimodis recipiendis proculdubiò apta nata eſt.

Siccus utique eſt ſenex iis omninò in partibus, quibus infans humore excellit: nimirum oſſibus, membranis, ligamentis, arteriis, venis, nervis, ipſiſque carnibus; quandoquidem vel oſſa infantum cartilagines potiùs dici mereantur; cùmque humido tàm primogenio, quàm aſcititio adeò abundent, adeò mollia & fluxibilia ſint eorum corpuſcula, certè illorum temperamentum omnium humidiſſimum eſt ritè ſtatuendum.

Et quemadmodum temperies puerorum humidiſſima eſt, haudquaquam vereor pronunciare, morbos illorum univerſos ejuſdem generis eſſe, ab unâ eâdemque Causâ produci; quòdque prout partes corporis diverſæ, ſint ſuperiores ſint inferiores, hâc vel illâ ægritudine affici ſoleant; prout nempè ventriculus, inteſtina, pulmones, caput, & nervi, maximè urgentur, aut malè ſe habent, idem reverà morbus quamplurima nomina ſortiatur.

In quâ aſſertione, ne paradoxon inconſultò ſuſtinere videar, *Hippocratem* ipſum, libro de Flatibus, de unâ eâdemque universâ morborum causâ differentem audiamus. Τῶν δὲ νέσων ἁπατέων, &c. *Morborum omnium unus & idem modus eſt. Locus verò ipſe eorum differentiam facit. Quare videntur quidem*

dem morbi nihil ſimile habere, propter diverſitatem ſcilicet locorum, quùm ſit tamen una morborum omnium ſpecies, & cauſa eadem.

Quocircà ſi humidi puerilis naturam paulùm examinemus, id in nullam aliam putredinem, niſi aceſcentem, degenerare aptum, liquidò conſtabit. Quemcunque enim affectum pati deprehenduntur Infantes, hoc vel illo nomine inſignitum, raro aut numquam eis deeſſe fæces Acidum redolentes, & maximè ab initio ructuum acidorum copiam, obſervare potui. Rursùm liquores fermè omnes in putredinem tendentes, acorem ante omnia contrahere ſolent. Imò lac ipſum, proprium tenellæ ætatis pabulum, ſi aliquantò diutiùs aſſervetur, ultrò coaceſcit, & ad ignem ſine acido quocunque inſtillato ſpontè coagulatur. Porrò ſymptomata infantum ſingula acido, ut parenti legitimo, ortum ſuum debent.

Addatur his tonus ſanguinis debilior, & craſis nimium infirma, ita ut ſpiritus in eo hoſpitantes nondùm eò prædominii devenerint, ut functiones aut munia ſua debitè obire, aut quoſcunque humorum motus irregulares à cauſis vel externis vel internis ſuſcitatos poſſint ipſi vi propriâ componere. Liquor nempè vitalis, muſti in morem, priuſ-

quam ad debitam ἀκμὴν exaltatus in acorem præternaturalem facilè degenerat; neque tamen idem ità difficulter, tempeſtivâ artis ope, in ordinem redigitur.

Et mehercule *tempeſtivorum* auxiliorum uſus & emolumentum in ſingulis ætatibus ægrotantium, nunquam ſatis inculcari poteſt, quia principiis morborum ſive Chronicorum, ſive Acutorum peritus Medicus facilè ſubvenit, qnemadmodùm ſcintillæ primæ cujusvis incendii, quantumvis magni, facillimè extinguuntur; quandoquidem vel minima mora devaſtationibus conflagrationis incredibilibus, ex ſcintiilulâ primò contemptâ locum præbeat. Idque ego ſæpenumerò expertus, ſanctè affirmare poſſum, me diù obſervâſſe in acutis omnium morbis, quibus tempeſtivè ſatis accerſitus fuerim, felices admodùm ſucceſſus, & curationem paucis diebus peractam, modò ægrotus & æſtantes imperatis fideliter obedirent, & ſi viſcera fuerint mediocriter ſana. Quòd verò Febres ipſæ continuæ in primo illarum exortu, ſi rectè tractentur, facilè averruncari poſſint, frequens mihi occaſio periclitandi exhibebatur, cùm Familiæ Regiæ Sereniſſimi *Gulielmi Tertii*, per quinque annos, durante bello poſtremo inter Fœderatas & Gallicas copias, cura mihi mandaretur. Etenim famulos ferè omnes quotcun-

que

que fuerint, ſæpè admonebam, ut me ſub primum Febris inſultum, illicò accerſerent. Neque *plumbeis* pedibus advenire ſolent nuntii, quando ægroti cum Medico gratis conſilium ineunt; secùs quàm vulgò fit *Londini*, ubi populus (ita uſu iniquo comparatum eſt) Pharmacopolarum aut muliercularum peritiam amat aliquandiu experiri, dum in extremo diſcrimine verſentur, priuſquam ad Medicos doctos confugiat, forſitan impenſæ non mediocris formidine deterritus. Eventus verò fuit, quòd ex quamplurimis, uno poſt alterum febricitantibus, inter expeditiones caſtrenſes, vix unus quidem illorum per æſtatem totam ad plures abiret.

Infantem intelligimus non modo ſtrictiori ſenſu, cùm *Galeno*, unicum menſem natum aut bimeſtrem, aut ad ſummum trimeſtrem, verùm etiam latiùs (uti vulgò fit) puerulum paulò provectiorem, nempè ad quartum uſque annum. Pueri nomine complector deinceps ad annum decimum quartum. Quò minor autem natu eſt qui malè valet, eò faciliorem fore morbi alicujus gravioris eliminationem, cùm experientiâ multiplici, tùm ratione ipsâ ſuffragante, edoctus conſtanter affirmo. Etenim in humido quàm in ſicco, in molli quàm in duro, quælibet impreſſio, ſive fuerit bona, ſive mala, citiùs perfici-

tur, tametſi in ſicco, duroque eadem ſemel peracta diutiùs quidem permaneat. Facillimè inquam in morbos dilabuntur Infantes, & niſi aut ſeriùs aut imperitiùs tractentur, facillimè in ſanitatem reſtituuntur.

Diagnoſis affectuum puerilium non ab ipſorum narratione, neque tàm ab explorato pulſu, aut ab urinæ curioſo examine, quàm à nutricum & muliercularum iis aſſidentium reſponſis eſt extorquenda. Quippè nôrunt fœminæ an nauſeâ & vomitu, & quamdiu laborârint; an lac vel cibum coagulatum rejecerint; an importuni vagitus, vigiliæ, & inquietudo, torminibus ventris eos excruciari indicârint; an ructus acidi, vel ſingultus emittantur, an tuſſis adſit; an ſedes vel pauciores quàm par eſt, vel frequentiores fuerint; quo colore demùm inficiantur, an albidæ, virideſcentes, vel bile ſint admodum ſaturatæ. Nôrunt an ſiti præternaturali, & proindè Febre detineantur; an ulcuſcula in ore (aphthæ dictæ) latè ſerpant, atque inter cibandum moleſtias creent. Percontanti reſpondebunt, an inſultus membrorum Epileptici dicti, majores vel minores, diuturniores aut breviores, repetiti vel rariores, puerilia corpora jam corripuerint; conſpicere poſſunt, an Gingivarum pars aliqua plurimùm albeſcat, aut intumeſcat, & proindè

an

an Dentitionis ſit tempus quo malè ſe habent; denique an quid alicujus momenti, ſive ſit tumor abdominis, aut alterius partis, ſive exanthemata qualiacunque aut puſtulæ, vel color icteritius, aut phlegmonodes, inſtar Roſæ quam dicunt, extrà ſeſe prodat. Reliqua pleraque ad ſpeculationem ſubtilem, quàm ad praxin, mihi quidem videntur magis attinere.

Incertæ verò diagnoſeωs (quæ multùm obtinuit) querela non tàm à ſymptomatum defectu, quàm à præpoſterâ ac ineptâ medendi ratione ortum ſuum duxiſſe videtur. Sub hoc enim prætextu, & velo Medici ſæpè ignorantiam & errores ſuos quoquo modo celare nituntur. Neque excogitare equidem poſſum, quâ ratione ſummum Numen omnia gubernans & proſpiciens, & in miros agendi ordines res quaſque optimè diſponens, quodque ipſis beſtiis, & inſectis omnium viliſſimis nativam quandam & ſufficientem ſeſe conſervandi ſagacitatem communicare dignatum eſt; quorsùm, inquam, humani generis Gynecæo æquam & idoneam conſervationis rationem voluerit deficere, quæ in aliis univerſis tutandis ſuppetit.

Quod ad Pulſum puerorum ſpectat, is naturaliter quidem, aut leviſſimâ quâvis ex cauſâ

ſâ eſt creberrimus, ut quodammodo febricitare nunquam non videantur. Præterea, iſtâ morum proterviâ juniores fermè omnes ſunt præditi, ut carpum eodem ſitu, motûs expertem, vix momento plerique ſuſtineant ad pulſum attrectandum. Denique tot ſunt quæ eorum Pulſum accelerant, vel aliàs immutent, ut ſententia exindè lata ſit utplurimùm fallax futura.

Urinæ puerorum ſanitate rectâ gaudentium ſunt craſſiſſimæ, ut ſi eas inſpiciat curioſus quiſquam hujus rei neſcius, affectum quempiam graviorem ſubolebit, cùm interim valetudine jàm fruantur ſecundiſſimâ. Infantum urina unà cum fæcibus inter pannos continuò redditur, atque excoriandis ſuis femoribus, quàm profundo hariolatoris examini potiùs inſervit.

Ut morbos eorum rectiùs inveſtigemus, cauſæ procatarcticæ notitia non eſt in totum prætereunda. Ea autum potiſſimùm refertur ad diſpoſitionem tàm maternam quàm paternam, quâ principia prolifica tùm temporis conſtabant, cùm conceptus ipſe primùm tranſigeretur; ac deindè ad illud alimenti genus quod in utero materno vitæ & motûs ſtamina inchoantibus, per umbilicum, vel etiam poros carnis, nè dicam cutis, tunc aper-

apertiſſimos tranſmiſſum fuerit ad nutritionem debitam fœtui præbendam.

Nemo eſt qui inficiàs ibit, morbos dari hæreditarios, à parentum altero prognatos; qui dubitet, quin arthritis, epilepſia, calculus, phthiſis, &c. à fonte paterno in filiolos nonnunquam profluant. Integræ familiæ ex eâdem proſapiâ oriundæ, ſæpè eodem morbi genere vitam claudunt. Scilicet ſemen prolificum ſæpè diatheſin morboſam fœtui adeò clavo trabali infigit, ut nullâ unquam arte vel induſtriâ in poſterum amoveri queat. Verùm qui progeniem fortem, vegetam, & perquàm ſanam pecuniis anteponunt, à traduce Epilepſiâ, à Scrophuloſis, & Leproſis genitricibus imprimis caveant.

Hæreditariæ verò labis pueros ab ortu inficientis nullam exiſtimo cauſam eſſe frequentiorem, quàm quæ à matre in utero geſtante participari ſolet. Prægnantes enim mulieres mille erroribus in victu ſunt pronæ, mille caſibus fortuitis expoſitæ, quibus aut terrefactæ, aut aliàs illæ læſæ, injurias indelebiles fœtui à tenerrimis unguiculis ſæpè ſæpiùs communicant. Quàm abſurdis enim deſideriis interdùm urgentur prægnantes! Hæc carbones, illa gypſum, tertia cineres devorat, & in

ſum-

ſummis deliciis habent; hæc carnes, illa piſces crudos comedet; imò non defuêre, quarum appetitus àdeò enormitèr fuit depravatus, ut nullum edulium eas reficere poſſet, niſi quod ex corporis humani parte aliquâ callosâ conſtaret. Quinetiam quanta imaginationis vis in Gravidis pollet, quot portenta produxit! Maculas omnis generis fœtibus impreſſas unuſquiſque in viâ quotidiè conſpicit. Atque ſi hiſtorias Gravidarum admirabiles ubicunque colligere mihi nunc eſſet animus, hoc eſt, ſi ſub umbrâ eruditionis copioſæ memet tanquam inſatiabilem librorum helluonem magnoperè venditarem, locus eſt jam à cæpto doctè deflectere, & in amplum campum, utut alienum, expatiari. Sed malim inſtitutum rectà proſequi, & brevitati ſtudere, quàm plurimis verborum ambagibus, atque Autorum diù tritorum citationibus ineptis, ſcientiæ falſò ſic dictæ oſtentationem facere. Quippè ſemper ratus Doctiorem reverà quenquam eſſe, qui de re unâ aut alterâ ex proprio penu ſcit verum pronunciare, quàm qui mille autorum litigantium ſententias, indiculorum quantumvis peritus, noverit congregare.

Genitrices iſtæ, quæ in hoſce appetitûs depravati effectus magis ſunt proclives, eam labem fœtui inurunt, quæ non niſi tempo-

ris

ris medicantis ope in ſolidum eſt eluenda. Paupérculæ, quarum animos à melancholiâ detinet labor, vel miniſterium aliquod quotidianum, & quarum victus tenuior eſt & ſimplex, depravationes recenſitas minimè omnium experiuntur. Præ cæteris hyſtericæ mulieres (quibus annumerare poſſumus longè majorem earum partem quæ cuticulam lautiùs curant, otioque liqueſcunt, & quarum ſanguis lento torpore perindè coaceſcit, ac ſtagnantes aquæ putredinem ſubeunt) diatheſin morboſam fœtui unà cum primis naturæ rudimentis nunquam non communicant. Siquidem *mali corvi malum* (ut aiunt) *ovum.*

In cæteris animalibus innata generis bonitas proli certiſſimè transfertur, partim quia victus eorum ſimpliciſſimus eſt, & partim, idque potiſſimùm, quia mas naturæ leges inviolatas univerſim ſervat; neque eſt piaculi iſtius reus, ut gravitanti fæmellæ ſe unquam commiſcere voluerit, poſtquam ſive odore, ſive inſtinctu ſuo admodùm ſagaci, nè dicam rationali, fæmellam utero ingraveſcere ſuboleverit. At verò genus Humanum (cujus ratio intumeſcens plerumque dictat criſtas in ſublime erigere, & præ ſe brutum omne ſemper aſpernari) quovis hirco ferè ſalacius, indomitam ſuam libidinem adeò neſcit gubernare, ut à primâ conceptione ad

ipſum

ipſum parturiendi momentum, fæminam vix deſinat importuniùs exagitare. Hinc viri toroſi & vegeti prolem valetudinariam non rarò progignunt. Hinc annoſi ſenes, ſcilicet ab effrænatis amplexibus (benigno naturæ favore) jampridem emancipati, liberos rectiùs valentes ex effæto ſuo ſemine plùs ſemel procreant, quàm juvenes utcunque ſtrenui, atque æſtu venereo flagrantiſſimi ſolent.

Poſt cauſam procatarcticam prædictam, à principiorum generationis conditione ac ſtatu deducendam, aut à matre gravidâ plurimùm pendentem, cauſæ eorum affectus propiùs reſpicientes ad quatuor capita referri poſſunt. 1. Ad frigus ſuſceptum. 2. Ad lac nutricis nimis craſſum. 3. Ad carnis deglutitionem præmaturam. Et 4. Ad inſanam matercularum, ac nutricum plerumque indulgentiam, in pitiſſatione vini, aut liquoris alicujus ſpitituoſi, ſuis infantibus non rarò permittendâ.

Et primò frigus ab iis facillimè ſuſceptum, idque frequenter ab aëre veſpertino, viam ſæpiſſimè ſternit affectibus febrilibus, quibuſcum jactari ſolent infantes. Quandoquidem nullo naturali veſtitu, prout cætera animalia, matris utero nudi prodeant, ratio, vel potiùs natura ſtatim dictat, ſobolem adeò ope

pro-

propriâ deſtitutam, alienam eò magis neceſſariò requirere, atque involucris admodùm calidis eſſe ſartam tectam conſervandam. Præterea aeris mutabilitas, & viciſſitudo continua nunc caloris, nunc frigoris apud nos ſe invicem excipientium apertè monent, nos cunctos maximè ſollicitos eſſe oportere in protelandis aeris injuriis. Quò tenerior enim eſt alicujus, etiàm adulti, natura, eò magis ſubjicitur externis aeris impreſſionibus. Verùm tenerrima omnium & molliſſima eſt infantum craſis; & niſi ſumma adhibetur cura in veſtimentis adaptandis, non ſplendidis & ſumptuoſis, ſed calidis atque ætati idoneis (idque potiſſimùm in pueris honeſtè natis) morborum inſultus veſpertino frigori debitos non diu effugere poſſunt. Atque amictûs exquiſita ratio (quicquid contra obſtrepent athletici nonnulli) ſingulis ætatibus ità neceſſaria videtur, ut qui valetudine minùs firmâ per totam vitam langueſcunt (in quantum mihi obſervare licuit) utplurimum ſpiritum diutiùs ducant, & frequentiùs in ſenectutem vergant, quàm qui ſanguineo, carnoſo, & temperamento robuſtiſſimo, hoc eſt, optimo ſint naturâ præditi. Quod nihilo magis quàm ſummæ veſtimentorum illis curæ, his incuriæ, meritò attribuendum eſt.

2. Nutricis lac nimis craſſum. Etenim ſi

nutrix vino aut poculis ſpirituoſis ebibendis dedita ſit, lac ejus repentè flammis ſuccenditur, & per mammas ignes ferè inextinguibiles lactentibus facilè tranſmittuntur; ſin eadem mariti amplexus intempeſtivos, durante lactationis tempore, laſcivior admittat, menſes ex coitu irritari ſolent, & propterea lac corrumpitur, & coaceſcit, atque aliorſùm derivatâ lactis materiâ id ſenſim diminuitur, ac ſtrigoſus infans victu incongruo aliquamdiu laceſſitus multoties enecatur. Si denique nutrix hyſterica ſit, hoc eſt, teneriori & delicatulo temperamento prædita, utut caſta ſit, ac ſobria, tamen lac degener, & craſſius, tandem aliquando ex ipsâ temperie eſt evaſurum. Quanto igitur diſcrimine verſatur univerſum lactentium genus! In quàm lubrico exponitur prolis innocuæ ſalus! Mehercule ex hâc, & cauſis illicò recenſendis fieri ſolet, quòd pagorum in viciniâ *Londini* campanæ funebres ferè ſemper inſonare audiantur, ob infantem aliquem innocuum nutricis errores immeritò luentem, ac non aliâ de causâ fato jam defunctum, quàm quòd nutricem nactus ſit minùs ſobriam, immundam, protervam, aut morum turpitudine aliquâ coinquinatam.

Quinetiam ex eiſdem cauſis pendebat obſervatio, quam non ità pridem fecit fide dignus

dignus Theologus, duodecim mille paſſibus à *Londino* Parochiæ Rector, qui cum animi dolore graviſſimo mihi ſeriò narrabat; ſuam Parochiam limitum ſpatio, & numero incolarum non parvam, atque in aere admodùm ſalubri ſitam, fuiſſe ſub primum ejus adventum infantibus lactentibus quaquaversùs repletam, & nihilominùs intrà ſpatium unius anni ſe univerſos (duobus tantùm exceptis, & unico ſuo libero, quem parùm firmum curæ meæ, ex quo primùm natus eſt, non inauſpicatò commiſerat) tumulo mandâſſe, nec non eundem numerum infantulorum ſtatim bis ſuppletum (pro more nutricum mercedi ſoli inhiantium) ex urbe per totum terrarum orbem fortè maximâ, & ſemper inexhauſtâ, ſe eodem iſto anno terræ parenti ante diem reddidiſſe.

Ad hæc craſſities lactis, undecunque nata, nequit non ſecum trahere diverſi generis incommoda, cùm infantum corpora præ omnibus aliis continuò fluida eſſe debeant, cùm ductus tenuiſſimi chylo transferendo deſtinati ſint apertè conſervandi, cùm denique craſſities ipſa alimenti præternaturalis ex adverſo ſit naturæ infantum fluidiſſimæ, atque obſtructionibus primarum viarum quibuſcunque locum præbeat.

3. Ad præmaturam carnium, nè dicam eſum, utpotè in edentulis, ſed deglutitionem. Eſt autem res perquam admirabilis, quòd matres infantes ſuos victu ità prorsùs incongruo & omnifariàm improprio, penitus jugulare non vereantur, quos tamen ità perditè amant, ut illorum amore planè inſanire conſpiciantur. Quis enim feriò exiſtimet ſolidam tenacemque carnium ſubſtantiam infantibus tenellis commodam fore, qui nullos adhuc dentes ad maſticandum extruſos, vel ſiqui fortè extrudantur, minimè firmos habent ad opus maſticationis quadantenùs peragendum? Quiſnam ingenii acumine leviter prompto donatus, alimentum proprium virilis & inſigniter robuſtæ ætatis, tenerrimæ & ſimpliciſſimæ, ac viribus maximè infirmis præditæ, quomodocunque convenire pronunciaverit?

In omnibus ætatibus diætæ ratio exquiſita non eſt prorsùs negligenda; ſed quia juniorum temperamentum injurias ex eâ parte inflictas facillimè omnium ſuſcipit, atque vires affectibus reſiſtendis impares habet, ideò cautelâ diligentiori iis opus eſt ad iſtiuſmodi errores præveniendos. Ingluvies enim carnis præmaturè ingeſtæ cruditatum eſt feraciſſima, quæ voraci huic ætatulæ ferè inſeparabilis. Alimentum crudum & indigeſtum humorum putredinem neceſſariò progignit; ex quâ putre-

dine non ſolùm lumbrici generantur, verùm etiam ſymptomata diverſa, & graviſſima, eaque valdè anomala, quibus miſelli intabeſcunt, ſæpiſſimè pendent.

Hîc obiter animadvertendum, cruditates infantum ex abundanti quotidiè accumulari, eò quòd nutrices ferè omnes ſtatim ab uſu victûs, qualiſcunque is ſit, eos obdormire nunquam non permittant.

4. Ad pitiſſationem vini, aut liquorum ſpiritibus abundantium imprudenter conceſſam. Hæc etiam cauſa, ſicut & præcedens, ad fatuam matercularum indulgentiam eſt referenda. Quippè augurantur, ea quæ ipſis bona & jucunda, & quæ cor ipſarum ſollicitudine oppreſſum exhilarare ſolent, neutiquam poſſe infantibus ſuis in vitium vertere. Quaſi verò eadem caliga omnibus pedibus aptari, quaſi crepundia viris, virilia pueris accommodari poſſint! Mehercule bonæ iſtæ mulieres non ſatis advertunt, quàm dura ac tenacia ſint ſua tergora, & quàm molles & teneræ juniorum pelliculæ; nequaquam recordantur, quòd alterius alimentum (ut dici ſolet) fuerit nonnunquam alterius venenum; denique ex animo tollunt, quòd ſtomachus ſuus fermè oblatrans non niſi bovinâ quandoque ſatietur, cùm appetitus horum languens,

guens, & debiliſſimus, panatellæ ægrè digerendæ vix ſufficiat.

Quò propiùs verò ad ſenectutem quiſque vergit, eò magis illi vina moderatè ſumpta convenire ſolent. Quandoquidem calor ſenum languidus ſuccendiculis ſpirituoſis planè indigeat, quæ ex vino copioſè ſuppeditantur, ad naturalis illorum caloris tùm conſervationem tùm incrementum. Quapropter infantum naturæ, utpotè à ſenili longiſſimè diſſitæ, vinum eſt maximè alienum, quorum nervi omnes debiliſſimi illo facilè franguntur, & quorum tenera corpuſcula ſubtili calore vini aut ſenſim colliquantur, aut in flammas febriles præcipitanter ruunt.

Sed quanquam vinum ſit tenerrimæ huic ætati planè adverſum, nec non ſerum illud lactis vino Canarino confectum, tàm ſæpè ipſis infantibus à mulieribus conceſſum; tamen nequeo laudare, in regionibus his ſeptentrionalibus vitam ducens, quod *Galenus* non ſine ratione olim aſſeruit, utpotè in meridionalibus plagis degens, artemque medicam cum ſummâ laude & gloriâ ibi exercens; pueros ſcilicet *nè delibare unquam vinum debere, ante decimum quartum ætatis annum.* Nam vinum moderatè ſumptum puellis noſtratibus congruit & prodeſt, ventriculum illarum crudi-

tatibus obnoxium, menſibus appetentibus, roborat & tuetur, & à lumbricis generandis ſæpè incolumes præſtat. Aurantia, limonia, atque acidorum omne genus, carnium frigefactarum nimius eſus, & maximè cum aceto, aut acetariis junctus, obſtructiones pertinaces noſtratibus ſæpè pariunt, & menſium periodos illas primas interpellunt, & cum gravi dolore, deliquiis animi, anxietate, ventriculi perturbatione, & vomitu, illas cogunt procedere, donec tandem illum fluxum, ſaluti omnium fæminarum tàm neceſſarium, penitùs ſupprimant.

Sunt qui vini uſum minimis indulgere volunt, eò quòd carnibus ità præmaturè veſcantur. Nempè coctionem cruditatum, quibus carnivori infantes ſunt proculdubiò obnoxii, plurimùm promovere, vel in hâc ætate, vinum apud illos cenſetur. Verùm an error unus ſit altero emendandus, an verò uterque potiùs non ſit aufugiendus, non tàm pluribus diſceptabo, quàm obſervationi eorum tradam, qui infantes pauperiorum victu ſimplici ac ſobrio neceſſariò enutritos, cum iis divitum, & luxu ſemper gaudentium, inter ſe conferent.

Sane vina omnis generis paulò liberaliùs ingeſta, quemadmodum & liquores quilibet alii

ſpiritibus referti, fermentum naturale ventriculi Puerorum deſtruunt, appetitum proſternunt, tunicas ventriculi comburunt, nec non eas, inſtar pergameni coràm igne nimis arefacti, corrugant; ſed & tunicam nerveam (quod maximi in hoc caſu eſt momenti) ſummoperè lædunt, atque mediante hâc tunicâ univerſos corporis nervos labefactant, ſpirituſque animales in omnimodam confuſionem certo certiùs adigunt. Quod minùs omnium teneram hanc ætatem lædit, eſt vinum album, utpotè à veteribus frigidum appellatum, non verò abſolutè frigidum, ſed comparatè ad vina alia, ſive ſint rubra, ſive colore fulva aut flaveſcentia. *Galenus* autem pueros nè guſtare quidem vinum, ſicut paulò antè dictum eſt, rigidè imperavit.

Omnes cauſæ ægritudinum infantilium antecedentes, & mediatæ, quotcunque reverà fuerint, aut excogitari potuerint, in unâ cauſâ proximâ & immediatâ tandem coaleſcunt, nimirùm in Acido longè latèque præpollenti.

Hiſtoria igitur affectuum graviorum, quibus plerumque corripiuntur Infantes hoc ſe modo ferè habet:

Ven-

Ventriculus illorum, à quâcunque cauſâ id primariò pendet, in Acidam intemperiem nunquam non faceſſit, unde fit quòd alimentum omne nequaquam in homogeneam chyli ſubſtantiam ritè conteratur, verùm in lac quoddam coagulatum, Anglicè, *a Poſſet*, continuò tranſeat. Inæqualis iſta chyli, aut nutrimenti conditio, aciditati prædominanti jugiter nitens, nauſeam, vomitiones, & ructus acidum redolentes, præ aliis omnibus parit. Si diutiùs res protrahatur, paulatim magis magiſque impalleſcunt, nec non quippiam flaveſcentis aut virideſcentis coloris admixtum decolor vultus oſtendit. Tùm flatibus intumeſcit ventriculus, atque eruptiones flatulentæ ſursùm feruntur. Interim puſtula rubra una, aut altera (certiſſimum Acidi redundantis ſignum) cuticulâ exurgit, in ſuperiori aliquâ corporis parte, nunc ſcilicet in genâ utrâvis, nunc in mento, nunc fronte, aut in colli regione, aut quandoque inferiùs; atque infans indies in deterius vergit. Sed & idem anhelat, & cum ſtertore aures aſtantium feriente nonnunquam ſpiritum ducit; quo quidem ſymptomate ſemper laborare deprehenditur (maximè ſi carnoſior ſit) quoties morbus in acutorum partes tranſit. Porrò tuſſiculâ levi, eâque ſiccâ, & nonnunquam ſuffocativâ, ſæ-

piùs urgetur: Siccâ quidem tuſſi ob acrimoniam humorum ramulos aſperæ arteriæ valdè ſenſiles continuò vellicantem; ſuffocativâ autem propter bronchia pulmonum ſeroſis humoribus in ea depluentibus, neque exitum invenientibus, graviſſimè onuſta. Quinetiam quia nervoſi generis debilitatem maximam habent, atque mollitie temperiei ſummâ ac delicatulâ ſunt donati, ideò vim tuſſiendi moleſtiſſimam ferre nequeunt, atque agitationi pectoris violentæ, quaſi ſuffocati, & nigritantes facie, ferè ſuccumbunt. Sin coagulationes præfatæ ex ventriculo in inteſtina (quod ſæpiſſimè fit) mox deſcendant, nunc tormina ventris, nunc dejectiones alvi virideſcentes, nunc verò diarrhœas violentas producunt. Dum verò in ventre inferiore agitur tragœdia, aut torminum dolor ingens febrim acutam accendit, quæ minùs peritè tractata pleriſque infantibus vitam eripere ſolet; aut dolor aliquantùm mitior, & curationi qualicunque imperitæ fortè cedens, in tumorem abdominis duriuſculum ſæpè deſinit, qui in nonnullis aut rachitidi, aut ſcrophulis producendis commodè inſervit. Gelatina quædam tremula (proxima lumbricis generandis materia) nunc albidior, nunc fuſci aut flaveſcentis coloris, nunc viridi juncta, nonnunquam ſponte, ſed ſæpiùs à rectâ medicamentorum operatione, unà cùm fæcibus excer-

cer-

cernitur. Fricant interim infantes ſæpiſſimè ſuas nares, quod non modò præſentibus lumbricis contingit (quemadmodum mulieres vulgò credunt) verùm & in unaquâque Febre, quæ ab humorum corruptelâ exoritur; acrimonia enim humorum ſursùm lata ſenſiles narium membranas, tùm in acutis, tùm in chronicis affectibus pleriſque, tàmque in adultis quàm junioribus, vellicare aut pungere ſolet. Tormina ventris memorata vigilias, inquietudines, querimonias, aut ejulatus quoſdam noctes dieſque efficere ſolent, quibus quoquo modo compeſcendis nutrix toties quoties mammas lactenti admovet, quò induciæ quædam moleſto ſuo officio aliquantiſer interponi poſſint. Cæterùm ſi nutricula rerum domeſticarum penuriâ etiam laboret, atque idcircò infantem ſurdo aeri ejulantem ſubindè derelinquere cogatur, vel ſi ea mercedi ſoli inhians (ut ſæpenumerò fit) nullâ commiſeratione versùs plorantem teneatur, ille herniâ inteſtinali, aut omentali, ad plures ſæpè annos perſeverante vulgò detinetur. Porrò lac & cibus omnis (durantibus ſc. torminibus) minùs rectè concoquitur, magiſque aceſcit & coagulatur; febricula ſenſim exoritur, ſitis intenditur, artus omnes flaccidi fiunt, collum non ſuſtinet capitis onus, atque tenellus fit quotidiè magis magiſque debilis. Utque finis illorum ægritu-

dini tandem fiat, Motus Convulſivi, aut membrorum ſubſultus debiliſſimo ſuperveniunt: Et cùm nervi nullam ulteriorem vim muſculis cordis commovendis, & ſanguini per arterias (circulationis lege) protrudendo relictum habeant, albedines oculorum ad Cœlos (proprium innocentiæ nullatenùs violatæ domicilium) naturâ ſursùm feruntur, atque infans breve vitæ curriculum immaturè conficit, antequam recta ratio edocuerit, quàm ſit reverà miſerum in rerum naturâ diutiùs verſari.

Si Dentitionis ſit tempus, quo malè valent, pleriſque ſymptomatum prædictorum cruciari ſolent, atque inſuper aphthæ, ulcera oris caliditatis ferè igneæ (cruſta quaſi inalbeſcens) quæ ante dentitionem ab ortu primo ſæpè adveniunt, & nonnunquam ſeriùs, ſed quæ hoc potiſſimùm tempore prædominium habent, os totum adeò interdum exulcerabunt, ut neç mammas quantumlibet dilectas, neque cochleare pulticulâ repletum queat ſine moleſtiâ admittere os ipſorum tenerrimum, & quaquaverſùs exulceratum.

Addam, ore Infantum aphthis multùm ſauciato, ſæpè accidere, ut neque vagitum aliquot diebus emittere, neque lacrymam ex ocu-

oculis deſtillare poſſint, quamvis oris teneritudine ſummâ, & calore intenſo, nec non aliis febrim concomitantibus malis, miſerè excrucientur. Atque idcircò iis rem benè augurari ſoleo, cùm ex mutis in clamoſos illi vertentur, cùmque ſub exitum morbi fletu & plangore tota domus compleatur.

Pueri natu paulò majores febrilibus ſymptomatis tentati, de capite affecto plerumque conqueruntur, cujuſmodi dolorem rariùs idiopathicum, ſed utplurimùm ſympatheticum eſſe, nimirùm ex ventriculi & inferiorum partium dyſcraſiâ pendentem, veriſimile quidem videtur.

Quòd univerſa hæc, & conſimilia ſymptomata immediatè proveniant ab alimenti nimiâ coagulatione, aut incraſſatione, eâque longè majori, quàm quæ infantum naturæ quomodocunque convenit, quorum ductus omnes fluidi neceſſariò debent eſſe; quòdque iſtiuſmodi coagulatio aut cuipiam aciditatis gradui jugiter ſe debeat, aut ſaltem exindè proficiſcatur multò ſæpiùs quàm ab aliâ quâvis causâ, luculenter conſtabit, ſiquæ ſenſibus ipſis, aut demùm curationi (quæ acidum obtundentibus, & coagulationes ſolventibus optimè inſtituitur) fides certò adhiberi poſſit.

Fre-

Frequentes vomitiones gelatinæ tenacis, aut pituitæ cujuſdam viſcidæ & coagulatæ, ejuſdemque nonnunquam viridis, cùm vehementiùs ægrotent; halituſque eorum ſæpenumerò acidum redolens, ſunt res ſenſibus admodùm manifeſtæ.

Quòd viridis fæcum color, acido bili admixto, ſe proſus debeat, obſervationi ſenſibili illorum, qui experiri amant colorum in viridem mutationes, aceto & ſpiritibus acidis perficiendas, evidenter apparebit. Prætereà odor dejectionum viridium, nunquam non curatricibus acidus appellatus, idem dilucidè commonſtrat.

Torminum dolor immanis in ventre inferiore, unàque pallor faciei inſignis, humorum acidorum prædominium apertè confirmant. Porrò quandocunque diris cruciatibus pueruli torquentur, utut ſanguineo priùs, & florido corporis temperamento fuerint donati, tamen tùm temporis ſummè impalleſcunt, niſi quòd genarum rubore, eoque in pallidum facilè ac citò redeunte, ſubindè ſoleant perfundi.

Hîc obiter annotabo, quòd honorem (ſiquis ſit) novæ hypotheſeωs inveniendæ nullatenùs

tenùs ambiam, neque ſi hypotheſin aut excogitaverim, aut quoquo modo ſtabiliverim, mei eſſe ducam, omnimoda argumenta, invitâ quidem naturâ (ut moris eſt) cogere, ut dictæ hypotheſεως veritati fidem faciant. Res ſiquidem primaria artis medicæ, & quæ generis humani ſaluti unicè inſervit, in tali morborum dignotione verſatur, qualis experientiâ & curatione ipsâ tùm fundatur, tùm corroboratur. Reliqua enim quæcunque φαινομένων explicatio, quantumvis docta & ſubtilis habeatur, Sophiſtam acutum, aut Philoſophum impropriè ſic dictum, aut ingenium promptum non raro oſtentare poteſt; ſed Medicum reverâ peritum, atque arte ſuâ præſtantem, haudquaquam denunciabit. Etenim omnes iſtæ perbellæ ſpeculationes, & animis juniorum laſcivientibus (perindè ac Poetici volatus) ſemper admirabiles, ſæpè nuſpiam exiſtunt, niſi in ipsâ Inventoris phantaſiâ; atque ab iis etiam, qui praxi medicâ minùs omnium fæliciter valent, haud raro ſolent excogitari. At verò ideæ morborum ſolidæ ac veræ nunquam rectè ediſcuntur, nec earundem veritas niſi in ipsâ Praxi aut dijudicatur, aut comprobatur.

Scio quàm obnoxia ſubtilibus omnium animadverſoribus videatur hæc notio acidi à nobis exiſtimati in omnibus puerorum

affectibus inſignioribus prædominium habere. Neque tamen diſceptabo, nimius in hâc re, an ſingulæ aciditatis notæ, quaſcunque homines naſuuli, altercationibus gaudentes, aut negotiis vacui poſſunt comminiſci, acido illi, quod in ventriculo puerorum dominari affirmo, ad unguem quadrent. Votis meis abundè ſufficiet (utut in perpoliendâ notione minùs perfectè laborem) ſi ità fælix fuerim, ut Curationis methodum efficaciorem, ac certiorem eâ quæ hactenùs paſſim obtinuit (quod lubens quidem relinquo iis, qui veritatem dictorum experiri volunt, determinandum) tandem indigitare valeam.

Nihilominùs non præteribo quæ Medicorum omnium facilè Princeps, *Hippocrates*, de Cauſis morborum paulò fuſiùs explicat in libro *de Veteri Medicinâ:* Ut ſcilicet planè evincat, morbos univerſos non primis, at ſecundis qualitatibus originem ſuam debere. Verba igitur ejus ſic ſe habent: Οὐ γὰρ τὸ ξηρὸν, οὐδὲ τὸ ὑγρὸν, οὐδὲ τὸ θερμὸν &c. *Non ſicco, neque humido, neque calido, neque frigido, neque horum quoquam hominem lædi exiſtimârunt* (nempè veterum Medicorum præclariſſimi) *neque horum aliquo ei opus eſſe. Sed quod in unoquoque potentius eſſet, & ſuprà naturam humanam, adeò ut ab eâ ſuperari non poſſit, id lædere cenſuerunt, & tollere conati ſunt. Eſt autem valentiſſimum in-*

inter dulcia dulciſſimum, inter amara amariſſimum, inter acida acidiſſimum, & quod in re quâque ſummum eſt. Hæc enim in homine ineſſe, eique nocere videbant. In homine namque ineſt & amarum, & ſalſum, dulce, & acidum, & acerbum, & inſipidum, aliaque infinita, quæ pro copiâ & viribus varias habent facultates. Et hæc quidem mixtione, & mutuâ inter ſe contemperatione, neque cernuntur, neque quenquam moleſtiâ afficiunt. At ubi horum quidpiam ſecretum fuerit, & per ſe extitirit, tunc & conſpicuum fit, & hominem moleſtiâ afficit. Quin & ex cibis qui minimè nobis conveniunt, & qui in corpus ingeſti hominem lædunt, horum unuſquiſque aut amarus eſt & minimè temperatus, aut ſalſus, aut acidus, aut alio aliquo modo intemperatus & vehemens, ideòque perturbationem in copore efficiunt. Et poſteâ, Οὐ γὰρ τὸ θερμὸν ἐστὶ τὸ τὴν μεγάλην δύναμιν ἔχον, &c. *Neque enim eſt calidum, quod magnam vim habet, ſed ipſum quatenùs acerbum, & inſipidum, aliaque de quibus dixi.* Rurſùs, Οὐ διὰ τὸ θερμὸν ἁπλῶς. *Non propter calidum ſimplicitet homines febricitant, neque ipſum ſolum affectionis cauſa eſt, ſed eſt & amarum & calidum idem, & calidum ac acidum, & ſalſum ac calidum, & alia infinita; ac rurſùs frigidum aliis facultatibus conjunctum*, &c.

Ex his, & quamplurimis ejuſmodi aliis in libro

libro prædicto fuſiùs explicatis, liquidum eſt, noſtrum divinum Senem, ſapientiâ medicâ omnibus aliis prælucentem, pro certò determinâſſe, ſecundas illas qualitates, nimirùm aciditatem, amaritudinem, ſalſedinem, & conſimiles, ſymptomatis caloris aut frigoris conjunctas, eſſe ut cauſas morborum principes & efficientes, præcipuè conſiderandas. Et proindè addere nullus dubitabo, quòd naturaliter ſequatur, Curationem ipſam non tàm ad calorem frigido extinguendum, quàm ad aciditatem obtundendam, quemadmodùm & amarum alterandum, ſalſum contemperandum, craſſos humores incidendos, tenues & nimis fluxos compactiores reddendos, aſperos leniendos, ac denique obſtructos corporis ductus aperiendos atque infarctu liberandos, imprimis dirigi oportere.

Verùm antequam *Curationem* ipſam aggrediar, operæ pretium videbitur *prognoſtica* quædam, ut uſu laudabili comparatum eſt, præmittere.

Prognoſis autem, prout mihi videtur, potiùs pendet ab ipsâ Curationis methodo rectâ vel ſecùs factâ, ut & à nutriculæ moribus, aut obſequio, an ſcilicet ſibi nimiùm placeat, *ſolaque ſapiat* (quæ, proh dolor! mœſta eſt conſideratio) an verò morigera ſit, &, quæ

in

in mandatis habet, fideliter exequatur, quàm ab infantum ac puerorum ægritudinibus ſæpè ipſis. Leviores enim ex ſe ſunt puerulorum febriculæ, neque tàm exardet, aut efflagrat eorum calor febrilis, quàm ſuo modo paulùm intendi rectiùs dicatur; niſi cùm ars inepta cardiacis igneis & ſpirituoſis nitens, auſpiciis admodùm ſiniſtris, in auxilium advocetur.

Corpulenti & obeſi infantes, pituitâ diffluentes, verticis regionem mollem (pulpæ adinſtar tremulæ) & apertam quam dicunt, Anglicè *an open mould*, ab anteriori ad poſteriorem cranii ſuturam perſæpè excurrentem, diutiùs retinentes, rachitidi, tuſſi convulſivæ, aphthis difficulter cedentibus, ac tandem ſcrophulis, maximè ſunt obnoxii.

Macilenti & ſtrigoſi ſunt omnium tenerrimi, acri calore, pro ratione ætatulæ, aduruntur, & in febres peſſimi moris, hoc eſt illis quadantenùs inflammatorias, & nervoſo generi adverſas, ſunt utplurimùm proclives.

Pueri ex matribus hyſtericis, teneris, morboſis, fructus horarios aut acetaria (tempore geſtationis) continuò devorantibus, aut acida & acerba quæcunque tunc tem-

poris percupientibus, aut ex iis quæ ſunt ventricolæ, ac mera abdominis mancipia, aut denique in quibus appetitus inſigniter depravati, cujuſcunque fuerint generis, regnare ſolent, hiſce, inquam, parentibus orti, è gravi aliquo morbo difficiliùs convaleſcunt.

Quicunque alvo ſunt laxiore præditi, meliùs ſeſe habent, quàm qui aſtrictâ.

Tempeſtas verna, atque æſtiva, febribus illorum citò propulſandis maximè omnium favent, minùs verò tempus autumnale aut hyemale.

A medio menſis Julii ad medium ferè Septembrem tormina infantibus epidemica (utpotè quorum vires æſtus tempeſtatis annuus tunc penitùs exhaurire ſolet) adeò quotannis increbreſcunt, ut plures tenelli unico tunc menſe, quàm tribus vel quatuor aliis menſibus, vulgò extinguantur.

Convulſiones & tormina diuturnis & pertinacibus vigiliis ſtipata, res in extremum deductas eſſe diſcrimen luculenter oſtendunt.

Convulſiones, aut ſaltem membrorum ſubſultus, tenellos hâc vel illâ ægritudine aliquam-

quamdiu debilitatos, aut regimine calidiori paulò plùs incenſos, coronidis loco, ad finem miſeriarum, quibus excruciati ſunt, utplurimùm perducunt.

Quod ad *Infantilium affectuum Curationem* attinet, nullus (quod ſcio) omnium Autorum, qui de hiſce rebus, quemadmodùm & de aliis univerſis ad curandos morbos ſpectantibus volumina ſolenniter evulgârunt, eam ſatis indagâſſe nobis quidem videtur. Mehercule morbos multiplices accuratè deſcribere, cauſas ornatè recenſere, ſigna tàm diagnoſtica quam prognoſtica pro more tradere neutiquam neglexêre. Semitam diu tritam alter ab altero ſimilibus veſtigiis preſſit; atque utplurimùm poſteri, quæ à prioribus acceperunt, abſque nimio examine ſunt facilè amplexi. Pauciſſimi quidem fuerunt qui *Indicationes Curativas* alias quàm vulgares ſtabilire ſunt auſi, qui obſervationes ex naturâ infantum genuinè deducendas, magis quàm fictitias atque artificio ſingulari concinnatas, ſcripto prodiderunt.

De *affectibus Infantum*, optimè omnium, quos mihi perlegiſſe contigit, tractatum edidit *Sylvius de le Boe* qui *acidum* eſſe veram ac generalem eorum cauſam ſtrenuè ſuſtinuit, ſed qui partim ob vehementem

ſuum ardorem ergà chymicas quaſdam præparationes maximè volatiles, atque eo nomine calidiores, & partim ob Opiatorum continuum ferè uſum, vel in tractatione minimorum Infantum (ut *Doctoris Opiati* nomine non immeritò diſtingueretur) quod in theoria doctiſſimè, ſimul ac veriſſimè, magnâ ex parte ſtabiliverat, in praxi planè labefactabat, ſi non funditùs dirueret.

Siquid igitur fundamenti ſtabilis ad *Infantes* curandos jacere deſideremus, teneritudinem eorum, atque imbecillitatem naturalem præ oculis habere imprimis oportet. Eligenda etiam nobis ejuſmodi medicamenta, quæ tenerrimis maximè conveniunt. Etenim quò mitiora ac tutiora ſunt remedia quæ adhibemus, eò certiùs ex animi ſententiâ ſuccedet eventus. Et profectò medicamentorum nobilium ac generoſorum (uti vulgò dici ſolent) uſus nunquam aptiùs quam in tractandis *Infantibus* latâ medicinæ provinciâ exulare poteſt. Quorsùm enim inſerviunt ignium intenſiſſimorum dies noctesque deflagratio, ad vires mineralium extrahendas, ubi alteratio quælibet facilè peragitur? Quænam obſecro harmonia naturalis excogitari poſſit inter duritiem metallorum ferè impenetrabilem, & quaſi ceream temperamenti infantilis mollitiem? Quonam pacto

appetitus admodùm debilis, qui panatellæ aut ipſius lactis victum tenuiſſimum ægrè admodùm digerit, medicamentorum naturæ tenellæ incongruorum, ac inflammabilium vim cauſticam poſſit ſuſtinere? Quemadmodùm alimentum ipſorum ſimpliciſſimum, ita & medicamenta iis vulgò exhibenda debent eſſe ſimplicia, à naturali ſuo ſtatu parùm recedentia, atque artificii nimis operoſi utplurimùm expertia.

Quandoquidem humorum *aciditas* cauſa extat primaria omnium affectuum quibus tenera ætas excruciari ſolet, totum curationis artificium in acido expugnando unicè verſatur. Sanè nebulæ quamplurimæ oculis tyronum obduci poſſunt, quò minùs veritas ſedulo indagatori patefiat. Cæterùm ſi quod verum eſt candidè pronunciare fas ſit, neque operam & oleum perdere efflagitemus, quæ ad acidum expugnandum rectà tendunt, ſola curationem promovent; quæcunque verò eò non ſpectant, tenera infantum corpuſcula magis, vel minùs, ſaltem laceſſunt.

Verùm *acidi* ſubjugatio *duabus* ſolummodò *Intentionibus* innititur. Nempè primò, ut aciditas *præparetur*, atque reddatur idonea, quò melius è corpore eliminetur. Secundò, ut acidum ſic ritè præparatum evacuationibus

debitis *expurgetur*. Altera ſine alterâ ſcopum vix attinget; ſed vis ambarum, alterius alteri opitulantis, affectus eorum acutos citò ac tutò amovebit, modò tempeſtivè adhibeatur; atque vel diatheſes morboſas chronicas dictas haud parùm contemperabit.

Teneræ ætatulæ *Purgatio*, durante ſcilicet morborum acutorum vigore, primâ facie diſcriminis plena, & ſuprà vires eſſe apparebit. Atqui emolumenti certitudo ex methodo jam deſcribendâ pro periculo faciendo apologiam optimam dabit.

Purgatio quidem ipſorum *adultorum* febribus continuis laborantium eandem periculi ſimul ac audaciæ ſpeciem inexpertis præ ſe tulit. Veruntamen eventus ejuſdem auſpicatus, nuperis Medicorum aliquot imprimis peritorum experimentis plurimùm comprobatus eſt. Primus autem noſtratium catharſeωs beneficia *vel ipſis febribus* evulgavit incomparabilis ille febrium omnis generis debellator, & practicus inſigniſſimus Dominus D. *Sydenham*, qui in *Schedulâ* ſuâ *Monitoriâ* paucis abhinc annis typis mandatâ *methodum* ſuam debitâ operâ expoſuit, ad Epidemicam illam Febrim propulſandam, quæ tùm temporis graſſabatur. Atque ita porrò exindè promeritus eſt, quod nobis videtur, ut nullum unquam ſæculum (quamdiu

diu Medicinæ ars florebit) ejus nomen conticeſcat: nempè qui pariter diaphoreticorum tàm apud noſtrates quàm exteros uſum nimis vulgarem in pluribus locis operum ſuorum rereprehenſione acri ſæpè perſtrinxit. Neque ſiluit Vir clariſſimus in operibus ſuis jampridem editis, nimirum in *Peripneumoniâ Nothâ* (morbo apud nos non ità raro) curandâ, ut & in aliis affectibus, eximium Catharticorum uſum anteà inculcaverat; atque in *Poſtcripto* operibus ejus univerſis pridem ſuperaddito *Febris hymalis* nuncupatæ curam in *purgando* unicè poſuerat. Tantus ſcilicet Viri ferè ſeptuagenarii, ac valetudine maximè infirmâ laborantis ardor in bonum publicum indignè tulit fato jam in procinctu ſtante impediri, quò minùs Obſervationes ſuas circà hanc materiam omnibus numeris abſolutas in *Aureâ illâ Schedulâ* tandem redderet.

Quòd verò *Catharſis* (quanquam inter Arcana medica haud numeretur, atque mirabilibus Chymiæ vix quicquam debeat) ſit omnium auxiliorum, quotquot ferax hominum curioſorum inventio unquam excogitavit, reverà primarium, inducor quidem ut credam, ob hanc potiſſimùm rationem; nempè quia firmam corporis valetudinem vix quiſquam obtinet, aut illæſam vel paulìſper conſervare po-

teſt, qui alvum non habet de die in diem *catharſi naturali* mediocriter ſolutam: quæ quidem *catharſis naturalis* perindè eſt neceſſaria ad vitam ſuſtentandam, & ſalutem corporis conſervandam, ac cibus & potus noſter quotidianus ad ipſum corporis nutrimentum. Neque enim ratio vivendi magis requirit, ut pars cibi melior & ſucculentior per venas lacteas tranſmittatur, ad debitum nutrimentum corpori præbendum, quàm quòd pars ejus craſſior & deterior (quæ nimis diu retenta halitus noxios, & quaſi venenatos, ſursùm emittit) naturâ aut arte per ſentinam corporis expellatur. Et profectò eam gloriam ſibi ipſi *purgatio* jure acquiſivit, ut, ex uſu vulgato, nomine *Medicinæ* ampliſſimo ſola omnium inſigniretur.

Septennio elapſo ante primam hujus opuſculi editionem mos mihi fuit in *febribus puerorum*, nec non *infantum* vel minimorum, ſecundùm methodum jam laudatam, *catharſin* adhibere; licet id in adultis negligerem: & quantùm res ex animi ſententiâ ſucceſſit nequeo facilè narrare.

Quamobrem cùm primùm *Schedulam* præfatam attentè perlegiſſem, eâdem animi lætitiâ perfundebar, ac ſi inſignem aliquem favorem à Numine Divino me recepiſſe contigiſſet.

giſſet. Itaque facillimè tunc adductus fui ad fæliciter experiundam methodum illam catharticam in adultis, qui ex eâdem in juniorum febribus ſucceſſus optatos ſæpiſſimè fueram expertus.

Sed notandum quòd ſymptomata febrilia tunc temporis caput potiſſimùm impeterent, & ventriculum immunem ac ferè intactum relinquerent, quòdque natura febris illius Epidemicæ adultorum catharſi magis faveret, quàm in ſuccedenti febre contigit, in quâ nauſea & vomituritio ventriculum maximè peturbari, & pro catharticis emetica fore neceſſaria protinùs indicarent. Et Medicum illum præclariſſimum equidem commonefaciebam, de manifeſtâ alterationis tamdiu prædominantis. Sed vires ſenilis corporis ita fractas & imminutas tunc fuiſſe idem agnoſcebat, ut nullum ampliùs judicium de morbis popularibus ferre, neque ad viſendos ægrotantes ædibus ſuis egredi in poſterum valeret.

Adjiciam quòd Febris Epidemica, quæ anno præterito ac præſenti ubivis graſſata eſt, atque tot familias tàm ruri quàm oppidis degentes nuper corripuit, quæ Caput præ aliis corporis partibus adoritur; & quæ remiſſioribus & paroxyſmis incendii febrilis inſigni-

bus, citrà frigus aut rigorem manifeſtum, durante ejus ſtatu, ſæpè conſpicua eſt; evacuationibus repetitis (ut nobis videtur) certiùs, tutiùs, & citiùs cedit, quàm aut Cortici Peruviano (ſcilicet ſpretis, vel poſthabitis illius uſui evacuationibus) aut aliis quibuſlibet methodis, ſive Cardiacis conſtent, ſive Diaphoreticis medicamentis.

Prima autem *indicatio* in curandis infantum febribus eſt, *Acidum* ritè *præparare*, quò meliùs id eliminetur. Atque acida debere præparari, antequam poſſint cum εὐφορίᾳ expurgari, facilè conſtabit, ſi naturam Acidi paulùm expendamus: nempè ſi incraſſandi & coagulandi vim, quâ idem pollet; ſi generalem obſtructiones pariendi cauſam ex iſto parente quàm ſæpiſſimè oriundam; ſi naturalem omnium liquorum, exceptis tamen ſpirituoſis, in Acidum putredinem; ſi moleſtiam illam pertinacem, quâ Medici ſolent torqueri in iis curandis, quorum corpora acido humore multùm ſcatent; ſed & præ aliis argumentis ſi tormina conſideremus, quæ purgationes ſine corporis præparatione debitâ exhibitas, in habitu in acidum vergente comitari ſolent.

Scio quòd vox illa, *Humorum Præparatio*, apud Autores complures legi poſſit. Atque finis

finis propoſitus fuit, ut catharſis tandem aliquando ſecutura eò fæliciorem eventum haberet. Nempè craſſos humores attenuare contendebant, fervidos temperare, obſtructas vias aperire, vel per poros cutis diaphoreticis eoſdem impellere. Verùm utplurimùm huic fini neſcio quos ſyrupos, aquas ſimplices deſtillatas, atque ejuſmodi nugamenta adhibuerunt, quæ præparationi ſive alterationi deſignatæ nihil prorſus contulêre. Interim tempus, quod morbo acuto ſubjugando apprimè neceſſarium fuit, otioſè quidem, imò peſſimè abſumebatur.

Hæc verò qualis qualis *præparatio* ortum ſuum, ut opinor, duxit à trito illo, verùm non ſatis intellecto *Hippocratis* aphoriſmo §. 1. *n.* 22. *Cocta, non Cruda, ſunt medicanda.* Atque hujus magni Canonis in alienos à re ſenſus frequentem contorſionem fuiſſe cauſam haud minimam equidem exiſtimo, cur Medici tot celeberrimi multis retrò ſæculis ne hilum ferè ſomniârunt de purgationis beneficio in febribus continuis. Nempe cùm febrium primi inſultus (& maximè poſtquam ægrotantes lectulo calidiori fuerint aliquandiu incarcerati) cruditatis ſigna evidentia ſæpiſſimè exhibeant, Medici aſtantes utut in praxi aliàs egregiè verſati, ſtatim ad ſudorifica, tanquam unicum aſylum plerumque con-

confugiunt; ad catharſεως autem mentionem non minùs ipſi quàm ineptæ nutrices magnoperè exhorreſcunt.

Nec me præterit, Autores aliquot de catharſi in febribus, ſicut & de aliis ferè omnibus, diſputationes prolixas inſtituiſſe; ſed ſi rem ipſam paucis complecti liceat; potiùs ad implendam paginam, ad animum Lectoris occupandum, atque ad doctrinæ copiam oſtentandam, quàm ad veritatem ipſam ſive illuſtrandam, ſive determinandam verboſè collimârunt. Magnum hujuſce ævi ornamentum & lumen, *Sydenhamius*, inſolitâ animi fortitudine ac ingenio non vulgari præditus, hanc rem de quâ alii planè verba dederunt, tùm ratione multiplici comprobavit, tùm factis, hoc eſt, praxi ipsâ pleniùs abſolvit.

Præparatio humorum crudorum in febribus uſitata, per alexipharmaca ac ſudorifica, magis ad humores crudiores reddendos, quàm ad coctionem veram introducendam ſpectat. Profectò iſta immaturam potiùs ad mortem præparant, dum cruditates ex imis corporis partibus ſurſum ad Caput impellendo, Phrenitides, Convulſiones atque ejuſmodi deploranda Symptomata certo certiùs arceſſunt.

In principiis febrium (ſive ſint eſſentiales, ſive ſymptomaticæ) ſiquidem præ Coctionis lentâ expectatione evacuationes neceſſarias in craſtinum produceremus, tempus illud opportunum ſæpè irrevocabile celeri pede prætérlabitur. Tempus illud, quo fundamentum omne curationis ſecuturæ illicò jaciendum fuit, quo demùm vires conſtant, quo ferè ſolo evacuationes emolumento eſſe poſſunt, ſub cardiacorum inſulsâ adminiſtratione, vel chymicorum febrifugorum fallaci experimento, paulatim fugit, atque æger nuperrimè athleticus, furibundus nunc denique redditus, miſerrimè perit. Adhæc affirmo, non obſtante hominum cæco præjudicio, evacuationes opportunè celebratas urinam, quæ cruda apparuit, ad coctionem exoptatam, atque unà ægrotantem ad incolumitatis propiorem conſpectum citiùs ac certiùs ducere, quàm quodlibet aliud, quantumcunque illud fuerit, quod nobis innoteſcit, humani ingenii tentamen.

Præparatio igitur de quâ nunc agitur, nequaquam eſt obtinenda *ſudorificis* propriè dictis, hoc eſt, corpus excalfacientibus, quæ nullo nomine teneris Infantibus aut puerulis proſunt ſed multifariàm lædere deprehenduntur. Quandoquidem res prorsùs temperatæ

aciditatem prædominantem ſecurè abſorbebunt, ebullitionem paulatim lenient, atque anodyna potentia ac tuta ſunt evaſura. Talia ſunt: *oculi & chelæ cancrorum, teſtæ oſtreorum, concharum, os ſepiæ, cortices ovorum, creta, corallia, corallina, margaritæ, mater perlarum, lapis Bezoar uterque, c. c. uſtum, ebur uſtum, os è corde cervi, raſura c. c. unicornu, bolus Armena, terra ſigillata, lapis hæmatites*, &c. Inter compoſita, *pulvis è chelis cancrorum compoſitus, lapis è Goâ, ſpecies confectionis de Hyacintho*, facilè primas obtinent.

Quænam verò Teſtacea, aut acidum abſorbentia in uſum præ aliis ſint adducenda, aut quænam illorum in diverſis ægritudinibus magis ſint proficua, non ita facile eſt exponere. Alii enim Medici docti & præclari Bezoardica & Margaritas cum reliquâ lapidum pretioſorum ſuppellectili, nempè ſuas Dominarum ſententiis conjungentes magnifaciunt, & ad ſydera tollunt. Quippè quæ magno conſtant pretio, longèque adducuntur, Dominarum ſuffragiis ſunt ſemper præſtantiſſima. Alii contrà non minùs docti quidem, ſed ſanioris fortè judicii pro vulgaribus & vilioribus abſorbentibus decertant, & pretioſa iſta exiſtimant ſæpè potiùs præſcribi in quæſtum Pharmacopolarum, quàm in ſalutem ægrotantium. Ego verò, qui vires & facultates diverſarum Aquarum

rum Mineralium purgantium, quod genus magnum numerum paſſim habemus, vix guſtu, aut deſtillatione, aut alio aliquo Curioſorum criterio, ſatis poſſe inter ſe diſtingui haud parùm ſuſpicor, & qui conceptis ægrotantium innocuis facilè nonnunquam faveo, rem liberam relinquens, utrùm his Aquis Mineralibus catharticis, an illis uti velint; ego, inquam, nunquam hactenùs obſervare potui inſignem & notabilem aliquam diſcrepantiam inter uſum lapidum maximè pretioſorum, & magis vilium, niſi quòd adducar ut credam, Divini Numinis immenſam bonitatem & beneficentiam, vulgò impertiri vires magis excellentes, tùm lapidibus, tùm herbis notis, vilibus, & vulgaribus; quàm longè advectis, raris, & magno pretio emptis. Neque etiam mihi perſuadere unquam potui, Principes & Magnates ſua corpora meliùs tutari ab inclementiâ aeris, & à ſuſcipiendo frigore, in hiſce regionibus tempeſtatum viciſſitudini obnoxiis, veſtimenta ſericea, ſplendida, & auro atque purpurâ fulgentia gerentes, quàm ſolet populus vulgaris, is, inquam, qui nec rei familiaris egeſtate premitur, nec abundantiâ nimiâ ſuperbit; qui veſtibus haud ſumptuoſis, ſed uſui, cœlo, regioni, & conditioni adaptatis amat amiciri. Rursùs nunquam ego credidi, quòd Vini abundantia, ſit Tuſcanum, ſit ipſum Falernum; neque quod dapes opiparæ,

ræ, & coquorum exquiſita inventa; ſaluti corpuſculorum noſtrorum tuendæ magis conducant, quàm aquæ ſimplicis aut cereviſiæ tenuis potus, atque edulia vulgaria, modò illa ſint ſalubria, & in ſuo genere bona.

Sin inter Teſtacea plura, ejuſdem ferè naturæ, aliud præ aliis anteponere liceat, ego Teſtas Oſtreorum vulgares, aut in littore marino repertas, & quæ longam inſolationem tulerunt, radiis Solis benignis & vivifico calore in uſum maturatæ, ſeu præparatæ, fortaſsè longè meliùs quàm igne Chymico, & in cæruleum quendam aut flaveſcentem colorem mutatæ, multis encomiis laudarem. Et ſiquid unquam fuerit admirable in Pulvere illo Sympathetico, de quo tanta apud vulgus jactantur, ſed de cujus veritate nil habeo quod affirmem, id ferè totùm longæ inſolationi Vitrioli, & radiis Solis beneficis videtur attribuendum. Quæ verò ſpeciatim de miris virtutibus Pulveris iſtius à noſtrati *Digbæo*, viro urbano, ingenioſo, ſed nonnunquam nimis credulo, in medium proferuntur, vix credere eis poſſum, non magis quam quæ in mirabilibus *Caſſandræ*, *Cleopatræ*, *Magni Cyri*, & conſimilium figmentorum relationibus traduntur. Qualia quidem ſcripta juniorum animos, & maximè muliercularum à perlegendis utilibus dogmatis, aut hiſtoriis veris, incan-

cantamenti inſtar, nimis ſeducunt.

At verò tametſi vilioribus & vulgaribus edulcorantibus multùm tribuo, eademque aliis ſumptuoſis ſæpè antepono, nolim Medicos doctos & peritos, qui Margaritas & Bezoar magnifaciunt, & quantivis pretii æſtimant, tanquam ſubdolos & fraudulentos deceptores cenſorio ſupercilio criminari. Certè judicium tàm de medicamentis, quàm de aliis rebus Medicis, dogmaticum ferre, arduum eſt & audaciſſimum; ut veniam petere viciſſimque dare, magis decorum videatur, quàm de ambiguis nimis confidenter judicium ferre, ac ſi cuipiam *Apollo Pythius* fortè afflâſſet. Nam alii eodem jure & authoritate meam ſententiam de medicamentorum vi & efficaciâ convellere aut increpare poſſunt, quo ego alienas ſententias excutio. Siquidem facile eſt cerebroſo cuipiam, aut moroſo, univerſas herbas, quotquot ſunt quæ in Sylvâ Medicâ ubertim naſcuntur, *erraticas* appellare, & ſarculo anili digniores, quàm docti Herbarii diligentiâ; attamen mihi ſemper fuit clarius & evidentius ſcientiæ ac literaturæ ſignum, ſumma modeſtia, & in rebus obſcuris conſilii verecunda poſtulatio, quàm aliena Lynceis oculis intueri, dum ipſi interim ſint domi Talpæ, & cæcutientes.

Porrò *Magiſteria* lapidum pretioſorum apud multos ampliſſimis præconiis celebrata, nullis ego laudibus efferre poſſum. Certè nativas quæcunqe ſunt vires alienis commutârunt. Quæ potenter abſorbere Acidum apta nata priùs fuerunt, Acido-dulcia jam reddita, arti planè debent, quod ad idem minus valeant.

Nullam mentionem conſultò feci *ſalium volatilium*, ſive ſint *oleoſa*, ſive *ſpirituoſa*; non *bezoardici mineralis*, *lunaris* aut *ſolaris*; non *ſpiritûs ſalis Armoniaci*, non *cornu cervi*: quorum tamen ſpirituum uſus haud prorsùs improbandus eſt vel tenellis: nempè quia acidum abſorbendi facultate excellunt; verùm eos ſummâ cum cautione in tenellis uſurpandos eſſe, propter calorem non exiguum eoſdem concomitantem, adverti velim. Ideòque nec elogiis his ſunt prædicanda *ſalia lixivialia*, neque *aquæ cardiacæ calidiores* quales *aqua pæoniæ compoſita*, *epidemia*, *cœleſtis*, *mirabilis*, *cinnamomi fortis*, & ſimiles qualeſcunque, niſi hæ minimâ quantitate aliis temperatioribus adeò diluantur, ut vis earum calefaciens ſapori ferè inſenſibilis fiat. Etenim quæ corpus valdè calefaciunt, quocunque nomine honorifico ea nobilitentur, ceu pretium aliquod ineſtimabile præ ſe ferant, ceu ſalutem pænè immortalem fronte durâ promittant, corpuſcula puerorum, & multò magis infantum,

tum, facilè colliquabunt, naturalem omnem calorem vel ſenſim depopulabuntur, vel in febrilem tandem vertent; ac denique tenerrimæ ipſorum ætatulæ non magis conveniunt, quàm lacticinia & panatellæ ſtomachum aratoris oblatrantem poſſunt compeſcere. Quibus ductus rationibus *Galenus* uſum *Theriacæ* ipſius, utut ritè præparatæ, quam tanquam unam ferè omnium *Panaceam* ampliſſimis laudibus in cœlum uſque ſuſtulerat, pueris tamen ſanctè interdixit.

Quòd prædicti pulveres temperati Acidum abſorbere ſoleant, eſt res ità vulgò nota, ut probatione nullâ indigeat. Quòd verò *Anodynorum* ea ſint tutiſſima, nec non certa & indubitata in *torminibus puerorum*, luculentiſſimè apparebit, ſi doſi multùm liberaliori quàm vulgari, hoc eſt, ſufficienti ad finem propoſitum exhibeamus. Adhæc, audacter eloquor, prædictos pulveres copiosè exhibitos Tormina eorum quæcunque, & inquietudines undecunque natas, niſi ob partium principalium inſignius aliquod vitium nihil ſpei ex medicinis qualibuſcunque ſit reliquum, eâdem certitudine compeſcere, quâ certi eſſe poſſumus *Rhabarbari* vires purgativas demùm futuras.

Si in violentâ aliquâ Inflammatione aut

turgeſcentiâ humorum, tantummodò ſex uncias ſanguinis adulto detraheremus, cùm viginti ad minimum fuerint neceſſariæ, non eſt quòd venæſectionem tanquam minùs propriam curationi inculpemus, ſed parcior illius remedii potentiſſimi uſus eſt unicè incuſandus. Similiter ſi pulverum prædictorum uncia una aut altera fuerit requiſita ad ægritudines Infantum quibuſcum corripiuntur demulcendas, quid magni ex drachmæ unius aut alterius (eodem temporis ſpatio quo uncia fuit neceſſaria) uſu parco ac imperfecto liceat expectare? Medicamentorum exquiſita notitia eſt exigua, nè dicam minima, pars boni & periti Medici. Uſus medicamentorum rectus ad intentiones medicas integrè ſatisfaciendas, adaptatio tùm generis, tùm quantitatis medicamentorum particulari ægrotantis temperiei, idque à morbi præſentis perſpectâ penitùs naturâ; dignotio temperamenti accurata, & potiſſimùm in adultis an ſit ſanguineum, an verò melancholicum; an ſcilicet febris ſanguinem maximè exagitaverit, an verò ſpiritus ex tumultu deficiant, & vires fuerint enervatæ: denique diætæ recta inſtitutio, ſunt omnia longè excelſioris momenti ad Medicum optimum ſtabiliendum, quàm præſcriptorum medicinalium apparatus, undecunque collectus fuerit, numeroſiſſimus. Sin illud minùs verum fuerit, Pharmacopola recep-

receptorum doctiſſimus Doctorem eruditiſſimum in re medicâ facilè ſuperabit, ipſum Pharmacopæum ſervulus garrulus confeſtim æquiparabit; nec non nutricula, aut locutuleiæ & compotrices fæminæ libris receptorum hæreditariorum turgidis jamdiu locupletatæ, palmam tùm à Medico quamtumvis docto, tùm Pharmacopæo in præſcriptionibus medicis utcunque verſato, fortè fortunâ reportabunt.

Verùm ut inſtitutum proſequar, *infanti anniculo febricitanti*, aut *torminibus* (ut plerumque fit) *excruciato*, hujuſmodi præſcriptionibus ſuccurrere ſoleo.

℞ Pulv. è chel. 69. comp. margar. pp. ā. ʒj. M. F. pulvis in vi. p. æqu. dividendus.

Vel ℞. Bezoard. Orient. Margar. pp. ocul. 69. pp. ā. ʒß. ſpecier. confect. de hyacint. ℈j. f. pulvis ſimiliter dividendus.

Vel ℞. Teſtar. oſtreor. pp. ʒiij. flor. ſulph. ʒj. Sal. prunell. ℈ij. M. F. pulvis in xij. chartas diſtribuendus.

Vel ℞. Pulv. è chel. 69. ſimpl. ʒj. ocul. 69. pp. ℈ij. cochinell. gr. vi. M. F. pulvis tenuiſſimus in vi. chartulas dirimendus. Sumat unam quamprimùm, repetatur (ſi res

urgeat) bihorio poſt, ac deinceps quartâ quâque horâ, niſi ſomnus intercedat, per duos primos dies. Exhibeantur verò pulveres in cochleari Julapii ſequentis, ſuperbibendo cochleare alterum.

℞. Aq. lact. alexit. ℥iv. ceras. nigr. ℥ij. pæon. comp. epidem. ā. ʒij. Sacch. perlat. ℥ß. M. F. Julap.

Vel ℞. Aq. puleg. lact. alexit. ā. ℥iij. Syr. caryophyl. ℥j. M.

Vel ℞. Amygd. dulc. excort. n°. x. contund. in mortar. marmor. ſenſim affundendo aq. hord. aut. aq. lact. alexit. ℔ß. colatur. adde aq. cinnam. ten. ʒvi. Sacch. albiſs. ℥ß. M. F. Emulſio.

Nonnunquam Julapio Perlato (omiſſis aliis) uti ſoleo, vas diligenter agitari monens, antequam effundatur.

℞. Aq. ceras. nigr. ℥iv. meliſſ. ℥ij. epidem ʒiij. margar. pp. ʒj. Sacch. albiſſ. ʒiij. M. F. Julap. Perlatum, de quo capiat cochlearia tria, ut priùs.

Sin moleſtâ tuſſi opprimatur infans, capiat ſubindè de hoc Julapio mediocre cochleare, inte-

interim pulveres ſupraſcriptos parciùs aſſumens.

℞. Aq. puleg. ℥iiij. Syrup. de althæ. ℥ij. de balſ. Tol. ℥j. M. F. Julap. Bolus Armena ſæpè aliis propriè admiſcetur, utpotè catarrhos in pulmones depluentes potentiſſimè ſiſtens. *Succus Pulegii*, in quo calefacto ſolvitur ſaccharum candidum, paucis remediis cedit. *Oleum amygdalarum dulcium* Saccharo dulcatum etiam optimè conducit. Item *Sulphur vivum*, aut *flores ſulphuris* (mirâ exſiccandi, penetrandi, imò & compactos humores in quâcunque corporis parte diſcutiendi, facultate præditi) acidum abſorbentibus additi, in habitu phlegmatico, maximè ſunt ex uſu. Neque enim *Sulphur* planè noxiam facultatem obtinet (prout *Crato*, aliique egregii nonnulli viri immeritò quidem crediderunt) ſed potiùs vi alexipharmacâ, expulſoriâ, & corruptelæ humorum oppoſitâ maximè valet.

Repetitio *Pulverum* prædictorum rarior, aut frequentior, non eſt exquiſitè definienda, niſi pro ratione ſymptomatum, quatenùs aut mitiora ſunt, aut graviora. Id ſolummodò repetam, tormina omnia, inquietudines, & vigilias Infantum, Teſtaceis tempeſtivè exhibitis æquè certò demulceri, ac dolores aut

vigilias adultorum ipſis Narcoticis ad tempus tolli.

Hîc autem, qui vel Praxin Medicam mediocriter delibaverit, objiciat, ejuſmodi *Pulverum* exhibitionem nihil Novi præ ſe ferre. Cui duntaxat refero, ineptum quidem, inſipidum, parciſſimum eorum uſum, atque nulli omninò intentioni ritè ſatisfacturum, diu nimiſque fuiſſe pluribus notum: at verò neque tàm repetitam, neque tàm magnam eorundem doſin, neque ſubſequentem purgandi neceſſitatem fuiſſe hactenùs literis conſignatam. Nota eſt fabella (quam & quicunque volet ad rem hanc noſtram transferat) de lepido quodam, qui cùm aſtantes gloriosè provocâſſet, ut ovum alterutri extremo immobile collocarent, neque quiſquam eorum, varia tentans, myſterium penetrare valeret, ipſe utrumlibet ovi extremum mediocriter frangens, admirationem omnem derepentè tollebat, & ſimul riſum commovebat. Id quippè cognitum ſpectatoribus jam fuit facillimum.

Tertio die à quo ſum advocatus, niſi *variolæ*, *morbilli*, aut *febris ſcarlatina*, caput attollant, purgandum eſſe præcipio, nempè *infantem unius anni*, in hunc ferè modum:

℞ Syr.

℞. Syr. de cichor. cum rheo ℥ij. rhabarb el. pulv. gr. xv. aut rhei el. ſenn. opt. ā. ℈ß. aq. lact. alexit. ℥ij. cinnam. ten. gut. xxx. F. Miſtura.

Vel ℞. Syr. violar. ℥ij. pulv. diaſen. gr. xv. M.

Vel ℞. Pulv. *Comit. Warvicens.* in nuperrimâ editione Pharmacopœiæ *Londin.* deſcripti; aliis pulv. *Cornachin.* gr. vj. vel viij. Sumat in cochleari aq. ceraſ. nigr. ſacchari tantillo edulcoratæ.

Vel ℞. Amygd. dulc. excort. n°. ij. contund. in mortar. marmor. ſenſim affundendo aq. hord. aut. aq. alicujus ſimpl. ℥jß. colat. diſſol. mann. opt. ʒiij. vel ℥ß. M. F. Emulſio ſolutiva.

℞: Elect. lenit. ℥ij. vel iij ſolve in aq. lact. alexit. ℥j. addendo ſennæ pulv. gr. viij. x. vel xij.

In ſymptomatis ἀτόποις, ex ſummâ humorum putredine oriundis, ſæpè ex uſu eſt *Æthiopem Mineralen* inferiùs deſcriptum à granis vi. ad gr. xv. aut Mercurii dulc. grana aliquot, admixta in mortario vitreo, cum florum ſulpuris tantundem, in ſyrupi ali-

 cujus

cujus grati cochleari parvo, nocte catharſin præcedente, exhibere.

Notandum verò, Mercurium dulcem ter aut quater, quemadmodùm vulgò fit, ſublimatum, rariſſimè infantibus ſine periculo poſſe exhiberi; imò neque eundem plurimis mulierculis veſperâ catharſin præcedenti tutò adhiberi: ſiquidem is tumultus inexpectatos tàm ſurſùm quàm deorsùm latos ſæpè nocte commovet, adeò ut proindè catharſis manè inſequenti deſtinata neceſſariò procraſtinetur. Quid, quòd Salivatio nonnunquam ex unicâ illius doſi derepentè oborta Medicum prudentem ab ejus uſu in tenerioribus deterrere debeat? Cæterùm Mercurius idem dulcis, ſexies ad minimum, aut etiam novies, aut duodecies ſublimatus, tàm teneris infantibus, quàm mulieribus molliculis, in multis occaſionibus, ſine diſcriminis metu, quanquam haud adeò frequenter ac Æthiops Mineralis, exhiberi poteſt. Veruntamen & hic Mercurius tàm dulcis redditus, totieſque ſublimatus, alvum ſæpè lubricam facit, blandè quidem movendo, fermè ſine moleſtiâ, ſine torminibus, ac ſine vomitu. De hâc Mercurii repetitâ ſublimatione, aut dulcoratione, cùm æſtate elapsâ verba fuerint facta, inter conſultandum de puero nobili febre periculosâ tunc ruri langueſcente, *D. Boiſe*, Medi-

Medicus Cantuarienſis peritiſſimus, & ſummâ cùm laude, tùm ſucceſſu, apud Cantuarienſes medicinam faciens, mihi pro certo affirmabat, ſe centies, uti conjiciebat, pueros febricitantes ſtupore quodam inſolito, aut Comate perculſos, (ſymptomate ſanè febrili diſcriminis maximè pleno) Mercurium dulcem ſexies ſublimatum iis exhibendo liberaſſe. Quippè à lumbricis, aut materiâ verminoſâ deliteſcente, functiones mentis tantoperè perturbante, febres puerorum Comatoſas uſitatò gigni exiſtimabat. Quæ quidem annotare placuit, tùm ut hæc cognita aliis multis uſui forſan non exiguo eſſe poſſint.

Si infans ægrotus ad tres vel quatuor annos jam aſſurrexerit, vel ſi Dentitionis negotium ſit maximâ ex parte abſolutum, & præſertim ſi lumbricorum aut putredinis humorum gravioris aliquamdiu contractæ ſit ſuſpicio aliqua notabilis, Bolus ex iſtiuſmodi præparationibus apprimè conveniet, atque poteſt confici, cum mivâ cydoniorum, vel cum cortice citri condito, per ſetaceum trajecto, & in cochleari Julapii ſolutus.

Ejuſmodi Boli illis haud parùm conducunt, quorum alvus eſt fermè conſtipata, & medicamentis difficiliùs ſolvitur, utpotè præparantes, quò catharſis manè inſequenti

inſti-

inſtituenda faciliorem ac meliorem protinùs edat effectum.

Nonnunquam etiam regioni umbilicali *emplaſtrum* ſequens, aut conſimile, adhibendum impero.

℞. Aloes Succotr. ℥j. aut ſpecier. hier. picr. ℥j fol. ſabin. ſummit. centaur. min. rutæ pulverat. ã ℈j. terebin. Ven. q. ſ. f. empl. cujus margini illinatur paulum Emplaſtri adhæſivi, quò meliùs parti adhæreat. Interdum colocynth. ℈j. addere licet.

Nullum omnium medicamentorum purgantium novi magis accommodum ætati puerili, magiſque ex ſe innocuum notiſſimo, atque uſitatiſſimo *Rhabarbaro*, quod febrium tenellorum materiam blandè admodùm, & tutò ſubtrahit, quod ventriculum, imò & totum corpus vitioſis humoribus prægravatum, tùm leniter expurgat, tùm ſtrenuè corroborat, quodque eo nomine infantibus, pueris, prægnantibus, ſenibus, & ex morbo aliquo jam imbecillis, maximè quidem convenit. Titulum *Hieræ Rhabarbarum* profectò æquiùs meretur, mirè collaudatâ apud veteres, nec non à recentioribus etiamnùm celebratâ, & in pilulis pænè omnibus officinalibus locum primum, ſive baſin, tenenti *Aloe*,

quæ

quæ ob amarorem ſuum inſignem non exiguam laudem in provectioribus quandoque meretur, verùm ob acrimoniam, corroſionem & calorem quem corpori ſummum impertit, aliquam ſubit, nec immeritò, infamiæ labem.

Ab operatione lenitivi alicujus purgantis, pulvis prioribus conſimilis eſt veſperi injungendus, & poſteà repetendi ſunt ter vel quater in die, temporibus opportunis, pro duabus aliis nyctemeris: & rursùm tertio die iteranda eſt purgatio; cujus quantitas tunc regulanda eſt pro ratione operationis prioris.

His ritè peractis, plerumque ceſſant graviora omnia ſymptomata, vel ſaltem multùm leniuntur; adeò ut proindè in vado jam res ſit, quæ in extremo diſcrimine paulò antè fuerat.

Pueris aliquantùm provectioribus eadem methodus (ſub quâcunque formâ perficiatur) humores primùm præparandi, dein expurgandi, tutiſſimo uſui eſſe poteſt, proportione alterutrius medicamenti, ſecundùm ætates, diligenter obſervatâ.

Notandum eſt, quòd prima catharſis quam pueris febricitantibus adhibemus, ſit non tantùm

tantùm è lenitivis, verùm etiam doſis illorum plerumque ſit mitior, quàm aliàs fieri debet; quòdque nocte primam catharſin præcedenti enema mitiſſimum è lactis vaccini unciis quatuor ſaccharo edulcorati, & ſalis tantillo addito in alvo aſtrictâ, ſit nonnunquam injiciendum.

Inſuper ad vim primæ illius purgationis accelerandam, atque defectum medicamenti cathartici (ſiquis tunc ſit) ſupplendum, *cryſtallorum tartari* ſcrupulus unus, in cochlearibus aliquot juſculi avenacei tenuioris, aut ſimilis, ſolutus, tutiſſimè atque efficaciſſimè exhiberi poteſt.

Verùm imprimis cavendum, *cryſtallos tartari* ſinceros, & ritè præparatos, in uſum vocari, non autem adulterinos iſtos, & vulgò venales, quorum pretium ferè idem eſt, ac *tartari* ipſius *crudi*.

Si Infantum carnoſum, obeſum, at temperamento humidiſſimo atque in acidum degeneri conſtantem, ægrotatio aliqua difficilis (idque tempore hyemali potiſſimùm) corripiat, ut putredo acetoſa duabus purgationibus in hunc modum exhibitis nequeat in totum ſuperari, tunc in eâdem methodo ad vicem unam aut alteram adhuc perſiſtere oportet;

portet, donec ægritudo omnis penitùs evaneſcat: niſi quòd diei unius aut alterius intervallum præfatis diebus, in quibus pulveres acidum alterantes erant exhibendi, debeat ſuperaddi.

Nec incommodi quicquam obſervare unquam potui ex toties repetitis purgationibus in intemperie contumaciſſimâ, ſed vires priùs enervatæ gradatim redintegrari ſunt ſemper viſæ.

Id ſolummodò cavendum in puerulis purgandis, quòd nulla unquam occaſio, quæcunque ea ſit, viribus fortiorem catharſin iis adhiberi poſtulet.

Quamobrem hîc prætereire non poſſum quæ maximus rei medicæ magiſter, *Hippocrates*, in libro *de Medicamentis Purgantibus* ſcitè, ſed minùs rectè intellecta, ediſſerit: *Quicunque igitur à febribus fortibus corripiuntur, his medicamenta purgatoria dare non oportet, donec remiſerit febris. Sin minùs, ſaltem non intrà quatuordecim dies. Carnes enim ipſorum, & ventres, quùm calidi ſint, medicamentum aſſumunt, & nihil depurgantur, & febris major fit, & color evertitur, & morbi regii ſpeciem præ ſe ferunt. Commotâ enim bile, & non purgatâ, non ſorbere vult æger, neque bibere, ſed omnia abo-*

minatur

minatur; & plerumque perit. At ſi hâc die ſuperſtes maneat, & unà cum purgatione remittat febris, ſanus fit. Quapropter in febribus vehementibus medicamenta purgatoria exhibere non oportet. Verùm ſi alicui opus fuerit, infuſum per clyſterem adhibere potes, quotieſcunque volueris. Hoc enim minoris periculi eſt.

In his verbis Magiſtri obſervandum eſt. 1. Illum verba facere de *febribus adultorum*, quæ *fortes*, vehementes, atque ardentiſſimæ eſſe ſolent, non verò intelligenda eſſe de *febribus infantilibus* aut *puerilibus*, cujuſmodi ſunt naturâ *mites*, & minùs ardere aptæ. 2. *Medicamenta purgantia* ſui temporis fuiſſe vehementia, *fortiſſima*, nec non dicta deleteria, ut *elaterium*, *colocynthida*, helleborum & ſimilia; noſtrorum verò lenitivorum pleraque mitiſſima; imò maximè temperata, ſi non quædam actu *frigida*, fuiſſe illius ſæculi ſapientibus adeò incognita, ut *antipodes*, ut *novum orbem*, ut denique *artem typographicam*. 3. *Hippocratem* loqui de febribus in naturali ſuo ſtatu, & ſibimet permiſſis, ſicut & deſcriptiones ejus Morborum Epidemicorum veriſſimè atque accuratiſſimè ſeſe habent; non verò de febribus intelligi illum fas eſt, quatenùs ars futurorum ſæculorum, &maximè præſentis hujus ſæculi, (utcunque invidis præſentia malè audire ſolent) provec-

tior

tior quidem & maturior (quod poſteri gratâ memoriâ, nî plurimùm fallor, recolent, & facilè confitebuntur) tandem didicit, eas ad purgandum ritè præparare, earumque truculentiam debitâ adultorum venæſectione, die catharſin præcedenti, habitâ, multùm temperare, aut etiam perdomare. 4. Notandum eſt, *Hippocratem* hîc docere, quòd ſi Febre detentus medicamentum catharticum ſumat, atque illius diei periculum fortè effugiat, idem ſtatim, id eſt, *eâdem ipſâ die* in ſanitatem incolumis redeat. Quod verum quidem eſſe, & pueros febricitantes eâdem ipsâ die, ab operatione primæ catharſeωs abſolutâ, ſymptomata febrilia univerſa, (id autem imprimis tempore verno aut æſtivo) ſtatim excuſſiſſe ipſe ſæpiùs vidi.

His itaque præmiſſis dico, *Hippocratem* rectè ſentire de Purgantium medicamentorum deploratis effectibus, prout *Pharmaca* ſui ſæculi *fortiſſima* in *Febribus ardentibus* imperitè, nempè *Venæſectione* haud præmiſsâ, exhibebantur. Atverò ſi in Adultis, & præſertim Sanguineis, aut Athletico temperamento donatis, die purgationem præcedenti, ſanguis haud parcâ manu detrahatur, atque Lenitiva noſtra proximâ exhibeantur; aut ſi Juniorum corpora Teſtaceis, & ejuſmodi acidum contemperantibus præparentur, quò me-

liùs cauſa Febris primaria radicitùs expurgetur, via ad ſanitatem celerior; imò ſecurior ſterni videtur, quàm Cardiacis aut Diaphoreticis quibuſcunque fieri poteſt.

Videtur autem mihi (ut id obiter dicam) ea eſſe vera & principalis ratio, cur *Catharſis* apud Medicos benè doctos in Acutis Morbis hactenùs ità malè audiverit: nempè quia iidem *plauſtrum equis*, ut aiunt, *præponere* ſolerent, hoc eſt, Catharſin Venæſectioni præmitterent, aut ſaltem poſthabitâ ſectione venæ, ubi apprimè neceſſaria fuerit, Catharticum ſolum, idque è fortioribus, temerè propinarent.

Quod ad *Venæſectionem Puerorum* attinet, quamvis materiæ Febrilis in Pulmones metatheſis inſignior, & *Tuſſes Convulſivæ*, eam in minimis Infantibus quandoque exigant, tamen apertè conſtat, eam non eſſe medicinam illorum naturæ conſentaneam, neque magis huic tenerrimæ, quàm decrepitæ ætati accommodam. Et proindè minimè neceſſarium duco ejus auxilium poſtulare in quibuſcunque Infantum affectibus, niſi in Tuſſibus Convulſivis, aut ubi Febrim ſubitò exortam Tuſſis importuna concomitari ſolet: niſi & in Contuſionibus gravioribus, quæ nonnunquam contingunt; niſi denique nonnunquam

in

in Convulſionum intervallis. Etenim rarò aut nunquam Infantes, victu tenuiori & minimè lauto nutriri ſoliti, verâ Plethorâ, utcunque fuerint floridi, laborare ſunt habendi. Humiditas iis ineſt, quâ diffluere omnes ſolent, atque ejuſdem Humidi in Acidum præternaturalis ac facilis converſio, eſt omnium illis ægritudinum cauſa. Neque credere fas eſt; ſanguinem venis eductum poſſe Humidum temperamentum, idque præſertim in Acidum jam degenerans, propriè corrigere.

Sunt qui pertinaci contradicendi cupiditate ducti, omnimodum mittendi ſanguinis uſum, vel in Adultis, incuſant aut reformidant. Nimirùm hi ſunt *Helmontii* illius nunquam iracundi, & rationi medicandi veteri ſemper amiciſſimi, ſequaces diſcipuli; *Arcanorum* tantorum fortunati hæredes, ut nec Ars Medica; neque Reſpublica eorundem notitiâ unquam fuerit digna. Nimirùm & hi ſunt qui *Chymiæ* cujuſdam non vulgaris, Medicis omnibus peritis planè incognitæ (quæ non niſi mirandos effectus producere ſolet) *Adeptos* & *Philoſophos per ignem* ſeſe venditant. Rursùm hi ſunt qui viis tritis, publicis, & quantumlibet Regiis, incedere dedignantur, ſed qui tramitibus deviis & inſolitis aberrare ſemper gaudent. Tenebris

illi reconditis, & quaſi Metaphyſicis vagantes, lumina ſcientiarum clara prorsùs contemnunt. Sublimia quædam inania aeriaque ſpeculantes, frequenter ceſpitant; & denique Panacæas neſcio quas impoſſibiles fruſtrà quærunt, theſauriſque Adeptorum imaginariis (quippè Mercurio vota ſua omnia clanculùm facientes) diutinè inhiant; tandemque bonis omnibus exuti (quæ in fumos abierant) aut mente capiuntur, Helleborumque requirunt, aut qui Crœſo ditiores eſſe paulò antè ſomniaverant, ex inopiâ famelici pereunt.

Teſtacea omnia validè exſiccant, eâque de causâ affectibus ab humiditate nimiâ pendentibus, ſicut & naturis eâdem abundantibus, propriè conveniunt. Puerorum autem temperies humidiſſima eſt, eò quòd omnium molliſſima. Quin & leviuſculâ aſtrictione ſunt eadem prædita, quæ uſtione deperditur, quanquam uſtio calorem, imò & acrimoniam non exiguam impertit, quod in calce vivâ, ut & in Chymicis quamplurimis medicamentis, manifeſtò apparet. Cæterùm & Aciditatem potentiſſimè obtundunt, quæ humiditatis aqueæ putredinem perindè ſequitur, ac ignem calor. Porrò *Teſtacea* nullam calefactionem teneris conpuſculis præbent, quâ potiſſimùm conſideratione du-

ctus

ctus eorum uſum omnibus aliis medicamentis in Puerulis curandis longè antepono.

Sed eſt & aliud, propter quod hujuſmodi *Teſtacea* in pueris tractandis prædico. Ventriculus eorum fermento quodam voraci, nè dicam inſatiabili, imbuitur, cui tantiſper compeſcendo liquida ſola minùs valent. Siquidem aut obtundi debet butyro orificio ventriculi ſuperiori diu innatante, aut panatellis, vel fartis farinaceis, haud ità confeſtim ventriculo depulſis, nutriri diſcupit. Atque pueros ægrotantes non ſemel obſervavi vix aliâ ex causâ langueſcere, quàm quòd eos nutrices *victu tenuiori ac nimis liquido* reficere ſolerent. Quapropter *Teſtacea* multis nominibus puerorum naturæ ſunt idonea, neque impreſſionem ſive alterationem quam in ventriculi regione faciunt, ità celeriter, ac liquida medicamina quæcunque, deperdunt.

Ut nihil dicam de *avibus* quamplurimis *Picâ*, ſive appetitu depravato (quod pullariis notum) debilitatis, quæ arenâ cibo inſpersâ, atque unà deglutitâ, citò convaleſcere ſolent.

Teſtaceorum nomine, non ſolùm propriè dicta intelligi, ſed & *corallia*, *cretam*, *coralli-*

nam, *bezoar* utrumque, & ſimilia, eâdem ferè facultate acidum abſorbendi conſpicua, & naturis affinia, licèt pleraque ſtirpis prorsùs alienæ, deſignari volo.

Hujuſmodi medicamenta quidem diu in uſu medico fuerunt, verùm uſus eorum rectus, & naturæ puerili maximè accommodus, aut nullatenùs innotuit, aut opem ferè nullam hactenùs tulit. Perminuta enim illorum doſis planè effecit, ut ad alia minùs tuta, imò naturæ puerorum contraria & noxia, dico *opiata*, quilibet ferè Medicorum, in vigiliis & doloribus compeſcendis, jamdiu tranſiret.

Atque hîc me non fugit ſcomma quoddam ſuper hâc re à Medico celeberrimo in me olim miſſum. Nempè cùm ad ſubveniendum Puero Nobili, maximarum facultatum hæredi, curæ meæ demandari ſolito, & febre periculoſiſſimâ tùm langueſcenti, meo monito accerſeretur, atque ille *narcotici* exhibitionem ſtatim proponens, me ejuſdem uſui maximè reluctantem inopinatò offenderet: *tu*, inquit, *more exoleto*, *non hodierno*, *ſi ita ſit animus*, *medicinam facere videris*; cui ego: neque, ut mos inceſſit, pueris medicinam quidem aut facio, aut unquam me facturum credo. Cùm enim ex prædictorum

uſu,

uſu; non minùs certus ſim, imò longè certior (nî plurimùm fallor) & ſaltem tutior, in torminibus compeſcendis, vigiliis ſublevandis, doloribus quibuſcunque leniendis, & denique in diarrhœis ſiſtendis, ac eſt quilibet alius, quantumlibet *narcotica* vulgò æſtimantur, cum maximo vitæ diſcrimine, per id genus medicamenta.

Nullus, quod ſcio, *opiatorum* inſanus admirator eorum uſum in *debilibus*, imò *debiliſſimis* naturis ſtudiosè defendit; quàmlibet complures tàm in his quàm in robuſtis nimis addicti illis fuerint. Nempè Proverbium illud animo tenaci fortè complectentes, *Mortuos obmuteſcere*; neque etiam prorsùs immemores, quàm gratus ſit ægrotis ſemper ſomnus, & quàm acceptabilis omnibus aſſidentibus & curatricibus ſit curarum remiſſio, & ceſſatio moleſtiarum. Etenim quis Medicus Narcoticis nimis indulgens, quantumlibet morbum clavo trabali figat, & curationem procraſtinet, quantumvis idem crumenam emungat, non ſit ægrotis dolore excruciatis æquè benignè acceptus, ac magnatibus imprudentibus blandus adulator? verumenimverò cùm pulſus juniorum ſit debiliſſimus, temperies naturâ tenerrima, & vires ſint admodùm infirmæ, neutiquam mihi conſtat, quorsùm

incertis & periculoſis medicamentis, quando tutiora, imò tutiſſima ſint æquè in promptu, puerulo ægrotanti ſubvenire contenderemus.

Adjiciam & illud, quòd ex quo tempore mihi innotuit *Teſtaceorum*, atque ejuſmodi, vis prorsùs *Anodyna*, imò *Infantibus Soporifera*, dummodò doſi ad finem attinendum requiſitâ tùm exhibeantur, vix quæpiam eorum ægritudo, quantumvis dolorifica, minimam *narcoticorum* propriè dictorum delibationem niſi rariſſimè poſtulare viſa eſt.

Ut autem in nullis Infantum affectibus (dempto Vomitu pertinaci, de quo inferiùs agendum eſt) pharmacia *opiatica* eſt probanda, ita neque in iiſdem *medicamentorum calefacientium* (quantumlibet nomine *cardiaco*, aut *ſalutifero* vulgò inſcribantur) uſum, ſaltem copioſiorem, laudare unquam poſſum. *Cardiaci* nomen aſtutè, & ſingulari quodam artificio inventum fuit, ad mulierculas omnes blandè demulcendas, ad facilem captum ruricolarum, ſæpè à Medicis peritis longè habitantium, atque à bonis in viciniâ matronis medicinam eleemoſynariam cum laude facientibus *Cardiaca* ad omnes morbos reportantium, & denique ad ignorantes univerſos ſummâ oblectatione nunquam non per-

perfundendos. Quis enim ex plebe, *Cardiaco* propinato, malum aliquod adventurum potuerit ſuſpicari? Et tamen res eſt aliquantùm dubia nonnullis emunctæ naris Medicis, *an* illorum qui citrà violentiam diem obierunt, *plures ex Morbis aut Cardiacis reverà interierint.* Quicquid enim morbi ſymptomata exaſperare ſolet, quicquid ſitim auget, linguam aridam facit, aut quoquo modo febrilem flammam intendit, naturis omnium tenerrimis, & vires illatæ injuriæ penè nullas opponentibus minimè quidem convenit. Et profectò diverſa nocumenta, nè dicam exitialia, ex regimine puerorum calidiori iterùm atque iterùm ſuprà adverti, cùm ex uſu temperatorum prædictorum, quotieſcunque is fuerit, nempè dum ſæviunt ſymptomata, nè unum quidem incommodum obſervare unquam licuerit.

Hîc objiciet aliquis, ex durâ, & penè ſaxeâ medicamentorum prædictorum ſubſtantiâ, *obſtructiones* neceſſariò progigni, quòdque res ejuſmodi indolem puerorum tenerrimam, & vias omnes illorum minimas, propter partium exiguitatem, procliviores obſtructionibus neceſſariò reddere debeant.

Cui dubitationi quò melius ſatisfaciamus, conſiderandum eſt, *parentem obſtructionum* ſolennem

lennem & legitimum eſſe *Acidam intemperiem*, quam ſæpè contrahere ſolent *infantes*, ex ipſâ aëris frigiditate, atque ex temperamenti ſolâ teneritudine, utut victu tenuiſſimo, ac limpidiſſimo utantur. Ideò & quæcunque *Acidam intemperiem* corrigunt, contemperant, aut obtundunt; & coagulationes ſolvere apta nata ſunt (quod imprimis ejuſmodi res faciunt, & ſine caloris tantilli additamento) obſtructionibus ſubmovendis, & reliquæ ſymptomatum catervæ, ex hâc ansâ pendentium, citò devincendæ, maximè ſunt idonea.

Sunt qui intemperiem corporis Alcalinam docent febrium, omnium cauſam eſſe univerſam, quòdque Acida febricitantibus indiſcriminatim exhibita miros ſucceſſus habeant, ſive viri ſint robuſti, ſive mulieres delicatulæ, ſive pueri ſint tenerrimi, qui febre aliquâ corripiantur. Sed doctrina iſta, ſi modò commentum, quæſtûs potius, aut novitatis ſemper popularis quàm veritatis causâ excogitatum, ſit doctrina perperàm vocanda, tâm experientiam vulgarem in parvulis, ſeneſcentibus, fæminiſque potiſſimùm, quàm veterum omnium Medicorum ſententiam impugnat; qui acida utero & uterinis affectibus eſſe maximè adverſa, uno ore pronunciant; quique uno conſenſu ſtatuunt, acida

no-

noxium corpori ſuccum præbere, pabulumque morbis progignendis idoneum ſuggerere, viſcerumque parenchyma vellicare, utpotè quæ non modò margaritas, ſed & metalla vi ſuâ corroſivâ diſſolvunt; item ea nervis ſenſoriis maximè obeſſe, flatus copioſos exſuſcitare, capitiſque dolores inferre. Quinetiam nimius Acidorum uſus tantò magis apud nos pertimeſcendus, quantò fæliciſſima Anglorum regio præ cæteris forſan omnibus, affectibus melancholicis, aciditate exuperanti jamjam laborantibus, videtur infeſtari.

Alii fortaſsè crimini dabunt, quod abdita, & in ſcholis Medicorum jamdiu celebrata de *Criſibus* doctrina interim negligatur; quòdque *dierum criticorum computatio* veteribus ad unguem inſtituta, & ab iis, qui res minùs intelligibiles maximè admirantur, etiamnùm prædicata, in oblivionem nobis abeat. Subjicio igitur, cùm *Criſis* ſit repentina mutatio in morbo facta, vel ad ſalutem, vel ad mortem, eam, quatenùs ſummâ diligentiâ obſervare licuit, ab ipſa curationis methodo (idque maximè in tenellis, de quibus hîc res agitur) in totum pendere, atque à ſolertiâ artis vel imperitiâ aut accelerari, aut produci. Etenim cùm Evacuationibus generalibus tempeſtivè adhibitis curatio principaliter innitatur, cruditates febrim committentes citiùs, quàm aliàs

fieri

fieri ſolet, concoquuntur, pars materiæ morbificæ ſtatim eliminatur, & reliqua viribus impar medicamentis deinceps adminiſtratis faciliùs cedit. Atverò cùm *diaphoreticis*, & *cardiacis* dictis exagitari ſoleant humores, aut in majorem confuſionem ſpiritus quotidiè ſubvertantur, atque res permittatur ſolis *Enematis*, quæ ultrà craſſa inteſtina integris viribus nunquam tranſgrediuntur, uti *Concoctio*, ita *Criſis* ipſa, jure merito poſt nimioperè doctam & ſolennem medicamentorum quamplurium pompam ſerò, imò tardiſſimè eſt expectanda.

Ut verò finiam, *Criſis* nihil aliud quidem videtur, quàm ultimum naturæ conamen reliquis omnibus viribus materiam morbificam per locos convenientes tandem evacuare. Idque apud nos ſæpiſſimè contingit per *Sudores*, nimirùm ob præpoſterum regiminis calidioris uſum. Fit etiam ſæpè per *hæmorrhagiam*, per *alvi fluxum*, per *vomitum*, & nonnunquam per *urinas*. Quæ omnia concludere efficiunt, quòd Natura ipſa, Medicorum optimus & ſapientiſſimus, nullam aliam Febres judicandi rationem, niſi quæ debitis *Evacuationibus* perficitur, aut vult unquam moliri aut attentare.

Multa nuperis hiſce temporibus variè ſunt

con-

conſcripta; atque argumentis diſceptata; de inſigni *præcipitantium* uſu in medicinâ, quaſi omnes ægritudines quibuſcum homines conflictantur facillimè abigerentur, ſi *Præcipitantis proprii & ſpecifici* cuique morbo maximè accommodi dignotionem exquiſitam nos haberemus. Notandum eſt autem, nos impræſentiarum agere de *affectibus puerorum acutis* & febrilibus, qui vitæ illorum derepente interminantur; non verò de *Chronicis*, qui medicanti longas dant inducias, atque novas rerum facultates curioſè experiri tutiùs permittunt. Rursùm *Præcipitatio* eſt ſeparatio particularum craſſiorum, quæ vi ſolventis acidi in liquore aliquo claro imperceptibiles ſuſpendebantur, aſt ope acidum infringentis, vinculis jam ſolutæ, ad fundum depelluntur. Porrò *Cruditas*, quæ in febribus apparere ſolet, nobis quidem videtur eſſe prædominantis acidi genuinus effectus: *Coctio* verò acidi multùm infracti, atque naturæ vincentis ſignum. Et proindè *Catharſis* arte ſollicitata cruditates sursùm priùs latas verſùs fundum corporis deorsùm impellit, & videtur præ omnibus aliis medicamentis propriè *præcipitare*, quò eædem per alvum vel urinas tandem exonerentur. Quinetiam quodcunque aliud medicamenti genus (tametſi ſpeculationibus unicè dediti longè aliter ſentiunt) *præcipitandi* rationem aliquam

habet,

habet, vix aliam ob cauſam, niſi quatenùs quodammodò *Catharticum* eſt, illum effectum unquam producit. Neque enim *Præcipitatio* in corpore diverſiformi, atque totidem ſuccis & humoribus, tot ductibus & anfractibus conſtanti, eâdem aut celeritate aut certitudine tranſigi poſſe intelligenda eſt, quâ Præſtigiator Chymicus inſtillationibus varii generis in ſuos liquores, vel colorum mutationes planè admirabiles molitur, vel præcipitationes dictas *Magiſteria* quantociùs conficit. Quandoquidem igitur *febris* partes vitales; & maximè ſuperiores, intentare ſolet; neque experimentis incertis aut periculoſis moram aliquam relinquit, prudentis Medici certè erit; quâ poteſt efficaci methodo, materiam febrilem non modò levioribus aut fictitiis *Præcipitantibus* demulcere, quin & veris & genuinis, hoc eſt, *evacuationibus* opportunis, quamprimùm fieri poteſt, radicitùs extirpare.

Cùm verò per plurimos Medicos famæ celebritate admodùm conſpicuos, jamdiu, imò etiamnùm, ſerpſerit conſuetudo fugam omnium ferè febrium *ſudorificis* maturandi, non abs re erit hîc pauca quædam eò ſpectantia nunc ſubnectere.

Ut primùm quempiam *febre Epidemicâ* correptum

reptum vident, de *Malignitate* neſcio quâ protinùs ſomniant, atque *alexipharmacis* & *diaphoreticis* haud parùm calidis *Malignitatem* illam propulſare indeſinenter contendunt. Interim *febris* ex ſuâ naturâ ſæpiſſimè mitis, nec mali omninò moris, ex ipsâ methodo *verè Maligna* (ſi quæcunque alia) ſolet effici. Etenim cùm ſerum ſanguini per venas & arterias transferendo debitum *ſudorificis* importunis ità penitùs exhauriatur, nil mirum eſt craſſiores ſanguinis partes in motu ſuo interrumpi ac quodammodò ſtagnare; *Pulſum* exindè debilitari, atque inæqualem, undoſum, tremulum, formicantem, aut intermittentem reddi; *Urinas* inſuper eâdem de causâ pauciſſimas eſſe, aut cruditatis ſummæ indicia exhibere; ac denique notas *Malignitatis* primarias, nimirùm *petechias*, *maculas purpureas* & quandoque *ſtigmata peſtilentialia*, (varios *Gangrænæ* fientis aut factæ gradus) ſeſe oſtendere ſolere. Nempè habitus corporis humido multo priùs perfuſus, & benigno calore conſtans, ſub regimine calidiore ſtatim exareſcit, aduritur, atque æſtu acerrimo prorſùs torretur: ut proindè neque lymphæ irrigandis continuò partibus deſtinatæ copia ſufficiens reſtet, neque ſanguis craſſior jam redditus, & paſſim ſtagnationi idoneus, per vaſa circuitioni perenni ad vitam ſuſtentandam neceſſariæ inſervientia ampliùs

fluere

fluere aut ſatis celeriter movere poſſit.

Illis autem qui *malignitatis* notione ducti, utpotè nomine funeſtos medicaminum inflammabilium effectus tutiſſimè celante, calefacientia diaphoretica in curationem omnium ferè febrium ſolent adhibere, propono conſiderandam communem *Turcarum* praxin, à mercatoribus fide dignis mihi concreditam, indoctam quidem, ſed verè rationalem, in curandâ ipſâ *peſte*, *malignarum* omnium *febrium* facilè principe, per *ſuccum limonum* in omne juſculum liberaliùs inſtillatum, per fruſta *limonum* ſaccharata ore frequenter maſticata, & per potum apud eos vulgatiſſimum, dictum *Sherbet*, (qui eſt aqua melle, vel ſaccharo, dulcata) hoc eſt, per ipſum regimen frigidiſſimum; utpotè quibus *Mithridatium*, *Theriaca Andromachi*, *radix ſerpentariæ Virginianæ*, & cætera noſtrorum remedia calidiſſima, *alexipharmaca* nuncupata, bonis auſpiciis ſunt planè incognita, aut in nullo numero ſaltem habentur. Neque igitur mirum eſt, *peſtem* (cujus terror noſtratium animos fulguris adinſtar longè latèque percutit) apud illos nonnunquam minorem hominum ſtragem facere ſolere, quam mitem aliàs febrim iis in regionibus in quibus graſſatur Doctrina.

Verùm

Verùm præ aliis argumentis attentiùs ſecum cogitent noſtrates, quòd Febres noſtræ facillimè vertantur in Inflammatorias, & ſæpe partem aliquam corporis, ut pleuram, fauces, pulmones, muſculos, articulos, cutim &c. peculiariter afficiant; quodque Inflammationum noſtrarum origo utplurimùm fundetur in plethorâ, & repletione nimiâ. Quæ enim gens per orbem terrarum tantos pecudum greges, tot armenta avidè vorat? Quæ gens omnium eſculentorum copiâ & abundantiâ magis gaudet, & quænam genium minùs defraudat? Itaque ubi luxus & repletio ſunt vulgò morborum cauſæ, & febrile incendium tàm frequenter ſuſcitant, quæ medicamenta ignes igni addunt, qualicunque notioni vel hypotheſi illa ſatisfaciunt, ſanè ſummâ cum cautelâ exhiberi debent.

Quòd verò omnis Febris Continua, quantumvis mitis & regularis, necnon Febris ipſa intermittens, Veneno ſpiritus inquinanti aut peſſundanti ortum ſuum ſemper debeat, licèt Clariſſimus *Mortonus* id ſtrenuè ſuſtineat & rationibus multiplicibus philoſophicè diſputet, ut aut Alexipharmacis calidiſſimis liberaliùs exhibendis, aut Antidoto Peruviano anſa opportunior præbeatur; tamen ſententiæ Viri tàm eruditi, & medicâ ſcientiâ inſtructiſſimi nequeo ſuffragari. Etenim cùm

Medicum probum deceat præ oculis ſemper habere, tàm quid nocumenti & mali, quàm quid boni & incommodi, ex hoc vel illo medicamento poſſit contingere; cùmque res ſit magis tremenda & extimeſcenda ægrotum noſtram opem implorantem lædere, (ut proinde plus fuerit detrimenti à Medico quàm à Morbo) quàm in dubiis caſibus admodum cautè agere, diætam ſolummodò inſtituere, & videri fato permittere; cùm denique tutius & longè optabilius ſit Medico, *nil conſcire ſibi*, & innocentiæ clypeo muniri, quàm ſtragem hominum qualemcunque, licet inopinatam, facere, & tela huc illuc jaculari, ex quibus nonnulli è medio forte tollantur; certè Hypotheſin omnem periculoſam, argumentis quantumlibet doctis ſtabilitam, prudentiæ erit evitare. Neque demùm ego intelligo, cur ratio formalis morborum acutorum meliùs explicetur per Venena, præſtigiarum ritu, corpus humanum nunc ſubitò invadentia, nunc derepentè relinquentia, quàm per occultas veterum qualitates, jamdiu in hoc ſæculo ſcientiſſimo in ludibrium verſas.

Argumentum eſt infidum, & vel puero dignum, quo Medici nonnulli ad partes *malignitatis* tuendas, uti ſolent, quòd ſcilicet *febrium* quarundam natura rectè ſtatuatur *maligna*, quoniam eædem ſunt ſæpè *contagioſæ*.

Nam

Nam ſi *contagium* neceſſariò indicaret aut probaret exiſtentiam *malignitatis*, conſequeretur *ſcabiem* ipſam morborum *malignorum* numero fore accenſendam. In quo tamen morbo nec vires concidunt, neque appetitus proſternitur, nec pulſus, aut urina quicquam à ſaniſſimis diſcrepant; ac denique in quo functiones tùm animales, tùm naturales conſtant, & rectè fiunt. Certè *contagio* aliquo non carent morbi, quotquot inſignem *inflammationem* in ſe habent: ut peſtis ipſa, de quâ jam loquor, ut *variolæ*, ut *morbilli*, ut *tuſſis infantum convulſiva*, & cæteri id genus morbi, qui inflammationi intenſiſſimæ originem ſuam debent.

Quod ad *Sudorifica* in febrientibus attinet, haud inficiàs eo, *ſudores* ſive naturales, ſive arte ſollicitatos, in primis febrium inſultibus (cùm pori cutis incipiant occludi, cùmque ſenſibilis aut inſenſibilis perſpiratio corporis plurimùm impediatur) nonnunquam maximi è re fore. *Sudorifica* autem, quæ in uſu eſſe debent, ſint *temperata*, non ea quæ incendium internum promovent. Neque ſint tàm *ſicca*, & pharmaceutica, neque etiam tàm ſpirituoſa, qualia flammam flammæ admovent, quàm *liquida* & culinaria, quæ copiam materiæ ſudoribus proliciendis ſupplere poſſunt, quæque ob calefactionem

ſuam externam, non ob calorem ſuum ingenitum ſudores provocant.

Rem unam adhuc notatu non indignam, nec à ſcopo noſtro prorſùs alienam, nolo prætermittere. Ea nimirùm *Febris*, quæ anno præterito graſſata eſt, & cujus hiſtoriam nunc breviter tradam, *Malignæ* etiam nomen, apud Medicos quoſdam diaphoreticorum uſu gaudentes fortè aſciſcebat.

A mediâ parte menſis *Maii* anni 1688. per aliquot ſeptimanas, *Febricula* quædam (quâ ægrotantes de leviuſculis doloribus ſingulos eorum artus per vices tentantibus, de dolore etiam capitis frontem imprimis corripiente, atque de vertigine quâdam maximè conquerebantur) adeò epidemicè invaleſcebat, ut nullam ſimiliter, quâcunque ex causâ, aut quâvis anni tempeſtate, hactenùs obſervaverim. Integræ familiæ quamplurimæ eâdem febre pariter corripiebantur, ut vix uni è multis procellam illam generalem effugere contigerit. Inſultus autem hic febrilis ità Epidemicus ex varietate ipſius tempeſtatis anni tunc temporis pendere nobis planè videbatur, æſtu aliquot dierum intenſiſſimo in frigus derepentè mutato, perſpiratione corporis ſenſibili tunc impeditâ, & poris qui apertiſſimi fuerant ex improviſo occluſis. Illud

lud verò ſuper hâc re advertam, nunquam tot homines ſimul ægrotaſſe, nunquam pauciores fuiſſe fato perfunctos. Eâ quidem febre laborantes, methodis tàm congruis quàm abſurdis, nimirùm venæſectione, catharſi, ſudorificis, adminiſtrationibus omnibus muliebribus, culinaribus, aut medicinalibus, domi aliquantiſper continendo, foràs in aërem prodeundo, equitandi exercitio aut alio quocunque, imò perturbatione omni & curâ paululùm vacando, ac denique nihil quicquam, aut quodlibet agendo, in univerſum ferè omnes convaleſcebant. Si quos autem mitiſſimo illo morbo malè mulctari acciderit, adoleſcentes fuerunt, & juvenes, fervidiori temperamento donati, atque ſudorificis calidiſſimis ultrà modum laceſſiti. Quod in hâc re notandum reſtat, extimeſcendum eſt nobis, naturam hujus febris ità mitem ac benignam, tàm impropriis quàm ſalutaribus remediis facilè propulſatæ, effectus diros atque funeſtos poſthæc fortè habituram: nempè optatum illum ſucceſſum fruſtrà expectantibus bonis illis mulieribus, & gregalibus medicaſtris, ex cardiacis ſuis & neſcio quibus ſudorificis (cùm alia tempeſtas anni curationi fuerit planè adverſa, & febris quæpiam ſymptomatis admodùm truculentis ſtipatam ſeſe oſtenderit) quem tempore vernali, & cæptis quibuſcunque plurimùm favente, atque in febre omnium mitiſſimâ, priùs viſi ſunt experiri.

 Pri-

Priuſquàm exempla aliquot curationum methodi noſtræ beneficio peractarum libeat proponere; paucula quædam adjiciam, quæ ſymptomata infantum magis uſitata reſpiciunt; quæcunque apud Autores vulgò invenienda ſunt curioſis relinquens.

Inter omnes affectus, qui vitæ infantum interminantur, nullus tot gravia ſymptomata progenerare ſolet, quot *Dentitio difficilis* & laborioſa. Ægritudo illa novem menſium, ſive *prægnatio* (quæ *ſexcentarum & innumerarum calamitatum autor*, æquè ac ipſe uterus, perhiberi poteſt) genitrices non paucioribus periculis, quàm fœtum omnem *Dentitio* exponit. Etenim cùm gingivæ tenellorum inflammationem talem ſæpiſſimè ſubeant, qualem aliæ corporis adultorum partes (undè febres teneris impendent vehementiſſimæ) eò quòd dentes ex alveolis in conſpectum facilè erumpere nequeant, minimè eſt demirandum eorum tenera corpuſcula tot ſymptomatis febrilibus graviſſimis eapropter jactari ſolere. Nimirum illinc iis *tormina ventris*, *vigiliæ*, *inquietudines*, *profluvium alvi*, aut ejuſdem *conſtipatio*, *dejectiones & vomitus virides*, *aphthæ*, *febres*, *convulſiones*, & ſimilia: quæ univerſa eidem ferè methodo (ratione ætatis, & ſymptomatum violentiæ habitâ) acidum primò contemperandi, ac deindè

leni-

leniter expurgandi ſæpiſſimè cedunt; niſi morbus chronicus in acutum tranſiens, ſit valdè complicatus, atque altas adeò egerit radices in regione partium principalium, ut nullâ jam arte dimoveri queat; aut niſi miſellis fuerint ingenita mala, imò peſſima, ſtamina vitæ.

Duplex eſt *Dentitionis tempus*, infantibus moleſtum: unum quo dens oſſe maxillari primùm emergere nititur, & quo gingivæ pars extera & ſuperior, abſque aliquo ejuſdem tumore, albido quodam circulo circumſcribi utplurimùm ſolet. Alterum eſt, quo dens mole jam auctior, & amplior factus, gingivam tumidam ſemper reddit, inflammationem inſignem in eâdem parit, atque eam perrumpere omni vi conatur. In primo illo *Dentitionis* molimine, æquè ac in ſecundo, Chirurgi gingivas infantum quâcunque ex occaſione imperitè incidunt, quò ſcilicet dentes faciliùs erumpant, undè vulnus citrà neceſſitatem, & nullam plerùmque opem ferens, teneris promiſcuè infligitur, quùm ſecundum ſolummodò Dentitionis tempus (quod diligenter notandum eſt) eam plagam inferri propriè requirat.

Eſt & aliud circà hanc rem obſervatione non prorſùs indignum. Nempè quòd *Chirurgorum* nonnulli gingivam intumeſcentem

aperire juſſi, *phlebotomo* ſuo id facere conſueſcant: quod pluribus exitio fuit. Nam cùm inciſio ejuſmodi ſtatim cicatriſetur, neque foramen aliquod denti extrudendo aliquantiſper permaneat, planè inefficax ea ſit, atque alia remedia interim negliguntur. Curandum eſt igitur Medico, ut inſtrumento magis commodo (ſive ſit *ſcalpellum* quo calami ſcriptorii vulgò conficiuntur, ſive ſit aliud, cujus dorſum in denſitatem *novaculæ* æmulam aſſurgat) *inciſio* ſemper fiat.

Hîc verò obſervandum, quòd inflammatio tanta ex hâc causâ tenellos nonnunquam corripiat, ut fruſtrà tentetur curatio niſi incipiat Medicus per applicationem hirudinis unius aut alterius infrà utramque aurem. Nam cùm in ipſis tenellis neceſſariò requiratur ſanguinis detractio, ſi talis omittatur revulſio, medicamenta quantumvis propria & ſalubria ſine eâ vix ſcopum deſtinatum attingent.

Præterea inter dentiendum os tantâ teneritudine ſæpè affligitur, ut omne alimenti genus pertinaciter reſpuant. In hoc caſu ſummoperè cavendum, nè alimentum calidum, imò vix tepefactum, infantibus præbeatur. Nam calor oris & gingivarum ferè exurens, vix minimum caloris adventitii

gra-

gradum fert ſine moleſtiâ & dolore accedenti.

Quandoquidem *aphthæ* ab halitu acri incendii interni teneram oris pelliculam (quemadmodùm & alias corporis partes interiores) rodente aut vellicante proveniant; quæ illam acrimoniam potenter retundunt, atque etiam tollunt, ea ſola nobis maximi ſunt æſtimanda. *Gargariſmata* autem, topica, aut στωματικὰ φάρμακα nullius hîc ſunt usûs. Nequeunt enim *Infantes* os ſuum quoquo modo *colluere*, niſi id inter ipſam deglutitionem quadantenùs evenire exiſtimetur. Quippè illicò deglutiunt, quicquid illis propinatur ad colluendum, aut hauriendum; imò illum ipſum humorem, qui *tuſſis* vi ad fauces rejicitur, expuere nolunt (niſi invitos quandoque *vomitus* cogat) ſed in ventriculum ſuum delabi conſtanter permittunt. Nec verò materia, ex quâ *gargariſmata* conficiuntur, ita eſt nonnunquam innocua, ut tuto eorundem uſui in tenellis locus relinquatur. Certum eſt, *aphthas* (quantumlibet lactationem, aut qualemcunque comeſtionem impedire ſolent) *teſtaceis*, & leniſſimis catharticis dicto modo intercalatis protinùs receſſuras eſſe; neque video, cur pluribus artificiis ad finem attinendum nimis doctè uteremur, cùm pauciora medicamenta & ſimpliciora, tàm tutiſſimos

quàm præſtantiſſimos effectus edere poſſint.

Ratio autem, quare oris ſuperficies adeò *aphthis* producendis faveat, cùm interim cæteræ corporis partes ulcuſculis nullis afficiantur, hæc eſt: quoniam pellicula eſt eadem, quæ circumveſtiens regionem oris per œſophagum in ventriculum ipſum continuâ ſerie ejuſdem tunicæ exporrigitur ac deſcendit. Quamobrem halitus acres ex effervefcentiâ corporis præternaturali circà hypochondria contingente, tanquam ex aheno, per *oris* ſpiraculum ſurſùm feruntur, atque membranæ illius partis labem ſuam facillimè infigunt. Ideòque guſtus *linguæ* delicatulus ſapores omnes promptiſſimè diſtinguit. Denique propter eandem rationem Medici temperiem corporis prædominantem *ex conſpectu linguæ* uſitato valent dijudicare.

Diarrhœa Infantum ab orgaſmo humorum in inteſtina delabentium, vel à turgeſcentiâ illic bilis cum acido prædominium habente ſemper profluens, neque aſtringentibus propriè dictis, neque *narcoticis* eſt cohibenda. *Aſtringentia* enim refluxum humorum acrium verſùs partes nobiliores producere ſolent;quod humidiſſimo & fluidiſſimo temperamento præditos in diſcrimen vitæ manifeſtum conjicit. *Narcotica* quidem ferociam humorum turgeſcentium

centium ad tempus conſopiunt, quò ſcilicet vi ſæpè majori paulò pòſt recrudeſcant. Adde quòd vires puerulorum tenerrimæ, & à morbo jam multùm fractæ ac enervatæ *opiatorum* energiam potentiſſimam rarò ſine maximo ſalutis diſcrimine ſuſtinere valeant. Quæ verò acorem moleſtias omnes faceſſentem molliter demulcent, & tutiùs exhibentur, atque iis rectiùs conveniunt. Quamlibet enim in levioribus hujuſmodi caſibus (ubi *febris* abeſt) *Diaſcordii*, & ſimilium, utroque medicamenti genere conſtantium, uſus in malam partem non ceſſiſſe, quin potiùs emolumento alicui fuiſſe, nobis quidem videatur, tamen compertum eſt, ea in Febricitantibus infantulis periculo ſuo haud vacare; atque *cretam, corallia*, *margaritas*, ac id genus alia ferocientes humores compeſcentia, citrà aliquam caloris novi accenſionem, ut demùm *Rhabarbaro* expurgentur, ſymptomati huic perdomando optimè conducere, & ſuppetias ſaniores ferre.

Sed notandum eſt Narcoticorum mediocrem uſum in Vomitu pertinaci, & præſertim in illo qui à Lacte vitioſo pendet, non eſſe pròrſus vituperandum, quantumlibet natura infantilis à Narcoticis penitùs abhorreat. Nonnunquam enim ſymptoma tàm grave, & maximè ſi torminibus diris ac diuturnis fue-

rit

rit conjunctum, nequaquam eſt debellandum niſi Laudani liquidi guttis duabus, ſyrupo roſarum pallidarum, aut ſyrupo de cichorio cum rheo inſtillatis. Nam cùm ventriculus adeò ſit debilis ut nulla medicamenta, nè dicam alimenta, pauliſper retinere queat, æquum videtur & neceſſarium, ut ad ea tranſgrediamur, quæ ſymptomati dent inducias, dum medicina leniter cathartica vires ſuas exerat atque tùm ventriculum, tùm inteſtina humoribus pravis repleta liberet & exoneret.

Nec minùs in *Fluxu deorsùm*, quàm ſurſùm habito, ſive *Vomitu*, eadem prodeſſe liquebit. Quamdiu enim in ventriculi regione potiſſimùm regnat quæ eſt perturbatio, atque Aciditas in primis omnium viis poteſtatem ſuam maximè exerit, medicamenta quibus facultatibus pollent, eas integras, & illibatas, ventriculo impertiunt. *Emetica*, ut *ſal vitrioli*, *vinum benedictum*, *tartarum emeticum*, &c. hîc præ aliis remediis palmam nonnullis præripere videntur; ſed ſi ætatis tenerrimæ, & virium ſummæ imbecillitatis ratio in *emeticis* propinandis locum aliquem promereatur, & ſi coagulationum facilis ſolutio, ac deindè ſubductio, à rebus nullam naturæ vim injicientibus, nullum vitæ periculum ſecum ferentibus, ſatis efficaciter, imò

imò longè tutiùs, atque ab *emeticis*, aut *narcoticis* haberi poſſit, ſanè prudentis Medici erit ab iſtis omnibus abſtinere, aut etiam in totum abhorrere.

Veruntamen ſi magna illuvies humorum feroſorum ac noxiorum in ventriculo redundet, & tunicas ejus adeò obliniat, ut functiones naturales planè pervertat, atque tàm alimenta quàm medicamenta ſine nauſeâ & vomitu ventriculus nequeat paulisper retinere; poſſunt quandoque cum fructu & ſatis tutò ipſis anniculis, aut bimis infantibus exhiberi radicis Ipecacuanhæ circiter grana quindecim. Quippè pulvis iſte, blandè emeticus, nullam poſt ſe liquidorum aut potulentorum ingurgitationem neceſſariò poſtulat; & Emeticis modò dictis longè mitior eſt, & operatio tenellis multò ſecurior; denique humores viſcidos ventriculo impactos, frequentem cruditatum ac deindè fluxuum cauſam, præ aliis omnibus Emeticis in ſylvâ Medicâ reperiundis expedit, ſolvit, & paulatim exantlat.

Neque eadem teſtacea tantùm proſunt in *fluxu omni*, verùm & *Torminibus* infantum undecunque natis; in quibus non modò præſtantes, ſed & *ſpecificas* (ſi quælibet alia)

facul-

facultates habent. Non ego *corticem Peruvianum* (principem omnium hujus ſæculi medicamentorum) *febribus intermittentibus* magis *ſpecificum*, non *Opium* (celebratum illud alterum remedium) *vigiliis* & *doloribus* pertinacibus compeſcendis, quàm *teſtacea* illa priùs memorata *Torminibus infantum ſpecificè* ſubvenire cenſeo. Quanquam enim inter innumera ferè experimenta, in tantâ temperamentorum varietate, paternis tot tralatitiis infirmitatibus contingentia, fortè ſingularem hîc illîc inſtantiam contrà nos militantem, curioſus quiſpiam fortè fortunâ, inquam, obſervare poterit; id tamen naturæ ſummè depravatæ, non remedio in viribus ſuis delinquenti, eſt omninò tribuendum. Neque enim *corticem ipſum*, longè latèque pro *ſpecifico* deprædicatum, *aſthmaticis* viris febre ſive intermittenti, ſive aliquantùm remittenti laborantibus, ità certò convenire conſtat. Et nihilominùs *Specificorum* omnium *Princeps* in id genus morbis, & maximè in primo illorum genere, jure merito nunc audit.

Quod ad *Convulſiones* ſpectat, aut inſultus illos ſæpe minùs propriè dictos *epilepticos*, tàm à viribus jam proximè attritis & exhauſtis, quàm ab acrimoniâ materiæ morbificæ propaginem nervoſam extimulante utplurimùm pendentes, *teſtacea* noſtra, & maximè ſi *caſ-*

toreum

toreum iis adjiciatur, magis eximiis imò & magis innocuis facultatibus, vel in tanto affectu, vigere deprehendentur (utcunque apud plures hactenùs pro quiſquiliis & rebus nullius momenti ſint æſtimata) quàm aut *aquæ antepilepticæ*, quæ teneros plurimùm excalfaciunt, aut *ſpiritus volatiles* qualeſcunque, qui ſcintillarum inſtar in omnes corporis partes extemplò proſiliunt, quique ex parvis initiis magnum incendium febrile ſæpiſſimè faciunt. Nam cùm tunica ventriculi interior tota ſit nervea, atque tùm alimentorum, tùm medicamentorum facultatibus in penetralia corporis intimiora quantociùs tranferendis ſit idcircò accommodatior, cùmque ſpiritus illius partis, ut & cæterarum, incolæ jamjam irritentur, vellicentur, ac in motus inordinatos exagitentur, videtur nobis maximè neceſſarium, ut acrimoniam illam nervos irritantem abſorbentibus remediis, & tumultum ſpirituum planè compeſcentibus, imò ſomnum iis ſine ναρκώσει conciliantibus, non verò rebus tumultum ſpirituum majorem excitantibus, & quæ calorem jam latè depopulantem augent, curatio potiſſimùm inſtituatur.

Porrò in intervallis Convulſionum ſanguinis modica detractio, ſive ea ſit per ſectionem venæ, ſive per hirudines aut retrò aures,

aut brachio adhibitas, ſæpiſſimè eſt ex uſu; & maximè conducit. Et poſteà teſtacea catharticis lenioribus intercalata prodeſſe poſſunt.

At verò in ipſis Convulſionum paroxyſmis phlebotomia infantes in ſummum periculum conjicit, cùm tenera natura, Convulſionibus jam laceſſita, penèque ſuccumbens, virium imbecillium ulteriorem ſimul diminutionem ex tantâ venarum depletione vix ac nè vix ferat.

Neque vires Infantum tunc ſunt æſtimandæ ex Convulſionum vi & robore, ſed ex intermiſſionum ſtatu & conditione, & potiſſimùm ex obſervatione virium ad potulenta & eſculenta ſive debilium ſive validarum.

In *Convulſionibus* quamplurima pro *ſpecificis* vulgò habita (quorum nomina diu in omnium ore tritiſſima reticere placet) tàm ab autoribus graviſſimis quàm à practicis celeberrimis decantari ſolent. Veruntamen virtutes multorum (quantum obſervare licuit) noſtram de ſe expectationem videntur vix expleviſſe; quanquam & in tanto affectu omnem movere lapidem laudabile quidem ſit, neque cujuſquam induſtria in exquirendis appro-

ptopriatis medicamentis eſt reprehendenda. In paroxyſmis infantum convulſivis, utpotè à torminum prægredientium materiâ acri nervos omnes vellicanti jugiter obortis, ea quæ acidum obtundunt, contemperant, aut infringunt idque ſine corporis novo æſtu aut calefactione, quæque aciditatem ſic infractam atque aculeis orbatam per inferiora deducunt, inter alia comperientur vires non contemnendas, atque horrendo huic ſymptomati debellando nonnunquam pares continere.

Quin & hujuſce dicti veritatem multùm comprobatam habui in puellâ annum vix unicum agente, filiâ cujuſdam agricolæ, *Convulſionibus* quas unquam vidi graviſſimis, vehementiſſimis & frequentiſſimis correptâ, quæ per plures dies ante meum adventum labia, oculos, artus, imò & totum corpus minimâ cum intermiſſione exagitaverant. Fuit illa tunc temporis pallidiſſima, nec non horrido aſpectu; alvus interim aſtricta, atque id quod parciſſimè dejiciebatur colore fuit viridiſſimum. Altâ tamen voce ejulabat, quantumlibet vires proſterni videbantur, ut viciniam commiſeratione haud levi eadem afficeret. Durantibus verò hiſce *motibus convulſivis*, ac torſionibus ventris, vix cochleare alimenti aliquamdiu aſſumpſerat, *cardiacis* ſolummodò neſcio quibus ſubinde e-

 nu-

nutrita. Huic miſeræ infantulæ ſubveniebam, & curationem feliciter adhibebam nullis aliis medicamentis, niſi unciis aliquot *oculorum* 69. cum *cryſtallis tartari* admixtis. Simpliciſſimi illius Pulveris ſcrupulum unum aut ampliùs ſingulis horis in *aquâ pulegii*, aut conſimili, ſtatim deglutire cogebatur, à cujus repetitâ doſi ſomnus paulatim conciliabatur, ac paroxyſmi *convulſivi* fuerunt plurimùm imminuti. *Enema* è lacte ſaccharato, eodemque ſalito, ſemel atque iterùm injiciendum eſſe curaveram; donec tandem *cryſtalli tartari* (tàm alvum leniter ſolvendi, quàm obſtructas vias aperiendi facultate pollentes, modò quantitas eorum ſufficiens introſumatur) viam ſibi per inferiora patentem faciebant. His verò paucis, & hâc nullâ remediorum pompâ, infans ille deploratus è faucibus imminentis fati, inſperatò quidem, ſed perfectè evadebat. Cur autem, ut id obiter dicam, tenellos *convulſionibus* excruciatos, & ſimul *vigiliis* ac inquietudine quaſi abſumptos, *veſicatoriis* aut nuchæ, aut aliis partibus admotis, ulteriùs ego torquerem, nequeo probè intelligere; quandoquidem id genus medicamentum *comatoſis* ſtupore excitandis, aut potiùs extorquendis, videatur eſſe propriè & peculiariter dicatum; cùmque porrò Epiſpaſtica vias urinarias vel adultorum tantâ acrimoniâ nonnunquam afficiant, ut ab iis cruciatus

atus ſæviſſimos cogantur aliquamdiu ſubire, fatendum eſt corpuſculis tenerrimis illa minùs tutò poſſe convenire.

Quidni addam, quòd, ex quo methodo ſuprà laudatâ in medendis Infantibus uſus fuerim, plures eorum, ſub primum meum ingreſſum, *convulſionibus* correptos viderim, imò & nonnullos iis adeò jam graviter debilitatos, ut medicamentis qualibuſcunque deglutiendis nullæ omninò vires ampliùs ſuppeterent; ſed quòd vix meminerim quidem tenellorum quenquam convulſionibus tunc temporis prorſus *immunem*, poſt primum uſum *pulverum* prædictorum, denuò correptum memet ipſum vidiſſe.

Veruntamen fatendum eſt hujuſmodi medicamenta nonnunquam minùs eſſe apta, ad cerebrum reſtituendum, tantis ſpirituum irritationibus affectum, tantis eorum nixibus aut orgaſmis concuſſum. In gravioribus igitur paroxyſmis convulſivis, Pulveris Antepileptici in capite de Epilepſiâ inferiùs deſcripti grana quindecim, aut ſcrupulus unus, aut alia antiſpaſmodica, infantibus aliquoties propinari poſſunt. Ex quo, longioribus ſpaſmorum induciis comparatis, propria cathartica, aut etiam nonnunquam Mercurii dulcis novies vel duodecies ſublimati grana

 duo-

duodecim, ſatis tutò exhibentur, ad materiam morbificam è ſedibus ſuperioribus infrà deturbandam atque eliminandam. Imò verò perpendendum, an in verâ Maniâ, ſive in maximâ furentium ſpirituum rabie, quicquam medicamentorum æſtus illos cerebri impetuoſos meliùs compeſcat, aut incendium illud reſtinguat quàm frigus Mercurii ſuprà deſcripti, aut Æthiops Mineralis intenſſimum. An autem Elleborus, de quo tanquam ſpecifico in Maniâ perdomandâ tanta à veteribus Medicis vulgò perhibentur, quandoquidem radix ſit calida & ſicca ordine tertio, maximâque corporis perturbatione operetur, ſit huic morbo turbulento magis accommodatus, quàm impensè rèfrigerantia, judicent ſi velint illi, penès quos miſeri Maniaci diu vincti manent, ad arbitrium dominorum deſpoticorum ſæpè incarcerati, & quorum libertatem præmaturam nonnunquam vix permittit hæredum rapacium quæſtus, aut tutelæ illorum curatoriæ emolumentum.

Variolæ & *Morbilli* Infantum, plerumque illis mitis & tranquilla ſanguinis efferveſcentia, ſæpè non ita malè ſe habere ſolent, ubi nec Medicorum auxiliatrices manus expetuntur, neque curatricum ſibi magnoperè placentium abundans peritia efflagitatur. Cùm verò effrænis ſanguinis impetus medicam opem jure

jure expoſtulet, *teſtacea* priùs recenſita id ferè auxilii *infantibus*, quod *adultis narcotica*, præbere ſolent. Atverò ſpiritus volatiles, qui in uſu ſunt, aquæ cardiacæ, Mithridatium, Theriaca Andromachi, & cætera calidiora alexipharmaca, aut diaphoretica, ſunt imprimis fugienda, quæ exanthematis præproperè expellendis, atque præcipiti eorum foràs extruſioni omni ope moliendæ præcipuè deſtinantur; at quæ, loco virtutis cardiacæ aut expulſoriæ quam præ ſe ferunt, *variolas* ex ſe benignas in periculoſas multoties immutant; & *morbillorum* materiam, aliàs in ſuperficiem corporis facilè ſecedentem, irritant, perturbant, & introvertunt, dyſpnœas lethales ſæpè invitant, catarrhoſque ſuffocativos excitant; ac denique ſanguini leviter & modicè æſtuanti mox ulteriùs ſuccendendo videntur maximè quidem inſervire.

De *Variolarum* naturâ penſitanti mihi in mentem ſæpè ſubiit admirari, quâ ratione regimen intensè calidum in hoc morbo non modò apud ineptas nutrices, verùm & Medicos aliàs ſatis doctos ita invaleſceret; cùm hic morbus ſit maximè *inflammatorius*; cùmque *ſuppuratoria* omnia medicamenta, propriè ſic dicta, partibus corporis, ſive uni ſive pluribus intumentibus, & in ſuppurationem proclivibus externè applicari ſolita, tùm à Medicis tùm Chirurgis, uno omnium cenſenſu,

ſint & eſſe debeant facultatibus ſummè temperata: qualia ſunt *radices althææ* , *& liliorum* , *folia malvæ* , *althææ* , *brancæ urſinæ* , *farinæ lini* , *fœnugræci* , *tritici* , *butyrum* , *adeps* , *oleum* , *vitellum ovi* , *mucilagines* , *medulla* , & ſimilia, quæ calore minimè excellunt. Remedia enim calidiora ſive interna , ſive extrà adhibita , ſunt planè *diſcutiendi* , & rarefaciendi ,& facultate prioribus quodammodò contrariâ prædita. Adde quòd hæc functiones naturæ *ſuppurationi* ita incumbentis reverà perturbent , & in confuſionem præpoſteram neceſſariò adigant. Quamobrem *teſtacea* , quæ ſunt viribus admodùm *temperata* , quæ *ſuppurantibus medicamentis* naturâ ſuâ benignâ ac miti proximè accedunt , quæ *putredini* corporis univerſali ſummoperè reſiſtunt, quæ denique functiones neque animales neque naturales interturbant , aut inordinatas reddere ſolent, pluribus certè nominibus *Variolarum curationi* ſymbolum conferunt.

Potui pluribus rem inſtitutam defendere, atque adeò limites hujus opellæ in longinquum proferre. Sed Lectorem nolo diutiùs detinere , ambagibus ſcholaſticis nullam unquam determinationem aut ſubituris , aut promerentibus ; & ad praxin medicam nihil quicquam attinentibus ; nolo Autorum inter ſe in æternum vellicantium citationibus glo-

glorioſis umbram eruditionis non vulgaris aucupari; ac denique nolo aliorum ſententias ſubtiliter convellere, quò in alienis hallucinationibus ipſe triumphos agam, & quò meam qualem qualem opinionem quoquo modo propugnem. Etenim probè novi quàm reverà difficillimum ſit, veritatem rerum penitùs ſcrutari; novi illum ad veritatem cujuſque rei proximè accedere, qui minùs aliis erraſſe deprehenditur. Utcunque enim homines ex quâlibet anſâ criſtas ſuas in altum vulgò erigant, & *ſcientiæ conſummatæ* ſpeciem in hâc vel illâ diſciplinâ ſibi facilè aſſumant, mortalibus tamen haud conceſſum eſt ultrà tenuitatis & fragilitatis naturales terminos progreſſus facere. Et profectò quantò quis aliis *ſcientiâ* eſt *ſuperior*, tantò id plurimùm ſe gerit *ſubmiſſior.* Videtur autem nobis quædam rerum mediocris comprehenſio, atque pari ſcientiæ proportione limitata, à ſupremo mundi gubernatore, omni ſæculo partitim diffundi, ut ſcilicet neutrum alterius *ignorantiam* nimiam meritò exprobraret. Sanè perdidimus nos, inter magnas rerum humanarum viciſſitudines, quamplurima quæ in prioris alicujus ſæculi præclaram memoriam & ceſſerunt, & ſemper vertent. Neque etiam deſunt ipſimet noſtro huic ſæculo (quicquid invidi ringuntur) ſua inventa laude admodùm digna, quæ *artem medicam*, uſque-

 dum

dum *Ars* erit, & magnoporè *nobilitabunt*, & à noſtris ſic excultam ſeræ poſteritati ſacram tradent.

Exempla aliquot *Infantum* methodo hâc noſtrâ curatorum nunc tandem exhibebo; id autem non eo animo ut conamina noſtra, qualiacunque ea ſint, *aliis* omnibus peritioribus *methodis* anteferenda proponerentur. Quippè quid alii judicio magis valentes poſſint, non eſt noſtri determinare. Illud duntaxat agimus, ea quæ pro *vero*, aut ſaltem *veriſimillimo*, ex noſtrâ obſervatione, ſunt comperta (eandem judicandi poteſtatem aliis facilè relinquentes quam nos jure ſuſcipimus) & quæ nonnullis è re fore haud veremur conjectari, in lucem emittere, & publici juris facere.

Obſervatio I.

1. NObiliſſimus Infans, *Filius* natu maximus Illuſtriſſimi *Marchionis* (Viri muniorum omnium in Republicâ maximorum ſummè capacis, quem nullæ rerum humanarum viciſſitudines ab integritate ſingulari unquam tranſverſum egerunt, ac denique ingenii celeritate quâdam incredibili donati) temperamento corporis valdè ſanguineo & ſucculento præditus, ſed cui nervi omninò infirmi fuerunt, *febre acutâ* plus ſemel fuit correptus; *materia* autem *febrilis* in *Pulmones* illius potiſſimùm ſe ſemper transferebat. Interim *Dominus* dyſpnœâ graviter laborabat, & difficilis inter dormitandum anhelitus ejus aſtantibus clarè fuit auditus. *Pallor* faciem venuſtiſſimam obducebat, *ſitis* maximè urgebat, & *calor* cutis intenſus ac mordax, cum jactatione & inquietudine continuâ.

Sanguinem è brachio paulò liberaliùs primùm detraxi, ac deindè *ipſâ hâc Methodo* quam deſcripſi ſemper auſpicatò ſum uſus, quâ *febris* cum omni ſymptomatum ſatellitio fuit facilè profligata, & ſanitas demùm reſtituta.

Cæterùm primum tempus, quo *illuſtrem* hunc *Infantem* ac *Dominum* ego inviſebam, fuit, cùm jam quatuordecim menſes eſſet natus, Junii die 14. anno 1685. *Tuſſi autem convulſivâ* tunc temporis fuit maximè debilitatus, cùm curæ noſtræ committeretur; Clar. Domino Doctore *Short*, Medico nemini ſecundo, in ſociam operam feliciter accerſito. Venâ brachii dextri ex communi conſilio ſtatim apertâ, & ſanguinis unciis circiter quatuor detractis, equidem proponebam *margaritarum*, & ſimilium aciditatem prædominantem contemperantium, uſum ſolito copioſiorem; *ſucci pulegii ſaccharo cando* edulcati cochleare interim bis vel ter in die ſimul præbendo, atque tertio quoque die alvum ejus *mannâ* blandè ſolvendam, cui quidem *methodo*, ut à me aliàs comprobatæ, ac ſimul tutiſſimæ, facilè annuebat Vir candore ſingulari, & perſpectâ morum probitate non minùs quàm peritiâ artis, præſtantiſſimus. Atque eo pacto *Nobiliſſimus* ille *Infans*, Auguſtiſſimæ poſt Regiam Familiæ proximus à Patre tunc Hæres, qui ex judicio præclariſſimi illius Medici haud minùs *trium menſium ſpatio* liberandus videbatur, *decem* circiter *diebus* (ut non malè tùm temporis palam augurabar) è graviſſimo hoc morbo convaleſcebat.

Porrò eundem *Nobiliſſimum Puerum*, jam quin-

quinque annos natum, exindè *febre continuâ* decumbentem; & primùm *de capite* ac *ventre* alternis vicibus quiritantem, ſed mox immaniſſimis *torminibus* in regione *Ilii* inteſtini miſerè excruciatum, (ut ad *Iliacam* quaſi *Paſſionem* jam proximè accederent) cum pulſu debiliſſimo (fortunante Numine) ad ſanitatem reducebam. Notandum autem, quòd cùm hæc *febris acutiſſima* & *continua*, in *intermittentem* & tutam denuò traſmutaretur, cujus paroxyſmus, nullo rigore aut frigore inter initia (ut fieri ſolet) conſtans, ſed *tuſſiculâ ſiccâ* aditum ſibi pariter ac durationem faciens, ſemper à prandio ſingulis diebus recurrebat, *corticis Peruviani* vires experiri placuit. Verùm emolumentum exindè enatum erat fugax, & merè palliativum, donec ſtillæ aliquot ſanguinis è naribus fluentis cum *tuſſi* vehementiùs urgente, & *febre* novas vires capeſſente, me aliquamdiu priùs reluctantem (eò quòd robur nativum ex hoc morbo jam plurimùm attereretur) è brachio *ſanguinis uncias* ad minimum *ſex* detrahere tandem cogerent; atque die proximâ *catharſin* adhibere. Quibus igitur exactis, *julapium corroborans*, & reliquiis *tuſſis* abigendis præcipuè deſtinatum, illi jam valdè imbecillo ità protinùs conducebat, ut ad perfectiſſimam valetudinem quotidiè propiùs accederet, & ſanitas ex omni parte confirmata (quâ ab illo tempore jam integrâ *fruitur*) ei reſtitueretur.

Obſer-

Obſervatio II.

2. FIliolam ejuſdem *Celſiſſimi Marchionis*, & *Dominam*, undecim menſes natam, habitu opimo & craſſo præditam, *febre* acutâ cùm *tuſſi ferè convulſivâ*, ineunte vere, ſed & tempeſtate admodùm frigidâ, nuper correptam, *methodo* priùs *recenſitâ* auſpicatò tractabam, & paulò majore temporis ſpatio (nempè æquâ ratione tempeſtatis anni habitâ) ad integram ſanitatem reducebam, niſi quòd ſub finem *curationis* guttas aliquot *elixir. Propriet. dulcis teſtaceis* exhibitis denuò adjici curaverim.

Obſervatio III.

3. UNicus *Filius* illuſtriſſimi *Comitis*, (non modò antiquo *Natalium* ſplendore, verùm & univerſis *animi dotibus egregiis* ornatiſſimi) ſeptendecim ſeptimanas natus, *torminibus* ventris, *dejectionibus viridibus*, *aphthis*, *inquietudine* perpetuâ, nec non *ſubſultibus membrorum* crebrò recurrentibus, incipiente Februario, laborabat. Aures, è quibus madidus quidam humor (pro more Infantum) copiosè effluere ſolebat, jam fuerunt prorsùs exarefactæ. Hujuſmodi præſcriptionibus obtinui, ut *Nobiliſſimus* ille *Infans* intrà ſpatium ſex dierum quàm rectiſſimè valeret.

℞. Pulv. è chel. 69. comp. ʒj. Margar. pp. ℈ij. ſal. prunell. ℈j. M. F. *pulvis* in viij. p. æ. dividendus. Sumat unam ſtatim, in cochleari *Julapii* ſequentis, ſuperbibendo cochleare alterum.

℞. Aq. lact. alexit. ℥iv. puleg. ℥ij. pœon. comp. ʒiij. ſacch. perlat. ℥j. M. F. *Julap.*

Poſt-

Poſtquam primis duabus diebus *illuſtris Infans* de *Pulveribus* prædictis quod præſcriptum erat aſſumpſerat aliquoties in die, ad Symptomata quibus detinebatur conſopienda, & ex quibus reverà ſunt conſopita, exhibui diei tertiæ aurorâ *ſyrupum ſolutivum* ſequentem, quo alvus leniter ſubducebatur; atque res omnis in vado fuit conſtituta.

℞. Syr. de cichor. cum rheo, de rhamn. cathart. ā ℥j. rhei el. pulv. gr. xij. tinctur. croc. gtt. x. M.

Deinceps per duos alios dies in *pulveribus* illis exhibendis adhuc pergebam, ac rurſùm tertio *catharſin* eandem inſtituebam. Quibus abſolutis ægritudo omnis in totum evanuit, color faciei pallidus fuit in vividum immutatus, atque aures, uti priùs, exudare protinùs cæperunt.

Obſervatio IV.

4. HOnoratiſſima ejuſdem Illuſtriſſimi *Comitis Filiola*, tres annos & dimidium quarti nata, *febre* lentâ exacerbationibus valdè irregularibus conſtanti corripiebatur, atqui Illa de gravi *capitis* dolore maximè, & *ventris* nonnunquam, conquerebatur. Alimentum omni faſtidio illi fuit, & ſomnolentiâ identidem premebatur, ut *variolarum* ſuſpicio apud domeſticos omnes fuerit oborta; ſubſultibus nervorum aliquoties inter dormiendum, nec non *tuſſiculâ ſiccâ*, nonnunquam tentabatur. Sequentia præſcripſi.

℞. Aq. lact. alexit. ℥vj. epidem. ℥ß. margar. pp. ʒj. pulv. è chel. 69. ſimpl. ʒij. ſacch. cryſtall. ℥ß. M. F. *Julap.* de quo capiat cochl. iij. quartâ quâque horâ, vaſe priùs diligenter agitato.

℞. Aloes Succotr. ʒj. ſummit. centaur. min. fol. ſabin. ſicc. ā. ʒß. pic. Burgund. ʒj. tereb. *Ven.* q. ſ. f. *Empl.* umbilici regioni adhibendum.

Dic

Die proximâ perſiſtebat in uſu *Julapii.*

Epiſpaſticum etiam modicum ſubtùs nucham fuit applicatum.

Enema è lact. ſaccharat. & ſalit. ℥vj. quoniam alvus non reſpondebat, injiciebatur.

℞. Æthiop. Mineral. calomel. ā. gr. vj. mivæ cydon. ℈ij. f. *Bolus* ſerò exhibendus.

Sequenti die ſumebat *Syrupum* hunc *Catharticum*:

℞. Syr. de rhamn. cathart. ʒij. pulv. *Comit. Warvicenſis* gr. vj. rhei el. pulv. gr. xij. tinctur. croc. gtt. xx. aq. ceras. nigr. ʒj. M.

Cryſtall. tartar. ʒß. ad vim purgativam exacuendam in hauſtu ſeri poſſetici propinabatur.

Eâdem nocte quatuor cochlearia *Julapii* prædicti exhibebantur horâ ſomni.

Quartâ die & quintâ *Mixtura* ſequens cochleatim delingenda reliquis additamento fuit.

℞. Corallin. ʒij. fol. menth. ſicc. pulv. ℈j

℈j. pulv. è chel. *69.* ſimpl. ʒj. ſyr. de Balſam. *Tolut.* de althæ. ā. ℥j. aq. aurant. ℥ß. M.

Veſperâ ſextum diem præcedente *Bolus* ſupraſcriptus repetebatur ; & manè inſequenti *Syrupus Catharticus* ; ex cujus vi & efficaciâ, ſub meridiem , *Nobiliſſima Domina lumbricum* ſpithamæ longitudinis ventriculo evomuit. Quo facto, ab ægritudine omnimodâ promptiſſimè liberabatur.

Obſervatio V.

5. HOnoratìſſima, & unica *Filia* Sereniſſimi *Principis* ac *Ducis*, vix unum menſem adhuc nata, *nauſeâ* ac *vomituritione* fuit malè affecta, nec non *ſedibus viridibus*, ac proindè *torminibus* cruciata. *Pulvere perlato* ad gr. viij. vel ℈ß. in cochleari aquæ menthæ, bis vel ter in die propinato, *tormina* ventris facilè propulſabam; atque *Rhabarbaro* à gr. vj. ad ℈ß. in tantillo *Syrupi de cichorio cum Rheo* materiam morbificam blandiſſimè ſubducebam; ex quibus color dejectionum viridis in meliorem immutatus, ac, *torſionibus* ſtatim ſublatis, dies noctesque fuerunt quietis plenæ. *Nauſea* pariter ac *vomitus*, ventriculo jam emendato, protinùs ceſſabant.

Obſervatio VI.

6. Filia unica eximii Domini, & Parliamenti Senatoris, atque ex ampliſſimâ & florentiſſimâ familiâ in Comitatu *Surriæ* oriundi, ſex menſes nata, *febre inſolitâ*, ac mali moris, qualem *malignam* nuncupare amant, aliquandiu fuerat correpta. *Dejectiones* ejus *virides* fuerunt, color faciei pallidiſſimus, nec non plumbeo proximus. *Aphthæ* oris lactationem omnem prorsùs impediebant; & *ſymptomata* quædam *inuſitata* maximum vitæ diſcrimen unà intentabant. Mentum ſuum, quantùm potuit, ſurſùm attollebat, & caput retrorsùm dies noctesque deflectebat, adeò ut ego abſceſſum aliquem circà fauces hærentem, aut *ſtrangulationem* repentinam, ſtatim ac advocatus, proindè ſuſpicarer. Huic alterum è *pulveribus* præmemoratis ad gr. xv. quâlibet vice exhiberi juſſi, ſecundùm methodum ſuperiùs deſcriptam. Atverò toties quoties propinabatur ex improviſo contigit *Ebullitio* talis, qualem in nullo infante tàm perceptibilem obſervare adhuc licuit. Omnia enim deinceps in tumultum enormem converſa ſunt, atque res in extremo diſcrimine perindè verſari videba-

tur, ac ſi *ſuffocatio* totalis eam ſtatim confectura eſſet. *Ebullitionem* verò uſitatam inter *Acidum* & *Alcali*, ſub primam illorum in vaſe admixtionem, planè referebat. Porrò efferveſcentiâ hâc finitâ, illa *Sudore* multo protinùs diffluebat. Neque tamen poſt plures *pulverum* doſes, & ſubſequentem leniſſimam *catharſin* aut ſymptoma illud tantillùm minui, aut cætera in meliùs mutari videbantur. Itaque *Mercurii dulcis* & *florum ſulphuris* ā. gr. iv. in tantillo ſyrupi caryophyllorum, tandem veſperi exhibebam; & manè inſequenti, ad ſummam humorum corruptelam ſive corrigendam, ſive averruncandam eadem repetebam. Ex ſecundâ autem illorum doſi matutinâ, non ita diu poſt exhibitionem, magnam humorum putridorum& fœtidiſſimorum ſanguine ſtriatorum copiam, colores iridis multiformes æmulantium, illa evomuit; ex quo ſtatim convaleſcere incœpit, & *pulveres illi*, à quibus paulò antè ita abhorrebat, tunc iterùm propinati *optimè* quidem *conducebant*, nullâ jam ebullitione inter eorum uſum ampliùs comparente. Exindè etiam plorare, ac intentâ voce vagire incœpit. Item *tuſſis* perexiguam moleſtiam creans, tùm fuit exorta, tùm facilè propulſata. *Aphthæ* quantociùs recedebant, *febris* protinùs evaneſcebat, color vividus vultui reſtitutus; atque infantula hæc univerſis pro *deploratâ* meritò habita priſtinum vigorem omni ex parte citò recuperabat.

Obſer-

Obſervatio VII.

7. FIlius unicus *Præfecti* navis onerariæ ad *Indias Orientales* navigare ſolitæ, octo dies tantummodò natus, tempore hyemali, *torminibus*, *dejectionibus viridescentibus*, atque *inquietudine* continuâ laborabat. Adde, quòd *aphthæ*, adinſtar *cruſtæ albæ*, labia interna, imò & totum os adeò jam obducebant, ut mammis nutricis os ſuum tenerrimum admovere, aut minimùm lactere haud valeret. In hunc igitur modum præſcripſi.

℞. Margar. pp. ℈ij. pulv. è chel. 69. ſimpl. ℈j. M. F. *pulvis* in viij. *chartulas* dividendus. Sumat unam ter in die, temporibus opportunis, in cochleari *Julapii* ſequentis.

℞. Aq. lact. alexit. ℥ij. puleg. ℥j. ſacch. perlat. ʒiij. M.

Die primâ, ac deinceps, *tormina* ſunt conſopita, & ſomnus placidus conciliabatur.

Tertiâ die ſumebat *ſyrupum ſolutivum* ſequentem.

℞. Syr. de cichor. cum rheo ℥ij. pulv. rhabarb. gr. vj. aq. roſar. gtt. xxx. M.

Eâdem veſperâ *pulverum* prædictorum alter propinabatur.

Die quartâ lactere incœpit, *aphthis* jam evaneſcentibus; atque ſedes fuerunt omnis viriditatis expertes. Veruntamen eâdem die, & quintâ, in uſu priori *pulverum* perſeveravit.

Sextâ *ſyrupum ſolutivum* cum Rhabarb. pulv. ℈ß. loco gr. vj. ſumebat. Quibus demùm exactis, perfectè convaluit.

Obſervatio VIII.

8. F*Ilia* Theologi, liberali eruditione eximiè perpoliti, decem circiter menſes nata, *profluvio alvi* violentiſſimo, inter *dentiendum*, corripiebatur, ut ex dejectionibus continuis (quæ virides fuerunt, nec pauciores quadraginta aut quinquaginta, ſpatio viginti quatuor horarum) ſicut parentes mihi retulerunt, ferè exanimis foret, & ab omnibus habita pro deploratâ. Exhibebam ei *pulverum* deſcriptorum (inter quos in ſiſtendis *Diarrhœis Cretam* primas obtinere, & vel *Coralliis* præſtare, conjectari ſoleo) ſcrupulum quartâ ad minimum quâque horâ, ſed & ſæpiùs inter initia, donec fluxus admodùm remitteret, ferocia bilis ſedaretur, ſomnus unà conciliaretur, & vires aliquantùm redintegratæ fuerint. Tertio die præparatos jam humores è corpore exigebam *Rhabarbaro* illo nunquam ſatis laudando, quod tàm partium jam imbecillarum robur firmat, quàm impuritates blandiſſimè tollit & expurgat. Perſeveravi in iiſdem ter vel quater in die exhibendis, donec tertia dies rursùm rediret, quâ *catharſin* eandem repetebam. His finitis perfectè convaleſcebat.

Hîc porrò adjiciam. Quemadmodum *Rhabarbaro*, inter *purgantia infantibus* ſive *febre* ſive aliàs affectis accommodata, palmam facilè adjudicem; ita vix aliud reperire eſt ex naturâ ſuâ inſalubrius, aut periculoſius, in tenellorum *febribus*, decantatâ illâ *Aloe*, quæ febricitantibus (quantumlibet *præparatio* ejus *Sacra* indigitetur) perniciosiſſima tamen extat, tùm propter intenſum ſuum *calorem*, tùm propter *corroſionem* ſuam inſignem tenerrimæ indoli maximè adverſam. Atque hujuſce rei veritatem potui, ſi libuerit, confirmare, hiſtoriâ memorabili *Nobiliſſimi Infantis* vix quadriennis, febre lentâ correpti, & binorum dierum ſpatio ad eas incitas redacti, per uſum potiſſimùm *Hieræ Picræ*, in vehiculo, uti mos eſt, calido infuſæ, ut labes viſcerum indè ſubitò enata, quam *Autopſia Anatomica* poſtmodùm demonſtrabat, omnem fidem longè ſuperaverit. Verùm ſileo, memor quemadmodùm *de mortuis*, ita & *QUOAD VIVENTES*, *nil niſi benè*, & honorificè dicendum.

Ob-

Obſervatio IX.

9. F*Ilia* Generoſi, quadriennis, æſtate anni 1687. laborabat *FEBRE* omnium vehementiſſimâ, quas in tenerâ hâc ætate unquam vidi; habitus corporis fuit admodùm macilentus, ſitis adfuit inexplebilis, calor cutis ultrà illos annos acer adeò & mordax, ut tangentis manus incendium ejus internum vix ſine moleſtiâ ſuſtinere poſſet. *Parotides* interim dolore excruciabant, nec non mediocriter intumebant; genæ rubore ſummo utplurimùm perfundebantur; atque illa anxietate & inquietudine continuâ langueſcebat. Eam ſic ægrotantem veſperi primùm inviſebam. Cui illicò propinabam ex *pulveribus* prædictis, & redditis parùm ex pulſoriis, ſemidrachmam, paulò poſt repetendam, in cochleari *aquæ Pulegii*. Manè inſequenti eadem ſunt iterata; ſed bihorio poſt hauſtulum matutinum, ſanguis è naribus copiosè fluebat, atque tota frons livida & turgidula erat, cum rubore inſigni hîc illîc interſperſo, tanquam ſi omni ex parte recèns verberata frons ejus videretur. Sub tempus ſiniſtrum *macula* planè *coccinea*, magnitudinis duorum plùs digitorum, eademque rotunda ſe exhibebat. Quibus ſpectatis neuti-

quam deterritus, imò rem benè ominans, in *pulveribus acidum contemperantibus*, ſed iis jam minùs expulſoriis propinandis per illum diem permanebam. Proximâ autem, hoc eſt, die tertiâ ex quo adveni, tametſi *febris*, *calor*, & *ſitis*, æquè intenſa atque priùs tunc manerent, tamen *pulverem* purgantem, cujùs operationi promovendæ opem non exiguam conferebant *cryſtalli tartari*, exhibere nullus verebar; undè quinquies aut ſexies dejeciſſe eam contigit. Denique *eâdem ipſâ* die *febris* illa in totum profligata eſt, *ſitis* veſperi nulla, & *calor cutis*, tanquam ſaniſſimæ, jam fuit tactui maximè temperatus, ut proindè ſub noctem puſilla integræ valetudinis conſcia parentibus ſuis lætè exclamaret: *Quàm rectiſſimè nunc ego valeo.*

Obſervatio X.

10. FIlia Generoſi, annum unum nata, habitu opimo aut præpingui, menſe Novembri, propter *difficilem dentitionem* graviſſimè *febricitabat*; ſitis illi inexplebilis fuit, vultuſque pallidiſſimus, niſi quod & nonnihil viriditatis pallori conjungeretur. Quotieſcunque os mammæ lactatura admovebat, *tuſſi* ſtatim exortâ à lactatione deſiſtere toties cogebatur; quo ſymptomate equidem admonitus, uvam tumidam ac inflammatam fuiſſe conjiciebam. Os præterea *aphthis* valdè exulcerata eſt, quod firmè occluſum vix unquam aperire voluit, niſi naribus quandoque compreſſis, ad ſpiritum ducendum, & ſimul medicamentum ſumendum, nonnunquam impelleretur. Sedes ejus viridiſſimæ, atque acidum redolentes, cum jactatione frequenti, *torminibus ventris* eam excruciari oſtendebant. Inter dormitandum anhelatio aſtantium aures clarè pertingebat. Præterea nè tantillum vagire tunc potuit, donec excurrente ſeptimanâ, & ex remediis ipſiſſimâ hâc methodo, quam deſcripſi, adminiſtratis multùm retuſâ ægritudine, clamor infantibus uſitatus præſentium aures tandem demulceret. A *ſecundâ catharſi* ſingula ſymptomata

tomata manifeſtò remittebant, & à tertiâ celebratâ, color vultui floridus cum candore nitidiſſimo ſenſim redibat, os ſanum fuit, oculi redditi vivaces, atque valetudinem confirmatam deinceps obtinebat.

Adjiciam & *Chronici affectûs* exemplum non vulgare, quod nec ab inſtituto multùm alienum, nec ipſum fortaſſe erit prorsùs inutile.

Obſervatio XI.

11. Puer quidam tredecim annos natus, *atrophiâ*, uti apparuit, *verminosâ* adeò emaciatus fuit, ut ipſiſſimo ſceleto, quàm Puero viventi ſimilior videretur. Facies fuit cadaveroſa, aut *Hippocratica* dicta, oculi concavi, nares acutæ, oſſa pellibus tantummodò circumtecta. Ex morbo fatuus, & rationis omninò expers fuit; de alterâ parte conclavis in alteram, ope artuum ſtrigoſorum, vix repere ut limax potuit: omnes ejus excretiones, ſive per urinam, ſive per ſedem, fuerunt interdiu in braccas, noctu in lectum, involuntariè emiſſæ. Huic in dies exhibebam *Æthiopis Mineralis*, quem in uſu habeo, gra-

na viginti quinque, aut ſemi drachmam, manè & veſperi, corpus interim blandiſſimè laxando quartâ quâque die. Complures illinc *lumbricos* per alvum excrevit, atque deinceps εὔχροος & εὔσαρχος paulò poſt evaſit.

Præparationem autem *Æthiopis* noſtri *Mineralis*, utpotè apud nullum Autorem, quod ſcio, legendam, & uſui multiplici, ut opinor, futuram, deſcribere non gravabor.

℞. *Hydrarg.* p. ij *Flor. ſulph.* p. j. Agitentur in mortario vitreo, donec omnes globuli Mercuriales penitùs evaneſcant, & maſſa redigatur in pulverem fuſcum tenuiſſimum, qui paululùm conſervatus maximè nigreſcit.

Vulgaris modus *Æthiopem Mineralem* conficiendi eſt, *Mercur.* crud. & *flor. ſulph.* ã. p. æq. incorporando, & deflagrando, donec genus quoddam *capitis mortui*, finitâ combuſtione, in formâ *pulveris* mediam admiſtæ maſſæ partem retinentis reſtet; cujus facultates genuinæ annon exuſtione illâ plurimùm deleantur, an verò etiamnùm, & quantùm vigeant, nondùm ita conſtat, ut quid certi ſtatui poſſit: quemadmodùm & de plurimis præparationibus aliis igne exortis idem ſit dicendum.

Præ-

Præparationem hanc cæteris *Mercurialibus* utplurimùm anteferre ſoleo, tùm quia qualicunque quantitate; & quotieſcunque exhibita *ſalivationem* nunquam excitat, quæ tenerrimis naturis neque convenire poteſt, neque inexpectata citrà horrorem aſtantium ſummum unquam conſpicitur; tùm quia *ſimplici* ac *naturali modo* perficitur, abſque aliquo auxilio *Artis* nimioperè curioſæ, quæ *medicamenta* nullo loco numerare ſolet, niſi *ignium* luculentorum torturæ ea priùs commiſerit, quò ſcilicet *puriora* & à ſordibus neſcio quibus ingenitis *defæcatoria* illinc fiant, cùm tamen ex *optimo* ſtatu, & naturalibus eximiis facultatibus pollenti in *deteriorem*, minùs tutum, ac prorſùs novum eadem non rarò tranſmutentur. Sic autem indomita *Mercurii volatilitas*, cui quidem *figendæ* tot laboribus & tantâ contentione *Chymici* diu ſudârunt, minimo *mortarii* & *piſtilli* negotio facillimè ſubigitur.

Potui quamplurima alia *Curationum* exempla enumerare, niſi diutiùs eâdem in re immorando moleſtias Lectori faceſſerem.

Potui & in memoriam revocare, atque meritò comprobare conſuetudinem illam veterem, ſemperque optimam, morbos pleroſque tùm Infantiles tùm Pueriles facilè præveniendi, medicamentis notis & ſalutaribus, cor-

corruptelæ humorum reſiſtentibus, & ſingulo ferè menſe exhiberi ſolitis. Quippè cùm indoles puerorum tenerrima impreſſionibus omnibus externis pariter ac internis, tàm obnoxia ſit, cùmque indigeſtiones aut cruditates in teneris tàm facilè prædominium obtineant, prudentis Medici erit, diatheſes illas morboſas ita per Ἐπίκρασιν corrigere & emendare, quæ nequeunt in temperie tàm molli ac imbecillâ in totum tolli.

Potui & pluribus diſceptare, an *tutius* ſit *Infantes* recèns natos *nutricum conductitiarum* cuſtodiæ, uti mos inceſſit, temerè committere, ut ſcilcet Parentes, poſtquam infans ex nutricum errore aut incuriâ animam innocentem jam eflaverit, illum tunc maximè periclitari tandem intelligant; an verò ab ortu primo potiùs ablactandi fuerint; an Matres ipſæ nutricis partes jure agere deberent; aut denique annon nutricula, ubi talis requiritur, ſit domi maternæ alenda, & ſub Parentum œconomiâ ſit à mariti conſortio diligenter cohibenda.

Verùm jam tempeſtivum eſt *Objectionem* diluere, tàm Medicorum quorundam in praxi egregiè verſatorum, quàm aliorum qui *materiæ medicæ*, quà patet, recèns inveſtigandæ operam diligenter dederunt: Nempè culpabunt

pabunt *methodum noſtram* ſimplicem, & minùs ornatam eſſe, tàm ex rebus vulgò notis conſtantem, quàm *varietate* illâ *Præſcriptionum* Medico docto apprimè neceſſariâ, atque apud Autores ſæpè exuperanti, plurimùm deſtitutam. Imò & crimini dabunt, me *præparationes Chymicas* apud Autores pleroſque omnes in operibus jamdiu celebratas, aut penitùs ignorâſſe, aut ſaltem immeritò poſthabuiſſe.

Hi igitur meminerint, *Medicum eſſe Naturæ* tantummodò *miniſtrum*, & φύσεις νέσων ἰατρὲς. Querantur verò iidem nos nudos eſſe natos, *Naturam paucis contentam*, quòdque *Artis* ſit *Naturam* quoad poſſit æmulari, vel potiùs *adumbrare*. Sciant etiam illum, *qui nimis longas, vel qui nimis multas remediorum formulas præſcribit, aut ex Ignorantiâ peccare, aut Dolo malo.*

Quod verò ad *Chymiam* attinet, malim ego eam ſat probè callere, quàm promiſſis Chymicis inanibus & glorioſis fidem nimis credulam adhibere. Nihil dicam, quòd apud Clariſſimum *Lemerium*, Hermeticæ artis, ut & hujus ſæculi (quoad rem *Chymicam*) decus & ornamentum, aliquamdiu fuerim *Pariſiis* convivator, nec non contubernalis. Sin Ars Medica *methodis curativis genuinis* minùs antehac

hac fuiſſet deſtituta, cùm *Chymica* primum in Medicinâ locum præ aliis non ita pridem ambirent, *præparationibus Chymicis*, nî multùm fallor, ea minùs poſtmodùm exuberâſſet. Quorsùm enim ad res ignotas, incertas, imò & periculoſiſſimas, quorsùm vel ad *Aſila Ignorantiæ* confugerent Medici, niſi rerum diu notarum, & à pluribus expertarum, ſuſpicio aliqua notabilis meritò fuiſſet oborta? Certè *umbram*, amiſſâ *Subſtantiâ*, non ita avidè captaverant, niſi lux *umbræ* illius tremula incantamento quodam oculos fortè perſtrinxiſſet. Nolim verò *Chymiam* intrâ *Pharmacopœiæ* limites circumſcriptam temerè vilipendere, quemadmodùm & nullis limitibus Medicis concluſam nolim alios inconſultò magnifacere.

Cæterùm illi, qui medicamenta nullâ arte niſi Spagyricâ, nullâ ratione niſi igne poſſe rectè præparari autumant, attento animo expendant, quòd Vina omnia Medicata, & Tincturæ plurimæ, ſine ignis auxilio optimè conficiantur atque ſic ventriculo ſint magis grata & accepta, ſic corpori univerſo ſint magis benefica. Et profectò ignis Spagyricus ſæpenumerò partes rerum craſſiores, noxias, fæculentas, & impuras, unà cum puris & ſalutaribus videtur cogere & impellere, ut ex promiſcuâ illâ particularum adverſantium conjunctione faſtidium & nauſea, ægri-

tudo & perturbatio facilè in ventriculo oriantur. Cujus rei veritatem non ſolummodò frequenter in Vinis Medicatis nunc cum igne, nunc ſine igne confectis obſervavi, ſed maximè in Elixiri Proprietatis Dulci conficiendo, quod à multis annis ſemper domi comparavi, ut egenis aliiſque gratis donarem. Nunquam verò memini, ullam ex quamplurimis mulieribus, quibus illud medicamentum, longâ ſemper ac frigidâ infuſione præparatum, toties præſcripſi, & quæ vulgaribus ejuſdem præparationibus ſæpè offendebantur, conqueſtam eſſe de remedii noxâ aut faſtidio, niſi quòd nonnunquam pauliſper calidum id videretur. An verò vulgares ejus præparationes magis peccent in feſtinando haud ſatis lentè, an in in electione Myrrhæ aliorumque minùs convenienti, an in ſpiritu nimis igneo perperam in uſum recepto, an denique in omnibus illis reſpectibus ſimul ſumptis, conſiderationem aliqualem fortaſsè meretur. Spiritus enim vini, aliorumque multorum recenter deſtillati, quatenùs empyreumate tunc plurimùm ſaturati, ventriculo nocent, & partes vitales lædunt; cùm interim aliquamdiu conſervati, ignem ſuum infenſum fermè deponant, naturæ magis benigni & innoxii, & guſtui magis grati ſemper reddantur.

Adhæc notatu dignum eſt, maximos rerum Chymicarum fautores, & rationi medendi veteri præfervidos hoſtes (ut nihil dicam de ciniflonibus iſtis, & circumforaneis operatoribus, qui omnia medicamenta adulterinis corrumpunt, & *fumos* tantummodò *vendunt*) in ſummâ rerum inopiâ, pauciſſimis exceptis, vitam plerumque agere; tametſi credulis, imperitis, & avaris *aureos montes* (quod aiunt) *polliceri* haud vereantur. Quanquam autem verum ſit, divitias ac facultates viris ſapientibus, peritis, & in unâquâque arte optimè verſatis, juxtà meritum ſuum haud ſemper concedi, tamen veriſimillimum id eſſe duco, quòd extrema illorum inopia ita paſſim obvia, *medicamentorum* aut *ARCANORUM* ſuorum celeberrimorum *noxæ*, quinimò ſummæ perniciei, originem ſuam debeat: quòdque pars eorundem non exigua ſit ſaluti generis humani (propter *Ignis* exitialem ſive *participationem* ſive *incorporationem*) ſaltem inidonea, ſi non maximè adverſa. Etenim ſi hominibus magnâ ex parte è re forent, aut vires eorum dictis vulgò congruerent, etſi hunc vel illum *Alchymiſtam* locupletare non valerent, tamen ſedulos ejuſdem *Artis* cultores in pecuniis corradendis, (qemadmodùm pleroſque omnes artifices induſtriam adhibentes, & utilitatem aliquam publicam præ ſe ferentes, quæſtus,

undè vivant, mediocris concomitari non deſinit) haud ita frequenter fruſtrarentur. Si *Filio meo chariſſimo conſilium darem*, quid illi facto opus fuerit ad magnam vim auri, aut ſaltem ſufficientem comparandam; me quidem autore, ſpectatâ morum probitate ſeſe ornaret, nullis fraudibus quenquam ludificaret, neque confingendis mendaciis quoquo modo operam daret, quodcunque vitæ genus, aut quamcunque negotiandi rationem, ad rem familiarem augendam, ex inſtituto ille proſequeretur. Nec minùs eidem inculcarem, eam eſſe rationem omnium facillimam, ut egeſtate miſerâ prematur (quantumlibet veteratoribus nonnullis impoſturæ ſuæ ad tempus aliquod proſperè contingant) alios perfidè circumvenire, falſa pro veris narrare, atque ſceleſti impoſtoris, aut hominis nequam partes ullas agere.

Sed ut ad *Chymica* redeam, quantumlibet *opera naturæ* apud quoſdam evileſcant, & *Natura* ipſa, apud *Epicurum*, ceu iners incuſetur, nunquam ego poſſum nòn exiſtimare, *naturæ opera*, iis quæ ſolertiâ *artis* comparantur, longiſſimè quidem præſtare, imò cum *Galeno* eadem omni laude eſſe majora & excelſiora. Quamobrem rectiſſimè *divinus* noſter *Senex*, ἡ Ἰατρικὴ μαλιϛὰ κατὰ φύσιν ἐϛίν.

Sed

Sed hîc nequeo ſine animadverſione aliquâ præterire, quòd uſus in Praxi hodiernus & creberrimus Corticis Peruviani, Chalybeatorum, Mercurialium, & Narcoticorum, pariter ac Medicamentorum Spagyricorum, Materiam illam Medicam quam Natura ipſa benignè ſuppeditavit, & quæ in *Dioſcoride*, *Galeno*, aliiſque veteribus tàm fusè exhibetur, jam exilio quodam mulctâſſe videatur. Nimirùm horum paucorum uſus multiplex facilè addiſcitur, & memoriæ mandatur. Neque vires animi his retinendis enervantur, neque robur corporis laboribus immenſis exhauritur. Porrò hæc breviſſima ſtudia otium permitunt hilaritati, recreationibus, compotationibus, & amicis debitum. Adeò ut libri veterum penè omnes, qui induſtriam requirunt ut probè noſcantur, & qui moleſtias graves lectori creant, planè evileſcant, aut nauſeam pariant. Verùmenimverò quantumlibet ſordeſcant, & guſtui neotericorum ingrati ſint veteres ſive Principes, ſive minores Medicinæ Duces, vincet certè, & in ſæcula triumphabit Veterum Medicorum gloria ſempiterna, Veritaſque doctis ſemper amica, tàm in Medicâ, quàm Scientiis aliis. Poſt omnes enim inventiones Artis & ſolertiæ, poſt tot abſcondita in medium noſtris temporibus prolata, poſt tot in Anatomiâ mira phænomena ope Microſcopii patefacta,

& ingenii curioſorum radiis illuſtrata, poſt tot Bezoardica, Benedicta, Polychreſta, Specifica, & Mirabilia Chymiſtarum inventa, denique poſt tot nova medicamenta, eaque minimè contemnenda, ex Indiis advecta, Materia profectò illa ipſa Medica, quæ in *Dioſcoride* & *Matthiolo* uberrimè reperitur, & ex prædiviti Naturæ penu ſummâ induſtriâ coacervatur, Medicis probis, peritis, & doctis, tanquam theſaurus Medicinæ maximè pretioſus, in deliciis & exiſtimatione nunquam non habebitur. Et quanquam juniores fortè multi aliis viis gaudeant aliquandiu aberrare, certè pauci ſeniles Medici, qui ex alienis periculis aut naufragiis ſapientes & cauti ſunt facti, obſervationi & experientiæ plurimorum ſæculorum commenta nova & figmenta tandem præferent. Ut verò illi rei Herbariæ ſummi Magiſtri in uſum Medicum commodiùs perducantur, en liber diu extitit *Juſti Molleri* Germani, dictus Faſciculus remediorum ex *Dioſcoride* & *Matthiolo*, *Baſileæ* excuſus, in quo omnia illorum remedia ſub capitibus ordini morborum congruis clarè exhibentur, & quo librò raró contigit videre utiliorem, & Medicis magis neceſſarium. Atque in hujus defectu, notandum eſt, ſupplementum commodum præponi *Matthioli* Commentariis, continens *Simplicium medicamentorum facultates ſecundùm locos ex Dioſcoride.*

Hæc

Hæc verò de Materiâ Medicâ qualitercunque præſtanti dicta, & ex autoribus ſive veteribus ſive recentioribus depromptâ, ſunt intelligenda eâ lege, ut acre judicium Medici periti requiratur in ſeligendis & uſui adaptandis ſimplicibus certis, notis, & ſalubribus, atque in dubiis ac incertis, obſoletis, & inſalubribus repudiandis; eâ etiam lege, ut methodus medendi, præceptaque Medica uſum medicamentorum ad ſanitatem ſive tuendam ſive comparandam dirigant; ut denique evacuationum univerſalium recta & requiſita adminiſtratio Simplicium ſelectiſſimorum uſum præcedat, aut comitetur. Etenim quid Herbale quantumvis magnum in manibus anûs imperitæ? Quid inſtrumenta affabrè, ac ſingulari artificio confecta, ſine artificis exercitati ſcientiâ & dexteritate? Quid denique Bibliotheca inſtructiſſima, & ornatiſſima, in cuſtodiâ indocti, ignari, aut inſipientis?

Veniam dabit æquus Lector, ſi in hâc re paulò nimius ego videar. Nam modi quidam & conſuetudines diverſiformes, nunc fortè meliores nunc deteriores, in medendo pariter ac in veſtibus, oriuntur ac tranſeunt; & vulgus Medicorum promiſſis novorum ductorum nimis facilè fidem tribuit, donec Experientia fidelis Magiſtra, tutiores ad Veri-

tatem vias tandem demonſtret. Atverò nullum ſæculorum præteritorum mihi videtur fuiſſe Novitatum magis cupidum quàm noſtrum hoc doctum & curioſum, quod multis nuper inventis, & nonnullis admodum utilibus ſuperbiens, atque Microſcopiorum & Teleſcopiorum veteribus incognitorum adminiculis confidens, nihil nunc in ſublimibus cœlis, neque in terræ penetralibus, notitiam ſuam effugere poſſe facilè arbitratur.

Verùm nè Ingenioſi ſibi nimium aſſumant, proponam illis conſideranda duo viſibilia, obvia, & tamen mirabilia Phænomena, quibus ſiquis acumine ſubtili pollens lumen aliquod clarum afferre poterit, illum ego habebo Philoſophum *Ariſtotele* magis admirabilem, aut in Arte Medicâ ipſo *Hippocrate* ſapientiorem, & peritiorem.

Et primùm obſecro, ut dilucidè explicet fluxum illum ſtupendum, & conſtantem, atque refluxum maris; quæ cauſa naturalis totum Oceanum in tantos ac tàm regulares motus adigat, & impellat; quæ cauſa, præter Summi Numinis præpotentiam, tantas undarum moles omni terrâ excelſiores, ut conſtat navigantibus in mari tumido ac procelloſo, accumulet, & certis tamen finibus, ac ſi ſolidæ fuerint illæ moles, circumſcribit;

quæ-

quænam cauſa tàm rapidos maris æſtus in ſtatis novi & pleni-luniis commovet, limitibus tamen alvei ſui propriis concluſos, & tàm raris terræ inundationibus conjunctos. Secundò interrogo, an certò illi conſtet, utrùm ſtellæ illæ infinitæ, quarum numerus tantus oculis ſat conſpicuus, numerum multò majorem Teleſcopia patefaciunt, & quarum Stellarum quæ primæ magnitudinis reputantur, hoc globo Terræ majores exiſtimantur centenis octo vicibus; utrùm, inquam, ſtellæ totidem pariter atque Planetæ rapidiſſimo curſu diurno (ſi ſit oculis fidendum) circumvolvantur Terræ; an Terra ipſa, illud exiguum punctum comparatè ad cœlos (cujus ambitus à Gaſſendo calculatur conſtare milliaribus Italicis 26255, & ſemidiameter milliaribus 4177.) diurno motu circà ſuum axem continuò rotetur, ordine rerum terreſtrium nullatenùs interim immutato? Explicet etiam quomodo tantum terreſtris Globi pondus ſine columnis ſuffulciatur, & in medio Aëris Fluidi fixum & firmum permaneat, ſive mobilis ſit hæc Tellus, ſive immobilis.

Adhæc diſtantia Cœli ſtellarum Fixarum à Terrâ diligenter ponderetur, quæ terrenarum ſemidiametrorum 19000 vulgò æſtimatur, quò Philoſophus noſter de hâc re ſaliliùs ſententiam ferat.

Rursùm quæro, an certò illi conſtet, Stellas viſibiles tantâ eſſe diſtantiâ diſſitas à Terrâ, quantam ſupponunt, aut conjiciunt, aut demonſtrant Mathematici; an atmoſphæra, quâ terra undique quaſi circumveſtitur, non efficiat, ut objecta longè diſſita magnitudine ſuâ decreſcant, & juxtà longitudinem intervalli diminui videantur; an denique æther illud puriſſimum, vaporibuſque immune, quod ſuprà atmoſphæram in cœlos protenditur, Stellarum diſtantium omninò minuat magnitudinem veram? Certè lux valdè obſcura oculis atque intellectui humanis elucet, cùm circà res Cœleſtes, & ſuprà captum, ſpeculationes noſtræ verſentur. Nimirùm de naturâ terreſtrium non niſi perquàm exiguam cognitionem, de cœleſtibus planè nullam habemus, niſi quam Numen Cœleſte, ex immenſo ſuo Omniſcientiæ theſauro, nobis patefacere dignetur. Quid ſi inſtantiam ſingularem caliginis noſtræ ſuper naturam cœleſtium adjiciam? Omnes neoterici curioſi opinari conſentiunt, Solem eſſe corpus igneum aut ignem cœleſtem;& tamen, quò propiùs Soli accedunt excelſa montium cacumina, aut planities montium magnæ, reflexionibus radiorum Solarium recipiendis æquè accommodæ,ac planities convallium inferiores (quales planities montanas inſignes juxtà Armeniam peregrinatores nobis deſcribunt) eò

magis (quod contrarium naturæ ignis quo nos calefacimus) nivibus geluque montes tegi, utcunque in Climate præfervido ponantur; quò verò longiùs ab igne Solari tellus alicubi recedit, eò magis locos incaleſcere. Faſtuosè igitur, ſi lubeat intumeſcant homunciones cum ſublimibus, ſuis notitiis, quibus planè impoſſibile eſt efficere, ut aut doctrinæ copiâ, aut ubertate orationis, aut philoſophiæ ſapientiâ, cæcus aliquis natus, conſuetudine hominum quantumlibet familiari utens, certam claramque lucis ipſius, aut colorum, quos oculis ſuis nunquam uſurpavit, comprehendere poſſit.

Adhæc, ſi ſtellæ illæ infinitæ, in ſuperioribus cœlis Fixæ, tantâ magnitudine donentur, quantâ Mathematici demonſtrant illas conſtare, equidem porrò ſupponerem, pace Theologorum, neque forte citrà rationem aliquam conjicerem, ſi minùs nequeat caligo humana id demonſtrare, lucidas illas regiones ſtellares eſſe poſſe ſpirituum cœleſtium proprias ac peculiares ſedes; eaſque fore corporum cæleſtium propria domicilia; cùm corpora mortalia ac pereuntia in cœleſtia & perennia fuerint tranſmutata.

Conſecutivâ pariter ratione etiam ſupponerem, ſi contemplatio permittatur circà res

obſcuras

obſcuras ac conjecturales procul verſari; orbes illos Planetarum magnos, ſtellis ſuperioribus ſubjectos, aut Æther illud amplum, quò priùs errabant Planetæ, poſt conflagrationem poſtremam eſſe poſſe ſpirituum malorum, diriſque devotorum hominum, receptacula tenebroſa; tenebris, inquam, pluſquam Cimmeriis, pluſquam Ægyptiacis ſemper obſcurata: cùm lumen Solis, unà cum mundo inferiori pereuntis, fuerit prorsùs extinctum; cùm Planetæ omnes ulteriori ſplendore radiorum Solarium fuerint ſpoliati; & cùm velum aliquod denſum inter lucidas Beatorum regiones, tenebraſque maledictorum, fuerit obductum; aut denique cùm omnia inferiora in tenebras primas, quæ ante mundum hunc conditum Chaos tegebant, tandem redierint.

Inſuper ſupponerem, aut ſaltem benè ſperarem, tot mundos ampliſſimos Stellares minimè quidem deſertos, incolis Beatorum infinitis eſſe, aut in futurum fore plenos; neque tali incolarum feliciſſimorum penuriâ illos laborare, qualem vulgò ſuggerit iniqua noſtra aliorum à nobis diſſentientium, quantumlibet bonorum cenſura, & adverſa Zelotarum rigidorum iracundia nimis velle non rarò videtur. Quanto autem ſplendore (Deus bone!) cœleſtes illæ regiones irradiantur,

cùm Moſis à Sacro Monte deſcendentis (poſtquam lippitudine quâdam oculorum gloriam Majeſtatis Supremæ fuerat intuitus) vultus effulgens, niſi velo tectus, à populo ſpectari haudquaquam poſſit! cùm Sancti Stephani cœlos patefactos vividâ fide proſpicientis facies adeò reſplenderet, ut ipſis inimicis ſuis Angelica quidem videretur!

Et ſi tantum fulgorem vel mortalium vultus cœleſtem lucem paululùm aſpicientes participare videantur, quantis exultationibus, quantis illuminationibus animæ immortales tandem perfundentur, cùm inſtar Solis reſplenduerint, & cùm nullâ nocte interpoſitâ, nullo ſplendoris occaſu, ſummarum illuſtrationum fruitione æternùm fuerint donatæ!

Certè orbes illi inſignes, ſplendidi & ſublimes, tàm quos oculis intuemur, aut quos teleſcopiis perluſtramus, quàm qui per immenſum illud æther nullis cogitandi terminis circumſcribendum, quaquaverſùs expanduntur, ſunt Magnificentiæ Infinitæ permanentia monumenta, quæ rerum cœleſtium contemplatores in altam Numinis admirationem neceſſariò ducunt, ſursùmque rapere interdum debent. Quin & minimi quidem animalculi, aut reptilis deſpicabilis fabrica, tantâ elegantiâ ac artificio compoſita, ut &

ple-

plerorumque aliorum naturæ operum nobis propinquorum, atque idcircò ſæpenumerò ſpretorum, & vulgò minùs adverſatorum, conſtructio exquiſita, diligenti examine perſcrutata, admirationem haud exiguam Supremæ Poteſtatis meritò promovebit.

Quinetiam ſi enodandis & illuſtrandis phænomenis aliquantùm obſcuris otium detur, explicet quis denuò, ex quo fonte, & à quo principio primùm profluat motus ſanguinis circulatorius, cujus prima demonſtratio noſtrati præclariſſimo Harveio meritò tribuenda eſt, & dicat cui primo motori naturali originem ſuam debeat. Vidi enim attonitus, ſimiliter ac multi alii, ipſis oculis, (& fortè majori admiratione commotus, quàm ſi ſeptem illa mundi Miracula perluſtrare contigiſſet) ſanguinem animalium torrente quodam ferri per arterias ad extrema, eodemque celeri curſu per venas ab extremis reduci; ſed planè inſcius ſum, an à corde, an à cerebro primus ſanguinis impetus ſit petendus; nec non ignarus ſum, an Animæ noſtræ ſive ſolium, ſive ſedes, in parte aliquâ corporis principali collocetur, an non ſit *totum animæ diſtributum in toto & totum in quâlibet parte*, ſecundùm ſummum Philoſophorum. Certè nimis manifeſtum eſt tenui noſtræ rerum naturalium comprehenſioni, Maximum & Poten-

tentiſſimum Naturæ Dominum (quem mortalium ſapientiſſimus nequit unquam cultu & honore ſatis amplo proſequi, animo ſatis humili ac demiſſo venerari) ità noctem & caliginem rationibus rerum naturalium undique offudiſſe, ut ratiocinationes pleræque noſtræ, aut hallucinationes potiùs, viris prudentiâ aliis prælucentibus, citiùs riſum quodammodò moveant, quàm admirationem aliquam mereantur.

Deus Optimus Maximus, à quo tanquam fonte æternùm inexhauſto omnia bona ac fauſta continuò deſcendunt, & *à cujus gratiâ & benedictione felix Medicæ Artis ſucceſſus*, præ aliis quibuſcunque, jugiter pendet, his, quæ ſincero animo fideliter ſcripſi, pro Bonitate ſuâ immenſâ favere dignetur, quò in Publici commodum, privato ſemper anteferendum, cedant.

LIBER SECUNDUS

OBSERVATIONES
DE
MORBIS
ALIQUOT GRAVIORIBUS
COMPLECTENS.

MOrborum graviſſimorum paucas aliquot curationes, quæ fortè Lectori haud diſplicebunt, aut quæ non planè inutiles erunt, adjicere lubet. Quòd ſi paucæ ſint, quas recenſeo, obſervationes, ſanè minus erit temporis diſpendium, neque Lector diu bonas horas malè collocabit. Convivium Medicum, multiplicium Obſervationum apparatu inſtructum, quod voracem helluonum litteratorum appetitum pleniùs ſaturare poteſt, liberum ſit aliis copioſiùs exhibere,

hibere, ſcilicet quibus aut otium placet tàm laudabile; aut immenſi adſunt ſcientiarum theſauri; aut quibus denique aliis tàm facile ſit morbos quoslibet averruncare, quàm muſcas interficere, vel fabulas narrare. Tenuitati noſtræ in præſentiâ ſufficit frugalis & Philoſophicus apparatus. Neque etiam prorsùs contemnenda eſt menſa ſobria & perparca, eaque Medicis potiſſimùm, qui in omni re ſolent modum aliis imponere, regulasque inanitatis conſervandæ rigidas ac temperatas ferè tradunt. Nec facilè ferre poſſum, ut è memoriâ meâ id unquam elabatur, quod inter colloquendum cum doctiſſimo è noſtris Medico ab ejus ore aliquando excidit. Nempè illum, qui de republicâ Medicâ optimè meruerat, & qui plurimorum morborum curationes ſcriptis ſuis eruditis fuſiùs docuerat, equidem ſemel ſerióque percontabam, quamobrem ille de morbis Capitis nihil unquam in lucem emiſiſſet; qui de tot aliis morbis tàm feliciter, & cum plauſu univerſo priùs ſcripſerat: reſpondit Vir integerrimus, *id propterea factum fuiſſe, quoniam illos morbos curare non potuit.*

Idcircò an Ars Medica conjecturalis, ut aiunt, & quodammodò incerta ſit, & in omnia ſæcula ſemper fuerit; an ità conſtitutum ſit generi humano, miſero, improbo &

ſceleſto; à Supremo rerum omnium & Sapientiſſimo Rectore, ut pœnas debitas, morborum diverſorum & quandoque incurabilium caſtigatione, mortales perſolvant; an humanum ſit, & penè neceſſarium, plùs minùſve errare; an denique veritati rerum naturalium, & maximè medicarum, denſæ tenebræ ſemper obducantur; ſapientum judicio & determinationi relinquendum arbitror. Sin perfectæ, & conſummatæ ægritudinum curationes quæ nunquam fruſtrabuntur, rarò innoteſcant, & tantummodò deſiderentur, tanta eſt hominum ægrotantium, tanta circumſtantiarum diverſitas, tanta ejuſdem hominis in diſparibus ætatibus diſſimilitudo; ſaltem voluntatem, & ſtudium aliis benefaciendi, candidus & ſciens Lector æqui bonique conſulet.

Obſervatio I.

De Epilepſiâ.

PUella formoſa, undecim annorum, ſanguineique temperamenti, Epilepticis paroxyſmis graviſſimis, & maximè diuturnis affecta, Decembris decimo octavo, anni 1701. conſilium meum poſtulabat. A ſex menſibus proximè elapſis duos paroxyſ-

mos vehementes quotidiè ſuſtinuerat, quorum uterque illam per duas vel tres horas ita convellebat, ut viris aliquot robuſtis plerumque opus eſſet manus pedeſque Epilepticæ puellæ vi detinere, nè ſibi nova mala ex verberibus & contuſionibus tunc temporis accerſeret. Præter illos majores, & regulares paroxyſmos, alios in dies leviores, facilèque fugaces frequenter habuit; quotieſcunque ſcilicet aut ſternutare illam contigerit, aut quoties caſus aliquis repentinus, terrore forte injecto, illam faceret expaveſcere. Paroxyſmus verò hujuſmodi fuit: cadebat primò quaſi exanimis in terram, aut lectum, undè morbus vulgò nuncupatur Caducus, & poſtquam motûs expers pauliſper manſerat, artus huc illuc magnâ vi & molimine contorquebat, ut manibus ſibi alapas impingere poſſit. Caput ſæpè in ſpaſmis deorsùm flectebat, & tanto rursùm robore retrò tundebat, ac ſi occiput cuipiam illidere, & confringere moliretur. Oculi torvi undiquaque volvebantur; & ſpuma ex ore tandem profluebat. Triſte denique fuit, horrendumque ſpectaculum. Morbus meritò Sacer dicitur, ſive ob magnitudinem ſuam, quandoquidem magna apud Veteres Sacra dici conſuevêre; ſive ob difficillimam ejus curationem, qui non humanâ ope; ſed ſolummodò divinâ, credebatur poſſe tolli. Huic virgunculæ à primâ morbi invaſione, etſi nonnunquam

ſternutaret, tamen nares fuerunt ſemper ſiccæ, meatusque earum occluſi, & nullis recrementis ſqualentes, adeò ut nullus omninò mucus, durante ægritudine, è Capitis aut Cerebri glandulis extillans per iſta emunctoria abſtergeretur. Similiter volæ manûs incendio interno exareſcebant ab initio primo paroxyſmorum, neque unquam ex perſpiratione ſalubri humidæ ſunt repertæ.

Poſt quamplurima medicamenta ruri ſucceſſu nullo, incaſsùmque adminiſtrata, præſcripſi ei pulveres inſequentes, quorum unum ſumebat bis in die, in cochleari Julapii Cephalici, ſuperbibendo ejuſdem, quâque vice, cochlearia tria.

℞. Lumbric. terreſtr. pp. ℥j. cranii human. pp. ʒij. cardamom. min. ℈ij. M. F. Pulvis tenuiſſimus in chartas xij. diſtribuendus.

℞. Aq. ceras nigr. flor. tiliæ ā ℔. ß. pæon. comp. ℥ij. tinct. caſtor. ʒij. ſyrup. pæon. comp. ℥ij. M.

Sed quia tantam pulveris nauſeabundi quantitatem ventriculus faſtidiebat, paulò poſt ſingulas doſes, Elixir Proprietatis dulcis guttas triginta, ſacchari tantillo inſtillatas, inſuper mox deglutiebat. Pro delicatioribus nauſea, & guſtus medicamenti ingra-

ingratus poteſt immutari, aut palliari, olei nucis moſchatæ Chymicæ guttis aliquot ſaccharo commiſtis, pulverique priori additis, aut ambrâ griſeâ ſaccharo admiſtâ; an verò remedium idcircò præſtantius, an fuerit deterius, haud certò nobis conſtat.

Secundo die quo pulvéres illos ſumebat, paroxyſmi ex binis in ſingulum quolibet die reducebantur.

Quarto circiter die cœpit multùm incaleſcere, & febrili quâdam efferveſcentiâ corripi; quamobrem ſanguinis uncias ſeptem è cephalicâ dextri lateris detrahi imperavi; undè vehemens ille fervor protinùs propulſabatur: nec non paroxyſmi epileptici intrà ſeptimanam à primo pulverum hauſtu penitus evaneſcebant. Calor autem febrilis modò deſcriptus, maturationem humorum impurorum in ventriculis cerebri anterioribus, aut in ſyncipite vicino, ad futuram expulſionem, ut videbatur, deſignabat. Nam ſub finem primæ ſeptimanæ duo phænomena memorabilia, eaque ſaluberrima, ſe oſtendebant. Primò Naſi meatus, ſive ductus excretorii, per quos tanta muci copia ſæpè in ſanis vulgò tranſmittitur, & qui tàm diu tàmque densè occludebantur, ſub finem primæ illius ſeptimanæ ita pandebantur, ut circiter ſelibra mu-

ci, aut purulentiæ cum ſanguine ſtriatæ è naſo profluens emungeretur, tanquam ſi abſceſſus aliquis in cerebro ruptus viam ſibi expediiſſet. Secundò volæ manûs tamdiu torridæ & areſactæ, madore miti & ſalubri perfuſæ tactui ſentiebantur. Quò protinùs factum, ut ſternutatio in poſterum contingens nullas ampliùs moleſtias, nullas caduci morbi acceſſiones progigneret. Exindè omnis intumeſcentia vultûs, quæ diligenter conſpicienti priùs animadverſa eſt, omninò diſparuit, neque terror ex quâcunque levi causâ ampliùs pavidam percellebat. Conſului, ut hæc puella aliquamdiu perſiſteret in repetendis ejuſmodi pulveribus, illoſque poſteà iteraret tribus diebus ante aliquot novi & plenilunia; ut & Fontanellas ſub utroque crure aperiri curaret, & nulli omninò paroxyſmi Epileptici ab illo tempore hactenùs redierunt.

Obſervatio II.

De Paralyſi.

UXor Tribuni militum, ferè quadragenaria, ſub initium Martii, anni 1693. (cùm gelu admodùm intenſo tellus rigeret, & cùm primùm mandata Regia acciperem, ut Majeſtati ſuæ ad imperandas Fœderatas in Belgio copias proficiſcenti ſervirem) Paralyſi in omnibus artubus, tàm ſuperioribus quàm infimis, corripiebatur. Nè digitum quidem utriuſque brachii ad ſe ſuſtentandum flectere potuit, atque in lecto ſupina recubabat, motu omni membrorum deſtituta. At verò Caput, tanquam arx, & propugnaculum inexpugnabile, urbe reliquâ captâ, & ab hoſtilibus morbi copiis occupatâ, ſui juris & ab omnibus functionum læſionibus liberum permanebat; adeò ut valeret Domina clarè permulta proloqui. Veruntamen in tanto ac tàm immani affectu, an Lingua Muliebris, propterеà quòd ab omni mendacio enarrando, aut confingendo per totam vitam, tantam immunitatem & privilegium præ aliis corporis partibus meritò conſequeretur, ut neque ſilentio ingrato, neque titubationi ineptæ

 dam-

damnaretur, cùm torpor languidus reliqua omnia membra prehendiſſet, nunquam ego exploravi aut anxiè perquiſivi.

Paralyſis hæc fuit univerſalis, & penè Apoplectica, omnibus illis nervis, qui è vertebris medullæ ſpinalis prodeunt, & per truncum artuſque corporis diſſeminantur, debitâ ſuâ tenſione relaxatis; illiſque ſolummodò nervorum conjugationibus à malo immunibus, qui à medullâ oblongatâ originem ducentes Capitis functionibus inſerviunt. Rariſſimè quidem hoc genus Paralyſεως contingit, quùm Hemiphlegiæ, & partium peculiarium alterutrius lateris impotentiæ paralyticæ frequentiùs obveniant.

Huic Dominæ imbecillæ ita paucis hujuſmodi medicamentis ſuppetias tuli, Numine Divino favente, ut illa paucos poſt dies digitis ſuis inter cibandum modicè uteretur, & decimâ die ab ingreſſu meo primo eam ancillâ leviter ſuſtentatam cubiculo obambulare viderim, priuſquam id temporis in Belgium transfretarem.

℞. Terebin. è Chio ʒiij. ſolve in vitello ovi recentis immiſcendo ſyrup. de ſtœchade ℥j. aq. lact. alexit. ℥iv. M. F. Potio.

℞. Caſtor. opt. gr. xv. conſer. flor. ſalviæ ℈ij. ſyrupi pæon. comp. q. ſ. M. F. Bolus.

Sumebat illa hauſtum illum terebinthinatum quatuor matutinis inſequentibus, ac deindè nè ventriculus nimiam nauſeam contraheret, alternis aliquot matutinis temporibus; Bolum verò ſingulis noctibus.

Notandum verò poſt hauſtus illos aliquoties propinatos, Dominam ægrotantem affirmâſſe, flatum quendam dolorificum, morbi procul dubio cauſam proximam, quicquid de humore nervis irriguo vulgò determinatur, à ſuperioribus ſpinæ vertebris magis magiſque deorsùm impelli, tanquam ſi fuſte quodam (ut loqui amant) flatus videretur detrudi; & ſenſim, prout flatus ille per ſpinam deſcendebat, hauſtu terebinthinato repetito ſemper inferiùs depulſus, toties remiſiſſe Paralyſin, & vires ejus fuiſſe magis magiſque redintegratas. Notandum etiam Terebinthinam pro miris facultatibus flatus diſcutiendi, quibus pollet (in quâcunque corporis parte flatus fortè includantur, & ſubtili ac penetranti ſuâ vi introitum in vias humoribus impervias faciliùs quàm regreſſum ſuum faciant) inter celeberrima medicamenta Carminativa annumerari oportere. Dedi nonnunquam Tere-

binthinæ Venetæ ʒvj. vel ℥j. (& tantam ejus quantitatem Veteres vulgò adhibebant) in hauſtu ſimiliter diſſolutam, non modò in Paralyticis, verùm & in Arthriticis & Rheumaticis affectibus, cum optimo ſucceſſu; ſed in hoc poſtremo morbo venæſectio bis vel ter repetita ejus uſui debet anteire.

Propter hanc Terebinthinæ vim carminativam, idcircò etiam Balſamum Sulphuris terebinthinatum tanti, in Paralyſi medendâ, meritò æſtimatur, ut Medici in Noſcomiis id plurimi faciant, quanquam guttarum ejusdem Balſami duodecim exigua, & perminuta vulgò doſis eſt plerumque cauſa, quòd auxilium ſolummodò exiguum & imbecillum ferat. Sed & ſpiritus terebinthinæ, ex quo conficitur Balſamum, brevi ac fugaci facultate præditus, atque è ventriculo in inteſtina citiſſimè tranſiens, tantam aut tàm diuturnam impreſſionem nerveæ ventriculi tunicæ, & conſecutione quâdam cæteris corporis nervis è ſpinâ oriundis nequit efficere, quantam tenax, permanens, & balſamica ipſius Terebinthinæ facultas potentiùs & efficaciùs poteſt. Atqui non eſt tàm facile exponere, quàm verum eſt affirmare, flatus in corpore pervagantes eſſe immediatam & proximam cauſam tùm dolorum multiplicium, qui miſeros excruciant, tùm hujus morbi

quaſi

quaſi anodyni & inſenſibilis, ſtupore potiùs quàm dolore noti & inſigniti. Theoria flatuum per corpus volitantium, nobis adeò abdita & incognita videtur, ut ventorum turbulentorum natura, (cùm in aëre nonnunquam fragore magno tonitribuſque bella quædam gerant,) eſt ardua quidem & difficilis ſpeculationi Philoſophorum. Sanè quantascunque procellas, & fluctuum jactationes ab imo mari uſque ad cœlos venti interdum ſuſcitant, quantos tremores & terræ motus venti in penetralibus terræ concluſi ſolent nonnunquam excitare, tanta aut iſtiuſmodi tormina, cruciatus, & convulſiones, flatus in corpore humano geniti, & concluſi cient.

Obſervatio III.

De Diabete.

MErcator opulentiſſimus, annos ſeptuaginta ſeptem natus, menſe Decembri, anni 1701. per quinque dies integros, ſuppreſſione urinæ totali laborabat, ut nè guttam quidem, durante illo tempore, extillaret.

Die

Die menſis ſeptimo, poſt varia medicamenta & evacuationes univerſales, à me, alioque Medico inclyto priùs fruſtrà adhibita, Cataplaſma ſequens umbilico ægrotantis tandem applicari juſſimus.

℞. Sapon. nigr. ℥vj. croc. opt. ʒß. ſal. ſuccin. gr. xv. M. F. Catapl.

Proximo die fontes urinarii, obſtaculis perruptis, aperiebantur, & diluvium quoddam urinæ exundans ſuccedebat, adeò ut illâ veſperâ Cataplaſma protinùs ſubmoveri mandarem, & pro ſene venerando anxius timerem, nè morbus priori contrarius, nempè *Diabetes* compareret.

Die nono nullus dubitandi locus relictus eſt; etenim ſigna *Diabetis* pathognomonica ſe oſtendebant. Lotium ſine modo, & ferè ſine intermiſſione continuò reddebat, ſitisque fuit inexplebilis, tanquam ſi Dipſade venenatâ fuiſſet morſus. Sed potûs copia quantacunque lotio non reſpondit, neque quiſquam ſic affectus à potu aut mictione ſe tantillum inhiberi patitur. Fuerunt qui urinæ illius dulcedinem melleam guſtare dignabantur. Ipſe de morbi genio & dignotione, ſine urinæ guſtu, ſatis perſuadebar. Sed hîc commodè occurrit excreta guſtandi occaſio idonea,

nea; ſi adeſſet *Xenocratis* diſcipulus, aut ſi *Xenocrates*, famoſus olim Medicus, in vivis eſſet, qui nulla medicamenta ægrotis exhibebat, niſi ex urinarum & ſtercorum ſordido immundoque tribu fuerint deprompta. Iſte omnium ægrotantium, ut fertur, urinas & fœdiſſimas fæces prægustabat (aut prægustare ſaltem merebatur) quò meliùs de morbis ſententiam ferret, & quò certiùs judicaret, quorum animalium excrementa ex domeſtico ſuo ſterquilinio, aut promptuario pharmaceutico, ſeligeret & propinaret.

Ægrotans Dominus fuerat priùs carnoſi & valdè ſucculenti, quanquam ſenex, temperamenti; ſed carnium & muſculorum omnium velox fuit colliquatio ab hoc morbo. Die menſis decimo quinto, ex obeſo macilentus, ex corpulento penè ſtrigoſus factus. Nam omnes corporis ſucci per canales urinarios tunc maximè patulos torrente quodam profluebant. Cùm liberi & nepotes omnes numeroſæ ſuæ familiæ cum amicis & conſanguineis, conclamato ægro valedicturi, id temporis convenirent; poſt varia medicamenta confortantia, poſt theriacalia, aliaque incaſſùm adhibita, in mentem mihi venit hoc urinæ profluvium immodicum fuiſſe quandam veluti Diarrhœam aut fluxum meatuum urinariorum, ſicut aliud illud Diarrhœæ genus eſt

eſt inteſtinorum proprium, per alvum eodem impetu derivatum, & carnium omnium colliquationem eandem producens.

In deplorato hoc caſu Senis ornatiſſimi, experiri placuit Rhabarbari polychreſti, innocui, & ſenili ætati quemadmodùm infantili maximè congrui & accommodi, vires egregias, an in profluvio renali illud æquè conduceret, ac in fluore inteſtinali ſolet. Etenim morbus uterque non videbatur multùm abſimilis, quandoquidem ſola fuerit locorum affectorum diſcrepantia, & *Diarrhœa ſit quaſi Diabetes alvi, Diabetes renum Diarrhœa.*

Sic itaque præſcripſi, Medico altero haud refragante:

℞. Rhei elect. incis. ℥ß ſantal. alb. citrin. ā ʒj. cardamom. minor. ʒß. M. Infundántur lento igne, in vaſe clauſo, in vin. Canarin. opt. ℔j.

Sumpſit ægrotus hujus Vini colati cochlearia ſex, horâ ſextâ matutinâ inſequenti, die Decembris decimo ſexto, atque tantundem repetebat horâ decimâ antemeridianâ. Quis verò hujus Vini Medicati fuerit effectus! Certè Seni tàm miſerè langueſcenti, etſi ante illum diem continuus urinæ effluxus tanquam rivuli

rivuli cujuſdam, per vias urinarias fuiſſet, tamen ab illo meridie uſque ad decimam veſpertinam, Diabetes penitùs ſiſtebatur, nullum mingendi deſiderium eatenùs habuit, ſitire protinùs deſiit, & eodem hauſtu tribus vel quatuor matutinis iterato, è graviſſimo hoc morbo perfectè convaluit.

De aquis mineralibus *Briſtolienſibus*, quantùm in hoc morbo proſint, & quantam exiſtimationem meritò ſint aſſecutæ, jam vulgo, & idiotis innoteſcit. Sed & aquæ illæ celeberrimæ in pluribus aliis languoribus, ac debilitatibus, præterquam illis renum, famam & exiſtimationem optimè merentur, valetudinem infirmam inſigniter roborant, & ſitim in Diabete exortam præ aliis omnibus celerrimè extinguunt. At verò mihi videntur aquæ univerſæ minerales juvenili & conſtanti ætati, magis quam ſenili, & potiſſimùm decrepitæ accommodari. Quippè vinum Burdegalenſe, aut conſimile, Senum fluoribus potentiùs & aptiùs, quàm aquæ quælibet medicamentoſæ, procul dubio medebitur.

Ob-

Obſervatio IV.

De raro exemplo Vulneris Pulmonum.

CApitaneus quidam ferè quadragenarius, incola *Weſtmonaſterienſis*, in monomachiâ, ſive pugnâ ſingulari, quam cominùs habuit, ſub initium Februarii, anni præteriti, fuit pectore transfixus, & grave vulnus ſubter mammam dextram accepit. Sic verò Honor, ſalute longè charior, in culmine ſuo acuto & ſupremo reſplendebat, ſic Dignitas conſervata cum purpurâ nobiliſſimâ tincta. Quippè Philoſophos tantummodò decet injurias aſpernari, & credant Philoſophi, ſi ita placet, *ſpretas injurias exoleſcere*; ſed res militaris contrarias tradit regulas, ſciuntque viri manu prompti, quàm pulchrum ſit de quâvis offenſiunculâ acriter digladiari, & quantùm præſtat id aëreo ac campeſtri honoris cubili quàm plumeo & vulgari occidere. Nam *Cœlo tegitur qui non habet urnam.*

Duorum Chirurgorum peritiſſimorum curæ, vulnere percuſſus ſeſe committebat, qui vulnus

vulnus acceptum ſat citò, ſi non præmaturè, conſolidabant. Nam paulò poſt, cùm omnia in tranquillo viderentur, procella quædam improviſò exorta eſt, & abſceſſu in pectore rupto magnam puris copiam cum ſanguine ſtriatam evomebat.

Poſt ſeptem ſeptimanas à vulnere primùm inflicto equidem accerſitus, illum lecto incarceratum deprehendi, quanquam pulſus fortis & regularis fuit, vox clara, & vultus inſtar ſanorum conſpiciebatur. Illicò quæſivi, cur lecto interdiu non exſurgeret, qui neque febre, neque vulnere videbatur coactus in lecto procumbere? Reſpondit, neque vires deeſſe, neque voluntatem ad ſurgendum, ſed quotieſcunque ſe erigeret in lecto, aut ad veſtiendum, aut comedendum, paroxyſmus tuſſiendi pertinax ac diuturnus ſtatim oriebatur, cujus violentiam & moleſtiam vix tolerare potuit; periculum tamen paroxyſmi ſeſe extemplò erigens, coram me fecit, & graviſſima deindè acceſſio tuſſiendi contingebat, circiter horam quâque vice ſolita permanere. Durante tuſſis paroxyſmo, integram pituitæ & purulentiæ cujuſdam libram paulatim exantlabat; idque; ut ajebat, toties quoties paroxyſmum ſubiit. Porrò ſtriæ aliquot ſanguinis exiguæ, à violentiâ tuſſis, inter excreationes pituitæ miſcebantur; atque dolor

in parte vulneratâ nonnunquam ſentiebatur.

His viſis, equidem arbitrabar, inferiorem Pulmonum lobum diaphragmati adhæſiſſe, ex ichore aliquo vulneris reſiduo, aut ſanguine incraſſato, aut mucoſâ pituitâ agglutinativam vim acquirentibus, nimirùm à præpropero aut immodico Narcoticorum & Aſtringentium uſu. Quamdiu enim ſupinus decumbebat in lecto, à moleſtiis omnibus liber, & perturbationis expers permanſit æger, nullo pondere premebantur pulmones, ſed quamprimùm ſe erigeret in lecto, pulmo priſtino motu libero privatus, & deorsùm ductus, onere præternaturali opprimebatur. Hanc connectionem partium inuſitatam, abſceſſus prædictus viſcoſitate ſuâ poſſe gignere videbatur, & attenuantia medicamenta Narcoticis contraria indicare.

Et cùm neque Balſamica, neque Pectoralia, neque etiam Spirituoſa, quicquam conducere tollendæ cauſæ citò obſervarem, & cùm tantam illuviem pituitæ viderem tuſſi exantlatam, Diætam exſiccantem hujuſmodi præſcripſi, cum Prognoſtico, ſiquid illi ſpei ex medicamentis quibuſcunque affulgere poſſit, ex hoc potu, temporis progreſſu, indubitatè expectaret:

℞.

℞. Raſur. lign. guaiac. ℔ß ſarſapar. incis. ℥iv. chin. nodos. incis. ℥ij. ſantal. alb. citrin. ā. ℥ß. infund. in aq font. ℔. xij. per xv. horas. Deinde coq. in vaſe dupl. lento igne, ad tertiæ partis conſumptionem; addendo inter coquendum paſſul. major. incis. ℥iv. & ſub finem coctionis glycyrrh. ras. ℥ij. Coletur., & depuretur per ſubſidentiam. Bibat ℔ ij. vel paulò ampliùs quotidiè.

Eventus fuit, quòd paucos poſt dies lecto exſurgere valeret, tuſſi immunis; & intrà duas ſeptimanas, ſanitati perfectè reſtitutus horto obambularet. Veruntamen perſiſtebat pauliſper, meo monitu, in uſu potûs Diætetici, nè recidivam aliquam pateretur.

Obſervatio V.

De Lumbricis Variolas progignentibus.

FIlius natu maximus Ornatiſſimæ Viduæ, undecim annnos natus, in Junio, æſtatis penultimæ, Variolis laborabat. Cùm primùm illum inviſerem, febris fuit peracuta, pulſus celer & vermiculans, ventriculus

 nau-

nauſeâ affectus, anhelitus difficilis; de nullo tamen dolore rogatus querebatur, quoniam caput ſtupore ingenti fuit detentum, usque adeò ut penè elinguis eſſet, & aſtantes nullos cognoſceret. Puſtulæ rubræ paucæ erumpere in facie incipiebant. Sed poſt operationem Emetici illius mitis, ac tutiſſimi, nempè radicis Ipecacuannæ, omnia in melius verſa proximo manè multùm remittebat febris, anhelatio ſublata, & gravibus omnibus ſymptomatis ſolutus eſt; adeò ut variolæ protinùs mites, ſatiſque diſtinctæ, ſine diſcrimine procederent.

Die duodecimo à primo morbi inſultu, febre ſecundariâ prorsùs immunis fuit, & extra diſcrimen omne videbatur conſtitui; adeò ut parentem admonerem, me ante dies alios quatuor elapſos non ampliùs rediturum, niſi inexpectatum aliquod ſymptoma ante tempus deſtinatum præſentiam meam requireret. Sepoſitis igitur, aut intermiſſis medicamentis, juſſi, ut ſolummodò hauſtulum vini Canarini tepefacti bis quotidiè ſumeret. Die verò morbi decimo quinto, nuntius mihi properanter acceſſit, obnoxiè rogans, ut puerum hunc moribundum, nullâ interpoſitâ morâ, protinùs inviſerem. Adventans eum reperii febre acutiſſimâ correptum, pulſu undulante & formicante, anhelitu difficili,

&

& torminibus ità exquiſitis excruciatum, ut ingentes clamores continuò tolleret. Præte-reà duos Lumbricos rotundos viventes, vino illo perturbatos rejecerat, alterum vomitu, alterum verò ſede. Quo indicio me commonefaciente, plures alios Lumbricos tàm gravia ſymptomata poſſe comparare conjectans, ſtatim præſcripſi ſalis mirabilis, ſalis cathartici amari ã. ʒiij. in aq. font. tepefact. ℥vj. ſolvendas, & quamprimùm exhibendas. Porrò ol. nuc. moſch. per expreſſ. ʒj. inſtar Cataplaſmatis, umbilico adhibendam.

Inſequenti manè rediens, procellam planè ſedatam & tranquillitatem novam ſtabilitam inveni. Quocircà febris omninò profligata eſt, tormina conſopita, pulſus ſanorum ſimilis, & facilè reſpirabat. Denique à nutrice audiebam, infinitum, & penè incredibilem filamentorum quorundam, aut vermium minimorum numerum per ſedes, quas paulò antè copioſas habuit, fuiſſe expulſum.

Quamobrem nè novi tales tumultus in poſterum ab aliis Lumbricis contingerent & quia tempus purgandi commodum appropinquabat, præſcripſi Bolum ſequentem, veſperi illo exhibendum, & mane proximo hauſtum catharticum, repetendos tertio quoque die, ad quintam uſque vicem.

℞. Semin. hyperic. ℈j. ſemin. ſantonic. agaric. troch. ã. ℈ß. ſyrup. de abſin. q. ſ. M. F. Bolus.

℞. rhei elect. agaric. opt. ã. ℈ij. follicul. ſenn. mund. ʒj. ſemin hyperic. ʒß. fol. thym. ſatureiæ ſicc. ã. p. j. tartar. alb. crud ℈ij. Inf. & coq. in aq. font. q. ſ. Colat. ℥iij. diſſol. mann. ſal. mirabil. ã. ʒiij. M. F. Potio.

Ex primâ catharſi duodecim Lumbricos mortuos dejecit; proximâ decem; tertiâ quindecim; quartâ undecim; & denique quintâ ſex alios, omnes rotundos, albidos, mortuoſque, ac pleroſque circiter novem pollices longos præter agmen quoddam, aut ſeminarium naſcentium vermiculorum, vix formam perfectam adeptorum, cum primâ purgatione excluſorum.

Inter purgationes inducias hoſtibus dabam, & nulla anti-helminthica propinabam, ſed ſolummodò ſtatui, ut cochlearia iv. vini prioris Canarini, ad vires refocillandas, & corpus ab ulteriori putredine conſervandum, bis in die pergeret haurire. Tùm demùm conſului, ut incolumis, ægritudiniſque omnis expers, aëre ruſticano ſe reficeret; utque poſt intervallum duarum ſeptimanarum de Electuario ſequenti lingeret cùm bacillo gly-

glycyrrhizæ, ad magnitudinem nucis juglandis, ſingulis matutinis, donec totum deglutiret.

℞. Semin. ſantonic. integr. ℥j. mell. commun. ℔ß. M.

Sic incorruptâ valetudine denuò fruebatur, & à Lumbricis ſecurus in poſterum degebat.

Cùm verò *Sal Catharticum Amarum*, & Sal Mirabile, vires ſuas auxiliatrices in præſenti curatione præbuerint, atque in frequenti meritò jam ſint apud nos uſu, nec non primum illorum ſalium vulgò credatur eſſe verum ac genuinum ſal ex aquis mineralibus purgantibus extractum, æquus & idoneus uſus nullo modo, ut opinor, interpelletur, ſi demùm innoteſcat, *Sal illud Polychreſtum eſſe ſal Gemmæ, ſive Foſſile, aut Marinum*, in magnâ copiâ aquarum mineralium catharticarum coctum, cryſtallizatum, aut ad ſiccitatem evaporatum. Quanquam & magna pars ſalis communis, ſive marini dicti, quo cibos condimus, eſt ſal foſſile in aquâ marinâ ſolutum, purificatum, & evaporatum. Aut aliter fit ſal illud catharticum ex ſale foſſili, ſive marino, ſimiliter ſoluto, atque inter concreſcendum inſtillando oleum aliquod

Chymicum, putà Abſinthii, &c. Nam varii ſunt operandi modi, varii ejuſdem ferè ſalis dicti cathartici ſapores, juxtà opificum diverſam peritiam aut verſutiam. Neque mihi quoquomodo perſuadere unquam potui, à primo ejuſdem ſalis uſu vulgari, aliud id eſſe poſſe, quàm ſal muriaticum arte alteratum; quandoquidem tàm inexhauſta ſalis copia, pro minerali aquarum catharticarum habita, vili pretio paſſim ſuppetat, & cùm tàm exigua illius quantitas ex aquarum deſtillatione reverà ſuppleatur.

Quinetiam tametſi Curioſi facilè conjiciant, neque omninò dubitent, nitrum, alumen, vitriolum, aliaque ſalium genera, ex analyſi aquarum mineralium exquiſitâ, quam deſtillatio illis ſuppeditat, ſe invenire, ac detegere; tamen rariſſimè aliud illorum principium ſalinum, aut cauſam ſalſedinis generalem comprehendere fas eſt, quàm ſal Foſſile in penetralibus terræ concluſum, & cujus mineras ſubterraneas rivuli aquarum præterfluunt, antequam earum ſcaturigines in conſpectum noſtrum prodeant. Et certè aquæ Fontium Mineralium ſalſedine majori, aut muriaticâ imprimis donantur, cùm ſale præfato primùm ſaturentur, ſed poſteà per colatorium terræ, quam præterlabuntur, paulatim expreſſæ, magis magiſque dulceſ-

cunt;

cunt: quemadmodùm & aquæ ipſæ marinæ redduntur etiam dulces, per intima terræ, lege naturæ Circulatoriâ, circumfluentes. Sic ſal marinum in terrâ fit foſſile, ut foſſile in mari fit marinum.

Adhæc, aquas illas minerales catharticas, quæ minimum ſalis deſtillantibus præbent, & tamen purganti facultate eâdem pollent, quâ aliæ quæ plus ejus reddunt (quales ſal perparcè ſuppeditantes ſunt aquæ noſtræ Eſpomenſes & Richmondienſes, in aëre ſaluberrimo ſitæ) ſal noxium aliquod, præ aliis continere poſſe ad ſuſpicandum inducor.

Denique ſalſedinem Oceani immenſi ex nullo alio fonte deducere licet, niſi ex quamplurimis mineris ſalis illius foſſilis, per alveum maris longè latèque diſtributis.

Obſervatio VI.

De Anginâ.

Conjux Excellentiſiſſima Præſulis ampliſſimi, & Archiepiſcopi Reverendiſſimi, pietate, eruditione, & prudentiâ ſingulari

maximè conſpicui, Anginâ corripiebatur. Interiores laringis & faucium muſculi phlegmone tenebantur, tumorque internus deglutitionem inhibebat. Os pariter illuvie phlegmaticâ & ſpumoſâ obruebatur.

Manè accerſitus phlebotomiam in brachio inſtituebam, & paulò poſt enema emolliens injiciendum; quo rejecto, Domina inſignis Linctûs inſequentis cochleare ſingulis horis accipiebat. Notandum verò, ſi tumor ejuſmodi faucium, introrsùm versùs, omnem deglutiendi facultatem auferat, Cucurbitula ſicca una aut altera colli ſpondylis affixa, ita muſculos gulam, ſive œſophagum, & guttur comprimentes retrò abducet, ut opportuna poteſtas detur medicamentis hauriendis, aut alimentis abſorbendis, durante ſcilicet Cucurbitularum applicatione.

℞. Ol. amygd. dulc. recent. flor ſulph. ã ℥j. cryſt. tartar. pulv. ʒij. ſyrup. de althæ. ℥iij. ol. nuc. moſch. ſtill. gtt. iv. ſacch cand. ʒij. M. F. Linctus.

Ex operatione medicamenti tàm vulgaris, quod primas vias, citrà reliqui corporis perturbationem ullam, commodiſſimè expurgat, & alvi fæces, durante phlegmone, ſatis validè detrahit, rediens proximo manè inclytam

tam Dominam ab anginâ perfectè liberatam inveni ; ac deindè poſt duos dies hauſtum catharticum propinabat, neque aliis remediis illi opus fuit. Hoc verò morbo laborantes iterùm atque iterùm audivi conſtanter aſſeverantes, quòd ex ſingulis cochleariis ejuſmodi Linctûs delibatis intumeſcentia ſenſibiliter magis magiſque decreſcere ſoleret.

Et profectò conſtat Sulphur tàm vivum, quàm in flores ſublimatum, in tumoribus illis faucium, hæmorrhoidalibus, aliiſque pluribus præſtantes, minimèque contemnendas continere vires. Annotandum ſolummodò univerſalia illius uſui præcedere debere ; & corpora fluida, ac conſtipationis immunia priùs reddi oportere, quò curatio, ejus ope, feliciùs ocyùſque ſuccedat.

Obſervatio VII.

De Variolis Anomalis, cum Morbillis conſociatis.

CUm in Tractatulo priori noxam ægrotantibus formidabilem, ex medicamentis impensè calidis, Theriacâ putà Andromachi

machi, Mithridatio, aliiſque ſimilibus, non modò in therapeiâ Infantum, verùm & Adultorum febricitantium adverterim, & crebris uſurpârim ſermonibus; Exemplum veritatis prædictorum maximè deplorandum, cum pace Superiorum, hîc enarrabo, quò meliùs tanti Exempli autoritas alios à conſimili infortunio, ſi Deo placet, deterreat. Cùm primùm Sereniſſima Regina nupera noſtra, immortali coronâ jam fulgens in Cœlis, mihi ſtatum ſalutis Sereniſſimi Regis exindè etiam Beati, exponere dignaretur, quo tempore honos immeritus tanto Regi ſerviendi mihi conceſſus eſt; Regina, inquam, inter optimas, prudentiſſimas, dulciſſimas, & maximè pias (omnium quæ hactenùs ab exortu mundi, aut ubicunque vixerunt; & à cujus præſentiâ nemo ſine gaudio & alacritate unquam diſceſſit) meritò annumeranda, de ſe ipſâ narrare dignabatur: *quotieſcunque ſe admodùm malè valere, aut febricitare perſentiſceret, ſibi morem invaluiſſe, ex conſilio Clariſſimi Loweri, tùm defuncti, ut Theriacam Andromachi, ad ſudores acciendos, ſub ingreſſum lecti, haud parcè ſumeret.* Cui ego tùm temporis, duobus circiter annis priuſquam Variolis illis pernicioſis corriperetur, ex quibus vitam mortalem cum immortali commutaret: *etſi veneratione non levi Doctiſſimum Lowerum ſemper proſequor, tamen mihi videtur Majeſta-*

Majeſtatem Veſtram ex illo medicamento tàm impensè calido extremum vitæ periculum ſubituram eſſe, quandocunque Vos detinebit Febris permanens & Continua. Nunquam enim vidiſſe contigit Febres magis exitiales, & Phreneſi furibundâ citiùs conjunctas, quàm in illis ægrotis qui Theriacam Andromachi, Mithridatium, & ſimilia calidiſſima Alexipharmaca, ineunte primùm Febre, inauſpicatò ſumpſerunt. Idque nocumenti eò magis evenire ſolet, quò Febricitantes fuerint temperamenti calidioris & ſanguinei, & quo temperamento omnium optimo nemo Veſtrum excellit. Porrò Galenus, inquam, *qui in laudes Theriacæ multiplices librum conſultò ſcripſit, nuſpiam ejus uſum ad Febres Ardentes, ſed ad Chronicos ſolummodò affectus, ac venenatos, laudibus ſuis celebravit.* Attamen his omnibus, aliiſque ejuſmodi oblivioni dein traditis, & conſilio celeberrimi *Loweri* memoriæ firmæ etiamnùm inſcripto, Reginæ ſummè admirandæ, ſub primum Variolarum inſultum, veſperâ primâ Theriacam Andromachi ſumere placuit, atque ſudoribus nullis juxtà conſuetudinem emanantibus placuit manè inſequenti ejuſdem duplicem quantitatem iterare, ad ſudores fruſtrà eliciendos, priuſquam Medicorum conſilium exploraret. Sic viſum eſt rerum omnium Sapientiſſimo Gubernatori Reginarum optimam à populo indigno in Cœlos derepentè transferre. Nunquam tot lacrimis, tàm veris

fleti-

fletibus, tàm univerſis luctibus quiſquam mortalium, nè parens quidem dilectiſſimus à filio chariſſimo, ante illam plangebatur. Neque enim tàm Reginæ unius jactura deplorata, quàm Regni totius clades & ruina tùm temporis videbatur contingere. Verùntamen dolorem acerbiſſimum quem tantæ calamitatis memoria ſemper refricat, multùm mihi minuit, quòd ſcopulos illos, in quos naufragium fuit factum, ego indigitarem, & periculi futuri præmonerem.

Et quia nonnullæ Doctorum procul diſſitorum, & maximè tranſmarinorum criminationes ſuper hoc funeſtiſſimo caſu fuerint in vulgus iniquè diſſeminatæ, tàm quoad Medicos quàm quoad morbum; ad veritatem rei certiùs cognoſcendam pauca quædam ſcitu non indigna, permiſſu Superiorum exorato, adjicere non gravabor.

Variolæ, quibus pretioſiſſima illa vita tàm ſubitò abrepta eſt, fuerunt omnium deterrimæ, ac ſummè pernicioſæ; nimirùm cum Morbillis conſociatæ, quaſque Eryſipelas in facie, Petechiæ, & Hæmoptyſis uſitatò concomitantur. Et Medicos id temporis advertebam inſigniores, cùm alii Variolas comparere, alii Morbillos contenderent, conjunctas fuiſſe morborum amborum vires, & quorum vim ſimul unitam me plùs ſemel obſervâſſe,

vâſſe, affirmabam. Quod quia nunquam à quopiam Autore, quod ſcio, litteris conſignatum, neque à Medico forſan alio priùs obſervatum, digreſſio hæc veniam faciliùs obtinebit.

De hiſtoriâ Variolarum illarum, ac naturâ penè Peſtilentiali (quæ quantùm ab errore iſto Theriacali pendebat, facile eſt judicare) potui multa conſcribere, ſed ea breviter tantummodò perſtringam. Die tertio morbi exanthemata in conſpectum primùm prodibant, cum tuſſi admodùm moleſtâ; atqui eâ facie erumpebant, ut Medicis planè dubium eſſet, an Variolæ certò forent, an Morbilli. Die quarto Variolæ in facie, ac reliquo corpore, ſub propriâ & diſtinctâ formâ ſe oſtendebant. Die ſexto manè puſtulæ Varioloſæ per totum pectus in Morbillorum maculas rubras majuſculas ſunt converſæ. Atque Eryſipelas, *Roſa* dicta, totam faciem intumeſcentiâ replebat, puſtulis prioribus locum cedentibus. Illâ veſperâ, Petechiæ plurimæ latiores, & rotundæ, in fronte ſuprà ſupercilia, & in temporibus aſpiciebantur. Cùm verò maculas illas non fuiſſe Petechiales, (quas mox venturas ego manè prædixeram) verùm Sphacelatas ob nigricantem earum colorem, quidam Medicus Peritiſſimus aſſeveraret, proximo manè diei putà ſeptimi, aliquot Macularum illarum phlebotomo Chirurgi celeberrimi

rimi, durante Conſultatione pungebantur, & ſanguis ex illis effluens veras Petechias fuiſſe demonſtrabat. Poſt mediam noctem diei ſexto ſuccedentem, & quâ nocte ipſe pervigilabam, magna anhelitûs difficultas oborta eſt, & paulò pòſt ſanguinis ſputum còpioſum. Die ſeptimo mictus ſanguinis ſputo ejus ſucceſſit. Die octavo latæ Morbillorum maculæ in pectore permanebant, ſed in artubus inferioribus, ubicunque fuerant puſtulæ varioloſæ, omnis illarum intumeſcentia prorſùs evanuit, eæque in Maculas rotundas, puſtularum magnitudinis æmulas, intenſè rubras, & ſummè coccineas verſæ, ſuperficie earum lævi, & nequaquam eminenti, inſtar ſtigmatum Peſtilentialium. Porrò puſtula una magna pure repleta, lato circulo coccineo Puſtulam ambiente, inſtar cujuſdam Anthracis, ſuprà Cordis regionem à me tunc annotata eſt; & ſub quâ puſtulâ plurimum ſanguinis extravaſati, aperto poſteà corpore, eſt repertum. Denique circiter mediam noctem animam ſanctiſſimam, proh dolor! efflavit.

Obſervatio VIII.

De Affectione Hyſtericâ.

AN affectiones muliebres Hyſtericæ dictæ, ab utero potiſſimùm, an à ventriculo depravato, an ab aliis corporis partibus originem traducant; an illæ aut ab utero, aut à liene, aut à pulmonibus, primariò vel ſecundariò pendeant, ego haudquaquam diſceptabo. Controverſias ſanè Medicas levioribus ingeniis, aut quibus aliis per otium licet, facile eſt ſuſcitare; lites dirimere, prudenterque judicare, res eſt graviſſima ac laborioſa, doctorumque Profeſſorum ſubtili acumine perquam digna; ſed morbum propulſare ſalutaribus remediis, eſt omnium utiliſſima, & ſummoperè laudanda.

Mercatoris opulentiſſimi, qui paulò antè Munimentorum omnium Societatis *Africanæ* fuerat Præfectus, uxor eximia, annorum circiter triginta quinque, valetudine adverſâ diu laborabat. Sed inter plures muliebres querimonias res præcipæ notæ fuit, quòd ab horâ decimâ veſpertinâ, quâ ibat cubitum, uſque ad ſecundam matutinam, erecta in lecto

aſſidere pallio ſuo cooperta cogeretur, neque interim caput pulvinari incumbere poſſit, metu ſtrangulationis deterrita, à flatibus ſurſùm elevatis. Cùm Narcotica ſomnum nequaquam inducerent, quin eum potiùs arcerent, & perturbarent; cùmque Chalybeata, aliaque varia à Medicis præclaris anteà præſcripta, conſtitutioni tenerrimæ plurimùm obeſſe putarentur, equidem conſului ut Bolum ſumeret cubitum itura, ſuperbibendo cochlearia quatuor hujùſmodi Julapii.

℞. Conſer. flor. borrag. ℈ij caſtor. opt. ℈ß. ſyrup. caryophyl. q. ſ. M. F. Bolus.

℞. Aq. lact. alexit. ℥iv. puleg. rutæ ā. ℥ij. bryon. comp. pæon. comp. ā. ℥j. ſyrup. de artemis. ℥jß. M. F. Julap.

Ex his tantum levamen protinùs ſenſit, tàntam ſpiritibus pacem & requiem, ut in lecto decumbere non ampliùs dubitaret; & quanquam ſomno non ita repentè ſe componeret, tamen noctem facilem, flatibusque immunem, neque ſomno mediocri deſtitutam, in poſterum traducebat.

Sed quia Pilulæ illi magis gratæ fuerunt, hujuſmodi præſcripſi, quarum unam aut alteram, quandocunque ſe malè haberet, ſi

horâ

horâ decubitûs ſumeret, nunquam placidâ & tranquillâ nocte Domina hæc poſteà carebat; neque à plus decem annis has pilulas in promptu ſemper habenti, neceſſarium fuit ampliùs confugere ad meum, aut cujuſquam alterius Medici auxilium.

℞. Caſtor. opt. ſubt. pulv. ʒj. myrrh. el. galban. puriſſ. ã. ʒß. croc. opt. ℈j extract. gentian. in tantillo aq. gentian. comp. dilut. q. ſ. M. F. pilul. mediocres.

Non hîc ſilentio præterire poſſum, Narcotica fæminis Hyſtericis, ad ſoporem inducendum, non ſine noxâ & incommodo ſæpè exhiberi. Siquidem Hyſterica propriè dicta, ut caſtoreum, myrrha, galbanum, aſſa fœtida, & crocus, quamplurimis mulieribus ſomnum tutò & efficaciter conciliant; quando Opiata aut Narcotica, quantumlibet nocturnæ requiei capeſſendæ ſint dicata, præter alia mala & incommoda, eas mulieres inſomnes agere noctes ſæpenumerò cogant. Inter omnia verò tempora, quibus Narcotica tenero ſexui inauſpicatiſſimè ſolent exhiberi, nullum mihi videtur magis infelix & infauſtum, quàm illud *Puerperii* tempus. Et quanquam neque Obſtetrices vulgares, neque Medici ipſi, in torminibus & vigiliis Puerperarum, Narcoticis audacter uti ſæpè minimè erubeſcant,

tamen perſuaſiſſimus ſum, ſanam priùs & firmam fœminarum multarum valetudinem, Narcoticis tunc temporis uſurpatis præter modum ſæpiſſimè lædi, depravari & præ aliis omnibus cauſis propterea in morbidum ac valetudinarium ſtatum perverti. Hinc igitur illis obſtructiones pertinaces, menſium ſuppreſſio, decolores & pallidiſſimi vultus, inappetentia, tormina ventris diuturna, melancholiæ, & nonnunquam maniæ ſuperveniunt. Hinc deinque labes morbida temperamento adeò clavo trabali infigitur, ut neque Chalybeatis, neque aliis quibuslibet poſſit in ſolidum tolli, ante proximum parturiendi tempus, quo ſanè vera, & maximè opportuna criſis eaſdem ſanitati priſtinæ reſtituendi rursùm redit, & occaſio idonea errores priores corrigendi, ſiqua unquam, miniſtratur.

Obſer-

Obſervatio IX.

De Ventriculi dolore ſummo, cum Vomitu periodico conjuncto. Item de dolore Colico, ejusque tàm Præcautione, quàm Curatione.

Illuſtris Domina ventriculi dolore graviſſimo, & vomitione importunâ, alternis ferè ſeptimanis, redeunte, per plures annos laborabat. Medicos noſtros celeberrimos diu, fruſtraque conſuluerat, qui venæſectione, emeticis, narcoticis, chalybeatis, aliisque minimè contemnendis remediis ventriculo affecto ſubvenire nitebantur. Poſt multam operam, ut accidit, inutiliter locatam, ego Vinum ſequens Medicatum præſcripſi, quo primùm ſæpiùs, poſteà rariùs, iterato, ab omnibus ſymtomatis ventriculus ejus tandem liberatus eſt, & abſque aliis medicamentis Domina præfata convaleſcebat.

℞. Summitat. abſinth. Rom. centaur. min. ā. M. ß. flor. chamæm. p. ij. rad. gentian. incis. ℥ij. Infund. frigidè per xij. horas in vin. alb. ℔iij. Colatur. rurſùm infund. frigidè

 rhei

rhei el. incis. ʒx. rad. calam. aromat. pæon. mar. ſicc. ã. ʒiij. enul. campan. ʒjß. ſemin. coriand. ʒj. M. Coletur tantummodò inter utendum.

Præclariſſimus Bateus noſter in adverſariis ſuis privatis (quorum ſyllogen magnam mihi contigit comparare, nempè de ſingulis corporis morbis, à capite ad calcem, obſervationes omnes complectentem tàm ſuas, quàm alienas quàs in communi hominum conſortio annotare ſolebat) præſcriptum tradit, quod in Pharmacopœiâ Bateanâ, à Shiptono, Pharmacopolâ non ità pridem peritiſſimo, typis mandatâ, deſcribitur ſub titulo Tincturæ Rhabarbari; & cujus notitiam Baro illuſtriſſimus G. ventriculi dolore, & viſcerum torſionibus, ante ejus uſum, diu excruciatus, à Pharmacopolâ ſuo, quadragintâ librarum monetæ Anglicæ pretio acquirebat, cùm nullo ære à Medico ſuo ordinario id impetrare poſſit. Nempè ejuſdem uſu Baro ille nobiliſſimus citò convaleſcebat, cui irrita prùs fuerant alia medicamenta. Hæc verò fuit formula:

℞. Rhabarb. elect. incis. ℥ij. uvar. paſſar. enucleat. N. 60. glycyrrh. ras. ℥ij. ſacch. cand. ℔ß. aq. vitæ vel anis. ℔ij. Macerentur &c. F. Colat. Da cochlear. ij. vel iij matuti-

tutino tempore, quoties fuit neceſſarium.

Colicus dolor ſic falsò nuncupatur, cùm paroxyſmus quilibet gravior ſit ſemper Ventriculi affectus, non Coli inteſtini. Magnitudo Coli ampla fæcibus accumulandis eſt maximè idonea, ejuſque plicæ ingentes eiſdem retinendis ſunt accommodæ. Sed ſubſtantia coli craſſa & obtuſa, quanquam flatus ex eo ſursùm lati caput, ventriculum, aliaſque principes corporis partes nonnunquam laceſſant, in alvo putâ conſtipatâ, tamen tantis cruciatibus, ſpaſmiſque progignendis, quanti Colicâ laborantes ſæpiſſimè torquent, non videtur eſſe poſſe cauſa effectrix aut adæquata. Cæterum Ventriculo cruditatibus depravato, ac læſis ejus functionibus (cùm Culina ſit totius corporis, in quâ ſcilicet cibi omnes coquuntur, comminuuntur, & in cremorem quendam, aut Chylum, conficiuntur ad futuram alimenti diſtributionem, corporiſque nutritionem) morbi ferè omnes, & maximè colicus dolor, juxtà diſcrepantiam temperamentorum, & partium peculiarium imbecillitatem, ſive nativam, ſive adventitiam, diverſimodè contingunt. Os, ſive introitus ventriculi, inſigni nervorum plexu cingitur ac munitur, ſpiritibus plurimis eò excubias primas facientibus, nè res noxiæ aut hoſtiles, pro amicis

atque alimentoſis, ſine ſenſatione aliquâ, perturbatione, dolore, aut ſingultu ingruente, tanquam claſſico quodam, in caſtra ventriculi ampla admittantur. Tunica etiam ventriculi interior tota eſt nervea, ac ſenſationi inſerviens, adeò ut, cùm ſæva aliqua tempeſtas in ventriculo oriatur, flatibus furibundis procellam ſuſcitantibus, illicò fremant propinqui ſpiritus, facilè in ſpaſmos ruant, & tenſiones, inflationes, intumeſcentiaſque maximè dolorificas cieant. Proindè ventriculus tùm ex fabricâ ſuâ, tùm uſu, ſedes propria, ac primaria, torſionum illarum moleſtiſſimarum, & ſæpè pernicioſarum, quæ in Colicâ excruciant, videtur ſtabiliendus. Certè Galenus, vetereſque Medici ſapientiores, ventriculum tanquam baſin ac fulcimen penè omnis ſanitatis conſiderabant, cùm Abſinthiata in aquâ, ſi quando conjungeretur febricula, in vino ſi febris abeſſet, toties propinarent, ac ſi ſola, inſtar omnium, ſalutem corpori imbecillo reſtituere ferè valerent.

Obiter Julapia hodierna, deſtillatione exorta, veteribus Medicis planè incognita fuerunt. *Aqua*, *Vinum*; *Ptiſana*, ſive hordei mundati decoctum; *Melicraton*, ſive hydromel éxtemporaneum; Οἰνομέλι, ſive *vinum mulſum*, aut mellitum; *Paſſum*, ſive vinum paſſulatum, ex uvis ſiccis expreſſum; *Sapa*, ſive

vinum

vinum coctum; *Poſca*, *Oxycratum*, ſive acetum aquâ miſtum, fuerunt omnia ferè Julapia, quibus majores noſtri utebantur, in medicinâ adminiſtrandâ. An verò Julapia illa veterum, propter ſimplicitatem, ſumptûs parcimoniam, atque εὐποριςίαν, an ea hodierno in uſu, eò quòd magis gratificentur & guſtui delicatulorum, & locupletum voluntati, præponi mereantur, ſagaces, periti, probique Medici litem diri-mant.

Quòd verò ad præcavandam Colicam attinet, maſticatio frequens Rhabarbari ventriculum ſic affectum præ aliis corroborat, cruditatibus onuſtum ſublevat, flatusque illius diſcutit, antequam in procellam ſæviorem denuò exſuſcitentur. Dioſcorides conſulit, ut Στομαχικοῖς ὡς ἐςὶ διαμασσόμενον καὶ καταπινόμενον, μηδενὸς ὑγρῦ ἐπιῤῥοφουμένου, *ut ventriculo affectis rhabarbarum ita ut eſt*, in ſubſtantiâ ſcilicet, *maſticetur*, *ac citrà ſorbitionem ejus liquidis immiſti lentè deglutietur.* Expertuſque ipſe eloquor, qui diros paroxyſmos Colicos, ſaltem unum & alterum, Iliacæ paſſionis ferè æmulos, quondam ſuſtinui, eâque maſticatione diu liber à leviſſimis protinùs evaſi.

Paroxyſmis gravioribus ſubitò occurren-

dum eſt neque ſegniùs agendum, nè enormes vomitiones motum fibrarum inteſtinalium periſtalticum tandem pervertant, Iliacamque illam miſerandam paſſionem inopinanter acceſſant. Sanè chronicis, levioribuſque ventriculi inflationibus ſæpè recidivis ſedandis Tincturæ illæ ſupraſcriptæ Rhabarbarinæ, aut Rheum manducatum, Elixir Salutis dictum, ut & Mithridatium, Theriaca Andromachi, plurimaque ejuſmodi alia, ſæpiſſimè ſufficiunt. Quòd ſi Colicus dolor vehementiùs excruciet, immaneſque oboriantur vomitiones, fæcibus obduratis, viâque dejectionum prorſùs occlusâ; poſt venæſectionem, enemaque valdè ſalinum, ubi indicantur, carthartica laudano conjuncta paroxyſmum tollere plerumque ſolent. Neque etiam exigui uſûs nonnunquam ſunt, cùm ſal mirabile, tùm catharticum amarum, in aquis mineralibus ſoluta, atque iterata quouſque vias inferiores aperire poſſint. Tutiſſima enim ſunt hæc blanda cathartica, cùm fortiora illa magis invalentia, bili ferocienti ſtimulos addentia, vires ægrotantium, & maximè Melancholicorum nimis labefactent, Icterumque poſt ſe crebrò relinquant. Item, poſt univerſalia, corticis Peruviani pulverati minuta quædam quantitas cum laudano liquido exhibita, & in intervallis vomitionum toties quoties iterata, ſi à Medico præſente prudenter imperetur,

cura-

curationem paroxyſmi atrocis breviſſimam quandoque complet.

Obſervatio X.

De Hæmorrhoidum fluxu immodico.

EXimia Domina, ac vidua, gracilis, & bilioſi temperamenti, Epiſcopo admodùm Revendo mihi vicino convivens, nocturno tempore tantam ſanguinis jacturam per Hæmorrhoides derepentè fecit, ut pluſquam quatuor ejus libras aſtantes æſtimarent, ante meum adventum poſt mediam noctem, paucis horis deperditas. Et credibile quidem fuit permagnam vim ſanguinis per ſedem, nimirùm abſque torminibus, tunc effluxiſſe, quoniam Domina præfata id temporis mihi narraret, ſectâ tantummodò in brachio olim venâ, tantum furorem atque impetum ſanguinem ſuum tunc exagitâſſe, ut in maximum vitæ diſcrimen conjiceretur, animamque penè afflaret, priuſquam ſanguis rapidè erumpens medicamentis variis ſiſti poſſit. Et ſi vena in brachio, loco patulo & medicamentis topicis expoſito, illam in extremum vitæ diſcrimen ita inducere valuiſſet, quantò majus periculum in hoc caſu immineret ex venâ ruptâ

ruptâ aut exeſâ, in loco quo vas ipſum prorſùs lateret, & quo nulla topica medicamenta partem internam affectam pertingere poſſint! Poſtquam verò Domina langueſcens Sacroſanctum ac poſtremum Viaticum ab Epiſcopo illo Reverendiſſimo ſumſerat, tanquam rebus terreſtribus quamprimùm valedictura, & in cœleſtes regiones illicò migratura, (interim comparatis quæ in uſum præſentem mihi videbantur comparanda) juſſi ut portionem ſpiritûs vini rectificati in vaſe idoneo calefacerent famuli, utque pannos laneos, unum poſt alterum, ſpiritu illo probè calefacto imbutos, ano ægrotantis ſubmoverent. Quo fotu pauliſper uſurpato, ſanguis ita vehementer profluens penitus ſiſtebatur, ſine quocunque alio remediorum apparatu, atque extrà omnem metum ægra protinùs conſtituta eſt. Spiritum verò rectificatum, tametſi ſummè penetrabilem, idcircò calefaciebam, ut fumus exurgens in venas internas ad ſupprimendum fluorem vi ſuâ ſanativâ & corroborante ocyùs introiret. An verò ſpiritus Terebinthinæ in conſimili caſu pares vires cum vinoſo habeat, de quo tanta meritò celebrat inſigniſſimus & peritiſſimus Chirurgus noſtras Dominus *Young*, in Devoniâ artem Chirurgicam ſummâ cum laude, & cum multorum commodo exercens, neque diſceptabo, neque, ſi experientiæ ſit conſentaneum, quicquam repu-

repugnabo. Fotui ex aceto in Hæmorrhagiis externis multum tribuitur, pariter ac Oxycrato, Veterum *Poſca*, ſive aceto aquæ immiſto & introſumpto. Eadem Domina ex tanto ac tàm ſubitaneo ſanguinis profluvio, Febre intermittenti Tertianâ deinceps correpta eſt, quæ cortici Peruviano facillimè ceſſit.

Porrò autem obſervavi, fotum eundem ex ſpiritu vini rectificato, nonnunquam iteratum, pariter atque fotum ex aceto vinario, fluxum menſium pertinacem ſiſtere poſſe, cùm nulla medicamenta interna ſcopum deſtinatum attigerint, & cùm aſtringentia ac narcotica non ita tutò fuerint adhibenda.

Antequam hanc decadem Conſiliorum dimitto, æquum videtur admonere, quòd Præſcriptorum in eis unum & alterum, quoad minuta quædam minoris momenti, fortè non fuerint ad amuſſim eadem cum illis quæ multò priùs præſcripſeram; ideòque memoriâ, quantum penes eam fuit, in minuſculis quibuſdam ſuppleri. Sed ſumma rerum præſcriptarum, undè Curationes recenſitæ potiſſimùm pendebant, ubique, & omni ex parte, fideliter tradita eſt.

DE
LUE VENEREA.

HIc morbus tàm gravis & acerbus eſt; tàm latè ſerpit, & perniciem ſuam undique ſpargit; tantis cruciatibus miſeros plerumque opprimit; & priſtina ſanitas tàm difficulter reſtituitur, ut ab annectendo quædam eò ſpectantia non potuerim prorsùs abſtinere. Primordia hujus mali quæ pudendis ſolis labem inurunt, contemptui & ludicro habeant, ſi ita placet, ganeones & Belli noſtri, & petulantibus facetiis, tanquam nugas & crepundia, ea excipiant; ſed quandocunque aut prima illa inquinamenta aut ſuccedentia, in ſanguinem denuò transferentur, atque per totum corpus virus diſtribuetur, pœnas inſipientiæ debitas illi abundè perſolvent.

De origine hujus morbi ambigitur, an ab omni ævo, poſt homines natos, extiterit; an ſuperiori ferè ſæculo in *Europam* ex *Indiâ* Occidentali fuerit advecta. Multa ſunt teſtimonia, aut ſaltem ſuſpiciones non contemnendæ, de antiquitate hujus Luis, quanquam

tot

tot ferè Regna non ità pridem contrà ejus Natales probroſos decertârunt, alterum in alterum illud opprobrium rejiciens, quot urbes olim *Homerum* ſibiglorioſè vendicârunt. Certè nomen ejus legitimum uſque ad noſtra hæc ſæcula in tenebris latuit. Nec forma & figura hujus Monſtri à prioribus Medicis ſatis clarè & diſtinctè ſunt deſcripta, neque ante novam ſuam denominationem niſi confuſè admodùm cognita. Hoc autem proculdubiò ſcimus, plurima olim apud nos Noſocomia Leproſis recipiendis fuiſſe extructa; & multùm fallor, ſi unica & ſingularis domus apud nos etiamnùm maneat, Leproſis vulgò recipiendis peculiariter dicata. Porrò Venerei contagii eadem ſemper cauſa tyrannidem exercuit, nempè vaga & promiſcua ſcortatio; nullisque ſæculis defuerunt meretrices infames, quæ corpore proſtituto vilem quæſtum facerent: *poſitâ* verò *cauſâ ponitur* etiam *effectus*, quemadmodùm *& ſublatâ* ſemper *tollitur*. Quibuſcunque enim in regionibus, quibuſcunque demùm locis, proſtibulæ iſtæ, ac corruptelæ juventutis vulgares prorsùs exulant, legumque aſperitas ſcortationem omnem coercet, deeſt etiam unà cum impuris ſcortis Lues hæc Venerea. Ubicunque verò lupanaria palam permittuntur, remiſſo magiſtratu aut diſſimulante; vel ubicunque meretriculæ latebras aliquas fœdas ſecurè nanciſcuntur; eadem Lues cum hor-

ridâ malorum turbâ, cumque omni ſuo miſeriarum famulitio, longè latéque dominatur. Atque, ut mihi quidem videtur, in utero impuro meretricum vulgarium, quæ plurimis viris, quantumlibet ſanis, ſeſe proſtant & commiſcent, certò & naturaliter progignitur Lues, perindè atque in nido ex ovis naſcuntur volucres. Et quoniam *corruptio optimi* eſt *omnium* ſemper peſſima, cur non ex ſeminis prolifici, & in tantos naturæ uſus deſtinati, corruptione pravâ & incongruâ venenata illa Lues poſſit φυσικῶς propagari? Et nullus dubito, pauciſſimos uſpiam eſſe ſcortatores, qui, quantumvis pœnas meritas aliquamdiu effugerint, non ſeriùs aut citiùs in laqueos illos inciderint, qui non turpi & funeſto illo veneno fuerint tandem aliquando contaminati.

Sanè Lues hæc pernicioſa eſt Supremi Judicis tremendum quoddam flagellum, inſtar enſis illius ſtricti capiti Damoclis inter epulandum impendentis, omnibus ſcortatoribus ſemper interminans, quod ſapientes impuris amplexibus facilè deterrebit, quodque inſipientes ſeveriſſimis flagris aliquando cædet. Quis enim mulieroſus certus eſſe poteſt, mereticulam qualemcunque ſibi uni, ut videtur, ſtipendia facientem, non aliis pluribus fuiſſe priùs aut denuò fore pervulgatam, atque ideò obnoxiam venereo inquinamento, utcunque iſta

men-

mendaciis ſuis, perjuriiſque uſitatis, pudorem aliquem comminiſcatur?

Neapolitanus hic morbus vulgò nuncupatus eſt, & ab obſidione *Neapolitanâ* primùm ejus contaginem traduxiſſe ut plurimùm creditur, anno ſcilicet poſt *Chriſtum* milleſimo, quadringenteſimo, nonageſimo tertio; cùm *Neapolim* caſtris ſuis circumdaret *Carolus* octavus, Gallorum Rex. Sed cùm rumorum popularium tanta ſit incertitudo, ut ſapientes vix quicquam pro certo pronuncient, quod non manifeſtis & ſibi notis teſtimoniis confirmatur; cùm aliorum morborum primus exortus in tenebris æquè permaneat; cùm ita conſtitutum ſit rebus humanis, ut in ſingulis ſæculis quædam continuò pereant, oblivionique tradantur, & alia quædam rurſùm emergant & ſuſcitentur; cùm virus Venereum in omnes ferè regiones totius orbis, quantum nobis innoteſcit, ab oriente ad occidentem, à ſeptentrione, ad meridiem, jamdiu ſpargatur, & uſquequaque diffundatur; cùm denique Medici aliquot graviſſimi Luem iſtam infamem ante obſidionem illam Neapolitanam contagio ſuo virulento *Europam* jam invaſiſſe conſtanter affirment, ſanè difficile eſt aliquid certi & indubitati in re ita obſcurâ ſtabilire & decernere; quanquam antiquam Luis proſapiam admodùm apertè indicare videatur antiqua, ac permanens cauſæ exiſten-

tia, nempè ſcortatio illicita, vaga, & promiſcua, primordiis fortè rerum humanarum, aut ſaltem effræni hominum libidini, ac corruptelæ meretriciæ coæva.

Sed ut hanc rem paulò altiùs perſcrutemur, *Hippocrates*, cujus autoritas apud omnes doctos plurimùm valet, libro tertio de Morbis Epidemicis plurima horrenda ſumptomata enumerat, quæ ad formam Venereorum quam proximè accedunt: ut, *puſtulas magnas, & puſtulas corpore univerſo erumpentes, maximèque caput impetentes, ulcera fædiſſima circà pubem & pudenda, inflammationes malignas & depaſcentes, diarrhæas & cibi faſtidia, tabes multas*, aut atrophias, *nunc ſine febre nunc cum febre contingentes; carnium, nervorum, & oſſium mutilationes ex decidentiâ magnas*, à carie præcedente, *prolapſus partium abſceſſibus corruptarum, & denudationes femoris integri, tibiæ, aut cubiti totius*, & *omnium miſerrimas carnium jacturas, cùm pubem pudendaque malum affecerit: ichores ulcerum & abſceſſuum puri abſimiles, & pure omni deterioris, capillorum defluvia fluxiones ad pudenda multas, dolores graviſſimos cum vigiliis, ulcera oris ſerpentia, & tubercula tàm interna quàm externa circa inguina*, aut bubones, *tubercula faucium, ulcerationes pudendorum*, & ſimilia, quæ quidem breviter tradit, & more ſuo conciſo. An verò hæc omnia à Peſte verâ, an à Peſtiferâ

hac

hâc Lue oriantur, in utramque partem ut differant par eſt doctis liberum relinquere.

Quicquid verò de turpibus Luis natalibus ſit ſtatuendum, certè dolendum eſt maximè, Curationem tantæ Ægritudinis, omnes corporis partes, tàm internas quàm externas, à capite ad calcem, polluentis, è manibus Medicorum doctorum & peritorum ità profugiſſe, Chirurgis, necnon tonſoribus imperitis, ignariſque quibuſlibet vulgò concedi. Quis enim tàm fatuus & inſulſus, quis tàm illiteratus ardelio, qui non Medicaſter in hoc morbo circumforaneus facilè evadat, ſine inſtituto, ſine ſumptu, & ſine arte; qui non curationem Luis, aut ſaltem Gonorrhææ infallibilem perfrictâ fronte polliceatur? Quales autem hi ſani Medici? Sartores utplurimùm & fabri, ſimileſque artifices, popinatores inertes & decoctores, qui in officinis ſuis fidem priùs labefactaverant. Quàm infelix igitur & miſera eſt Infectorum conditio, qui duplices ſuſtinent pœnas, damnanturque tùm atrociſſimi morbi cruciatibus, tùm rudis agyrtæ ignorantiæ periculoſæ! Quaſi leviſſimi quilibet affectus peritiam Medicam jure efflagitarent, morbus verò maximè anceps, medulliſque penitùs infixus, cuivis illiterato poſſit tutò demandari!

Ut autem ſummum diſcrimen Lue Infectorum manifeſtiùs appareat, conſiderandum

eſt, hunc morbum frequenter eſſe Protei-formem, & poſt primam ejus ſubjugationem, ſæpè novas poſteà induere facies. Illud equidem facilè adducor ut credam, properteà quòd tot tabidos, & atrophiâ confectos, pulmonibus ferè intactis, nec niſi ſecundariò læſis, viderim perire. Et niſi ex acuto aliquo morbo illos contigerit extingui, marcore & atrophiâ vix intellectâ tandem contabeſcere ſemper obſervavi. His lac Aſininum, pectoralia, narcotica, & ſimilia, primam venenatam cauſam nihil reſpicientia, ad ſupremum uſque diem fruſtrà exhibentur. Chirurgi ſalivatione abſolutâ, & mercede laborum acceptâ, integram ſanitatem audacter promittebant; atque denuò ægrotantes, longe diverſis ſymptomatis quàm priùs affecti, neutiquam ſomniant de reliquiis fomitis venenati, aliquamdiu conſopiti, & intus deliteſcentis, ſed ſub novâ formâ revireſcentis. Interim Medicus quantumlibet peritus, nihil cauſæ Venereæ facilè ſuſpicabitur, atque ægrotus partim ex verecundiâ, partim præteritæ curationis ſecurus, de priſtinis rebus oblivioni jam traditis nullam mentionem facit. Heu quanto igitur diſcrimine verſantur hujuſmodi ægrotantes, cùm nec ipſi de causâ ægritudinis primariâ ne verbum muſſitent, cùmque Medici contrà morbum incognitum, Andabatarum more, cœcutientes militent! Certè

Autores nonnulli, magis emunctæ naris, veritatem horum ſubolverunt, cùm ita prudenter illi conſulerent, quoties aut dolor Iſchiadicus, aut Rheumaticus, aut alius valdè pertinax, remediis propriis & uſitatis nequaquam cederet, ut ad Diætam ſudorificam, è Ligno ſancto, Sarſaparillâ, & conſimilibus, tanquam ad ſacram Anchoram confugeremus.

Ex his Luis reliquiis ſpretis, & aliquamdiu abditis, non ſolummodò pendet valetudinaria, & miſella parentum, æquè ac aliorum ſcortatorum conditio; ſed & hinc morbi aliquot puerorum tralatitii, & ferme immedicabiles, & quos nominare minimè convenit, nè nati inſontes, viri tandem facti, contumeliam, mæſtitiam, atque animi perturbationem aliquam exindè immeritò patiantur. Quamlibet enim majus eſt reverà dedecus à vitiorum ſuorum, quàm natalium, turpitudine & infamiâ, tamen novi viros eximios & fortes, clarâ & illuſtri ſtirpe, ſed illegitimè prognatos, qui præter modum dolore opprimebantur, quoties de natalibus ſuis ſpuriis mentionem aliquem factam ex ſuſurris clancularijs in communi hominum conſortio illi ſuſpicarentur. Atque in eâ re major eſt Turcarum juſtitia & ſapientia, apud quos nemo parentum culpam in filios iniquè transfert, & nulla eſt ignominia natis ex partu illegitimo prodiiſſe.

 Porrò

Porrò ſtatuendum eſt Luem Veneream eſſe morbum venenatum, & maximè deleterium. Et quanquam non ità repentè interficiat, ut ictus & morſus animalium venenatorum, tamen temporis aliquo ſpatio, modò longiore, modò breviore, vitam infectis certiſſimè adimit, niſi remediis propriis & ſalutaribus ſanitati priſtinæ tempeſtivè reſtituantur. Paucis igitur agamus de veneni hujus, cæterorumque naturâ, & breviuſculâ compartione. Inter alias notas ſunt ſigna venenorum, inſignis faciei totiuſque corporis pallor, & extremorum perfrigeratio, quæ in Venereis ſunt maximè conſpicua. In venenis aſſumptis, natura materiam venenatam omni vi expellere nititur in ſuperficiem corporis & partes externas, undè maculæ variæ, papulæ, & exanthemata oriuntur: Similiter in Lue Venereâ prodeunt maculæ, interdùm parvæ, lentiginum inſtar, interdùm latiores; eæque modò flaveſcentes; & primùm circà frontem ac tempora, deindè caput reliquum, tandemque per totum corpus diffuſæ; nec ſolummodò maculæ, ſed & puſtulæ & tubercula in cute erumpunt. Venenis per os aſſumptis, calidis dico & erodentibus, magnum exoritur incendium in faucibus, & ventriculo, atque inteſtina doloribus aut torminibus exquiſitis cruciantur: Lue infecti faucium inflammatione, & paulatim exulceratione, ſem-

per

per corripiuntur; ventriculus illorum ſenſim proſternitur, & quanquam artus dolorum ſævitiam & atrocitatem utplurimùm ferunt, tamen plùs ſemel novi, aut inteſtina, aut hypochondria eiſdem diris cruciatibus affecta, iiſque tempore veſpertino recrudeſcentibus, quos artus utplurimùm & magis regulariter ſuſtinent. Denique Venena propria ſua & peculiaria medicamenta, ſive Antidota, ut ritè expellantur, requirunt: Lues, niſi propriis & quaſi ſpecificis Antidotis pernicies ejus virulenta depellatur, vulgaria omnia pharmaca, & methodos omnes quantumlibet doctas, ſolet aſpernari.

Sed natura hujus Veneni eſt alia atque alia, tùm ſecundùm regiones magis ad Septentrionem aut Meridiem poſitas, tùm ſecundùm Temperamentorum varietates. Etenim in Hiſpaniâ & Luſitaniâ, de hoc morbo (ſæpè tam mitis iſte eſt illic) vulgò colloquuntur, quemadmodum noſtri ſolent de Liene & Scorbuto. Siquidem illorum Medici ad febricitantes matronas nobiliſſimas ac virtute præditas accerſiti, ſolenniter quærunt, an Lue Venereâ laborent, ſicut noſtri de Catameniis, quanquam & verecundè interrogant, & in illis regionibus, ubi Veneni aliqua portio indeſinenter perſpirat, Infecti multi ſeſe totam vitam hoc morbo comite ſatis placidè traducere nonnunquam poſſe, ſæ-

 pè

pè confitentur. Apud nos verò longè aliter ſe res habet, & hæc Lues ferocem & immanem tyrannidem exercet. Nullus hic ſymptomatum & cruciatuum finis, niſi aſpera aliqua, aut diuturna mitior, medicatio interponatur, donec aut dolores contorquendo, aut ulcera depaſcendo, aut ichor venenatus oſſa corrumpendo, miſeriis finem inponant, & lacerum putridumque cadaver tandem abjiciatur, pabulum ſanè ingratum, & vix vermibus acceptum.

Quinetiam juxtà Temperamentorum diverſitatem Venenum hoc diſſimiles vires apud nos obtinet. Temperies Melancholica, & Bilioſa ejus exterminationem ægriùs ſuſtinent, quàm Sanguinea, & Phlegmatica. Multò faciliùs reſtituuntur juvenes quàm ætate provecti. Idemque eſt dicendum, de Scabie, Herpete, & nonnullis aliis morbis varia temperamenta affligentibus. Et ſicut Temperamentorum differentia efficit, ut Cathartica longè diſpares effectus obtineant; hoc corpore mitiſſimis medicamentis facilè purgato, illo fortiſſimis ægrè cedenti; utque idem dejectorium medicamentum eodem pondere diverſis hominibus exhibitum, in uno celerem ac violentiam, in alio tardam ac mitem, & in alio nullam omninò operationem concitaverit: ità & de Venenis dicendum eſt quòd illa citiùs aut ſeriùs interimere ſoleant, non

modò

modò ex propriâ & innatâ vi perniciosâ, ſed ſecundum fortiorem aut debiliorem repugnantiam naturæ ejus, qui venenum accepit. Nam opinio iſta vulgaris ficta eſt & falſa, quæ *Indos*, ab iiſque *Italos*, ita artem veneficam ſtatuit calluiſſe, ut in ſtatum diem, aut tempus prædeterminatum, ſive fuerit ſeptimana, ſive menſis, ſive annus, Venenatos omnes certò conficere poſſint. Natura enim unius quàm alteriùs, quemadmodum dictum eſt de catharticis, veneno magis ſe opponit, & lethale virtus reprimit, aut fruſtratur.

Sunt qui Luem arbitrantur, fractis & attritis ſenio viribus tyrannidem ſuam fermè omnem jam depoſuiſſe, & ad interitum ſuum cum ſenectâ demùm vergere. Eademque apud plures doctos ſententia jamdiu obtinuit, quandoquidem blanditiis verborum tàm literati quàm aulici ſpe vana ductis nonnunquam ſe accommodant, & gratiam lenociniis ſolent ſibi conciliare. Qui verò ſic ſentiunt, noſocomia hodierna pauliſper adeant, aut Chirurgos probos ac exercitatos conſulant; videant ulcera mult plicia, cancroſa, & depaſcentia, tophos & gummata, oſſium caries, & carnium putrilagines; videant tabes, liphothymias, cachexias, denique totam Pandoræ pyxidem ibidem apertam; exaudiant etiam horrendas miſerorum execrationes, gemitus acerbos, & ululatus permoleſtos;

tandemque dicant, an Venus egregiâ illâ manſuetudine mancipia ſua hodierna excipiat; dijudicentque pariter, utrùm Mars an Venus plures ex numero viventium tollat, uter denique iſtorum amaſiorum exitium pejus & frequentius cultoribus ſuis inferat.

Quod ad Therapeiam attinet Luis, alii ſine Hydragyro, & neſcio quibus ineptis Arcanis eandem audacter pollicentur; alii denique emeticis, & catharticis Mercurialibus, & Diætâ Sudorificâ intercalatâ, ſimilibusque, venenum illud penitùs ſubigere annituntur.

Medici fermè omnes, totumque Chirurgorum ſodalitium, uno conſenſu, Salivatione tanquam breviſſimâ, & maxime efficaci methodo, Luis curationem aggrediuntur. Nec denegandum eſt cuiquam in Arte Medicâ mediocriter verſato, Salivationem eſſe omnium Methodorum quas hactenùs excogitavit peritia Medica, maximè expeditam, atque efficacem, ad virus illud Venereum valdè obtundendum, & malignitatem ejus perniciosam abundè frangendam, ſi minùs ea valeat non rarò ad venenum iſtud pènitùs delendum. Certè in his regionibus Borealibus, frigoris prædominio obnoxiis, ubi labes Venerea tantâ immanitate ſævit, Salivatio præ aliis adhuc notis inducias maximè veloces, perniciei dilationem, & ſymptomatum omnium

nium vehementium ceſſationem obtinet celerrimam ; nec non in quibuſdam infectis , & potiſſimùm in junioribus , curationem perfectam aliquando complet. Sed ſi conſideretur horrenda illa, terribilis medicatio, tantis cruciatibus & periculis extremis ſtipata, ſaltem exoptanda eſt, & omnium votis expoſcenda, alia jucundior methodus, tutior illâ minùsque moleſta.

Potentiſſimum, & efficaciſſimum Salivandi genus eſt id, quod per inunctionem Mercurialem excitatur; & quod ſolum, tanquam *dignum nodo cuneum* Sydenhamius noſter præclariſſimus laudat. Sed refert ſcire, attentèque contemplari, in quot vitæ diſcrimina Salivatio iſta conjicit infectos ; quot ex eâ ſolent vulgò interire, quàm horrendas capitis, fauciumque efficit intumeſcentias, ſuffocationem repentinam frequenter minitantes, & vix fræno manûs peritiſſimæ rectè gubernandas. Nôrunt quidem aliptæ quàm periculoſas diarrhæas, dyſenterias, lipothymias, in temperamentis maximè Mercurio repugnantibus, iſta crebrò producit ; ſed aliam vix exercebunt artem, vix quærent aliptæ, niſi quam in tyrocinio à Magiſtris ſuis didicerunt. Tanta verò eſt in hoc Salivationis genere humorum fuſio, tanta ſuccorum omnium corporis ſæpè exantlatio, ut nil mirum ſit ſpiritus vitales unâ diſſipentur ; & maximè

ximè ſi in hâc terrâ, aliter feliciſſimâ, ubi Melancholia tantum obtinet imperium, complures ex tàm rapidâ fluidorum profuſione ſuccumbant ac pereant. Quàm fugax ſcilicet voluptas acerbiſſimas ſuſtinet ſæpenumerò pænas! Quantâ curâ & induſtriâ Sirenum illarum veneficarum blanditiæ ſunt ab omnibus fugiendæ, quicunque aut ſanum corporis temperamentum conſervare volunt, aut vitam longævam jucundâ lenique ſenectute finiendam cupiunt!

Porrò ſi facultates Hydrargyri tantâ copiâ in corpus intromiſſi, ac ſanguinis motu circulari omnes corporis partes pervadentis, velut in Salivatione vulgari contingit; ſi illius vires naturæ humanæ tàm noxias, ac inimicas; ſi virus ejuſdem nervis & cerebro peculiariter adverſum, atteſtante id paralyſi, & tremoribus frequentibus; ſi onus & tormina, quæ ventriculo & inteſtinis vulgò infert; ſi pallidſſimum plumbeumque colorem, quem vultui impertit; ſi denique quòd à veteribus omnibus medicis Hydrargyrum in catalogo Venenorum annumeretur, diligenter perpendamus: ſanè Medico probo incumbit, quando duobus Venenis tàm Morbi quam Remedii unà convenientibus ſit neceſſariò occurrendum, de Antidoto aliquâ propriâ, ſalutari, & excellenti, ſollicitum eſſe. Et ſi tela ad hunc morbum ritè expugnandum magis

apta & idonea unquam reperiantur, è Medicorum pharetrâ magis magiſque denuò inſtructâ, potiùs quàm ex aliorum quorumcunque ſive armamentario, ſive officinâ, nî plurimùm fallor, certò extrahentur.

Et quicquid delirum vulgus, aliique nonnunquam ſaniore judicio præditi, contrà ſentiant, ſanè neſcio, an quiſquam omnium morborum qui miſeros mortales ſolent excruciare, judicium tenerrimum Medici periti & exercitati, potiùs quàm agyrtæ aut indocti alicujus artificis, requirat ac mereatur, quàm Lues iſta immanis & venenata.

Quanquam verò Salivatio omnibus aliis Methodis ubique palmam præripuit, tamen notatu dignum eſt, quod *Julius Palmarius*, Medicus Pariſienſis clariſſimus, & eruditiſſimus copioſiùs diſſeruit, qui Magni illius *Fernelii* fuit diſcipulus & qui librum de Morbis Contagioſis tùm doctè tùm eleganter ſcripſit. Ille Salivatione, quantumlibet tunc populari, quantumlibet nunc vulgò uſitatâ, *vix centeſimum quemque* Lue correptum, perfectè ſanari tradit; ſed recidivo illos morbo, ex ſcintillis aliquamdiu conſopitis recrudeſcente, nonnunquam citiùs, nonunquam poſt plures annos affici, & langueſcere. Atque *alii*, inquit, *decies*, *alii duodecies* ſuo tempore *Salivationem fruſtrà ſunt experti*, tantâ interim cum doloris acerbitate, malorumque miſerrimo-

rum

rum acervo, ut forti viro multò ſatius ſit ſemel mori, quàm vitam morte pejorem ſic proferre.

Ego itaque hæc animo diu multùmque evolvens, nunquam complecti potui, quamobrem *Fernelii*, *Palmarii*, aliorumque medicorum doctiſſimorum methodi tutiores ac jucundiores tàm paucos ſectatores conſequutæ ſint, & praxi hodiernâ ita proſcribantur, niſi ob has potiſſimùm rationes:

1. Medici illi præclariſſimi odio adverſùs Hydrargyrum nimis acri flagrabant, propter noxas illas graviſſimas quas ſæpiùs infert corpori. Et *Fernelius*, primus omnium Medicorum, curationem Luis ſine quocunque Mercurialium uſu interno, & fortè nimis temerè ſuſcipiebat & palam pollicebatur; Amuletis ſuis ſelectis ac ſaluberrimis, Diætæ Sudorificæ, victui tenui & frugi, & catharſi intercalatæ ſolummodò confiſus. Et certè propter auſum ac tentamen tantum, tamque ſalubre generi humano, ſi fortè minùs felix fuiſſet ſucceſſus, omni laude digniſſimus eſt egregius ille Medicus, quanquam in peſtifero hoc morbo uſus illius medicamenti periculoſi, quod à * Plinio vocatur *Venenum omnium rerum*, ſummè neceſſarius nobis hactenùs videtur. Nam *malum malo corvo* apprimè convenit. *Palmarius* autem Hydrargyroſi vulgari in-

*Nat Hiſt lib. 33. c. 6.

infenſus fuit, tùm ob perniciem ejus, tùm propter extremos cruciatus, doloreſq; aſperrimos quos inuncti ſuſtinere neceſſariò damnantur; tùm deniq; quia propoſita ſua curatio per Guaicam & Amuletum, aut per Alexipharmaca ſua Hydrargyro conjuncta, tutior fuit, & longè ſalubrior inunctione vulgari, ſputantium vires exhaurienti. Quocircà alias Luem extirpandi methodos, tutiores, ac magis ſalutares, nec non jucundiores, licet nonnunquam paulò cunctabundas, fusè proponebat.

2. Chirurgi uno ore Salivationi præ aliis curandi modis favere videntur, aut quia præmiis donantur majoribus, iſto modo valetudini proſpicientes, ſummâ cum aſſiduitate, infectumque ſub imperio quodam deſpotico vitæ ac mortis clanculùm in cònclavi, remotis alliis plerumque arbitres præterquam nutrace, tamdiu tenentes; aut quia durante tyrocinio aullam aliam æquè certam Lui medendi artem illi hactenùs didicerunt; aut quia aliam diſcere vix unquam volunt.

3. Quoniam Chirurgi techinis ſuis hanc Medicinæ partem, buantum in illis fuit, tanquam ſive ob moleſtias tàm fædæ curationis, ſive alliis negotiis impediti, illam provinciam quaſi derelictam nimis neglexerunt, ac vilipendêrunt.

4. Quia curationes temporaneæ & Palliativæ

tivæ in hoc morbo, ut in aliis nonnullis, magis placent, ægriſque gratificantur, quàm Eradicativſi, quæ magis operoſæ ſunt, & exercitatione non parvâ egent. Quam ob rationem induciæ multorum graviſſimorum Narcoticis derepentè comparatæ, & ægrotantibus ſæpè magis placent, & medicis nonnunquam præferuntur, quàm quæcunque alia, permanentibus interim aliquamdiu doloribus, ſalutaris medicatio. His adde, Salivationem ſymptomata omnia Venerea ita utplurimùm tollere, ut nulla recidivæ ſuſpicio impræſentiarum reſtet, aut præmii procradinandi ratio convaleſcentibus ampliùs appareat.

Quod ad Impoſtores illos imperitos, turpiſſimos lucriones. ac nebulones vulgares attinet, qui ſine Mercurio, ſine quâcunque moleſtiâ, & neſcio quibus *Arcanis* inſulſis curationem breviſſimam, nec non infallibilem, omnibus Lue infectis cum inſigni impupublicè pollicentur, argumento ſunt Bacillino quàm Medico digniores, & faſcibus Magiſtratuum aut colliſtrigio, prout veteratores perfidi, ſunt potiùs caſtigandi, quàm diſceptationibus, aut ullis rationum momentis accipiendi.

Denique tertium Lui Venereæ medendi genus, quòd poſthabitâ Salivatione ſolenni per inunctionem inſtitutâ, & ſpretis deceptorum inſciorum fallaciis, catharticorum aut

eme-

emeticorum Mercurialium vi & efficaciæ, cum Diætâ è Lignis & Radicibus exſiccantibus, ac regimime debito, conjunctorum nititur, fuſiorem orationis copiam planè requirit. Sed nè tot impoſtores & agyrtæ dolis & inſidiis ſuis hinc anſam aliquam avidè arripiant, vela dicendorum contraham, & pauca haud prorsùs inutilia jam dictis adjiciam.

Et 1. Notandum eſt, Ligna exſiccantia, gummi, corticem, & lignum Guaiaci, lignum Saſſafras, atque radices Sarſaparillæ & Chinæ, tantum fere emolumenti naturæ humanæ conferre, & debilitatæ ſuppetias ſalutares præbere, quantum damni & nocumenti Hydrargyrum corpori infligit. Sunt hæc ſalubria quædam hujus morbi venenati, licet imperfecta, pariter atque Mercurii ipſius Alexipharmaca, quandoquidem & citrà Mercurii auxilium opera & oleum noſtrum ſine fructu perdi ſolent. Et quanquam illa ex ſe nunquam apud nos ſcopum attingunt, Hydrargyro prætermiſſo, venenumque Venereum nequeunt penitùs delere & extinguere, tamen robur nativum erigunt & fovent, palloremque huic morbo congenitum, in vividum ac ſanum colorem certocertiùs immutant.

2. Notandum eſt Cathartica deleteria dicta huic morbo expugnando, qui vires corporis validiſſimas ipſe infringit, & robur ſum-

mum facilè comminuit, quandoque minùs convenire, quàm mitiora & blandiora medicamenta. Et quoties fortior & validior requiritur catharſis, illa longè tutiùs obtinenda eſt, in debilibus ſcilicet naturis, ſennâ, rhabarbaro, agarico, jalappâ, epithymo, polypodio, mannâ, hermodactylis, aut eorum quibuſdam, additis etiam ceu ſtimulis, ſale mirabili, cathartico amaro, polychreſto, prunellæ, aut cryſtallis tartari; his, inquam, ſæpè ſecuriùs & commodiùs alvus movetur; neque plura eorum identidem repetita ita corpori imbellium nocent, quemadmodùm ſcammonium, colocynthis, & helleborus quæ aut ventriculum conturbant, aut inteſtina corradunt, gravibuſque torſionibus excruciant, aut viſceribus omnibus, partibuſque principibus, malignâ ſuâ qualitate ſunt infenſa.

3. Quanquam Mercurialia, & Hydrargyroſis, in omnibus temperamentis Lue inquinatis indiſcriminatim vulgò uſurpentur, tamen notandum eſt, corpora craſſa, obeſa, phlegmatica, & frigida, ab illis maximè omnium lædi; & conſtat injurias inſignes quas Hydrargyroſis talibus facit, vix unquam poſteà deleri, adeò ut non minùs diſcriminis à medicamento quàm ab ipſo morbo illis contigerit. Atqui Sanguinea,Ilioſa, & præfervido calore redundantia cor-

corpora ; incommodo minore Hydrargyri uſum paulò copioſiorem ſuſtinent , quàm aut priùs nuncupata , aut Melancholica Temperamenta. Etenim calida & ſicca viſcerum intemperies , contrariis quibus pollet facultatibus Hydrargyrum , corrigitur , emendatur , & nonnunquam inſigniter juvatur , atque bilis ferocientis acrimonia plurimùm demulcetur.

4. Quotieſcunque Lue jampridem infecti , qui Ptyaliſmum priùs ſubierunt , aut qui aliis modis ad tempus tantummodò ſunt reſtituti , morbó recidivo è latibulis erumpente, aut novam formam ſortito , turbas novas commovente ; quoties , inquàm , illi in atrophiam , neque à Pulmonibus tabidis , neque à Lumbricis pendentem , inciderint , quanquam Diarrhœâ admodùm violentâ exhauriantur , à Narcoticis quibuſcunque abhorrendum eſt Medico , & reſtringentibus interdicendum. Nam Malignitate veneni Venerei intùs deliteſcentis ſic imminutâ , & per ſentinam corporis depoſitâ , propria Antivenerea optato eventu non diu fruſtrabuntur , & corpuſculum ſtrigoſum deleteriâ Lue penè confectum , præter expectationem rursùm pingueſcet.

5. Cùm virus Venereum ſit benè retuſum ac fractum , omniſque ſymptomatum ferocia refrænata ; at fomes venenatus haud penitùs

extinctus ſub cineribus deliteſcat, novos poſteà tumultus ſuſcitaturus: quemadmodùm & in aliis nonnunquàm caſibus, ubi ſymptomata anomala, doloreſque vagi infirmos detinent, Medicamenta nervina, arthritica, amara, & antiſcorbutica *ſalubria*, aliquamdiu uſurpata, catharticis blandis identidem intercalatis, reliquias Veneni iſtius infracti tutò profligabunt, ingramque tandem ſanitatem præ aliis reſtituere valebunt. Siquidem talia corruptelæ humorum deleteriæ contraria, ſanitati tuendæ, amiſſæque recuperandæ, vitæ producendæ, ſtaminibuſque vitalibus tenuioribus confirmandis apprimè conducunt.

6. Infantes à nutricibus lactantibus infecti, quanquam maculis, puſtulis, ulceribuſque ſcatent, quanquam & nocturnis illis doloribus erunt excruciati, facillimè omnium reſtituuntur. Fárina ſarſaparillæ ferè inſipida, ſaltem nullo guſtu ingrato, aut faſtidioſo prædita, panatellis aut pulticulis ſuis, ut par eſt, *commiſta*, addito etiam, ventriculi gratiâ, ſantali citrini polline, nullâ pariter nauſeâ donati, catharticiſque debitis intercalatis, tenerrimæ ætati, ut lætè nonnunquam obſervavi, ſalutem perfectam reddidit. Quòd verò infantuli à contaminatâ nutrice infecti, tanquam à Peſte

quâ-

quâdam, ſint ante incœptam curationem quamprimùm amovendi, non opus eſt ut admoneamus.

Denique 7. infectis, cùm curatio modis mitioribus magiſque benignis ac ſalutaribus quàm Salivatione illâ acerbâ & excrucianti inſtituatur, non eſt iis perſiſtendum ad certum quendam ac determinatum dierum numerum, ſed nunc breviùs, nunc diutiùs, pro ratione veneni, naturæque reluctantis, remediis immorandum, quouſque ſub regimine debito venenum penitùs ſubigatur, & ſymptomata omnia prorsùs evaneſcant.

Antequam finiam, nequeo tacitè prætermittere errorem popularem inſulſum, at valdè perniciosum, qui longè latèque inauſpicatò increbuit. Nimirùm didicit, aut fortè audivit ignarum vulgus, ſi quiſpiam infectus cum ſanâ muliere mutuis amplexibus ſe commiſcuerit, à labe omni venereâ ſe confeſtim fore tutos & immunes. Quot innocuæ virgines inter alias ex hoc ſtupido errore perierunt! Sed cùm ſanguinem pervaſerit virus peſtilens, & viſcera afflatu illo impuro imbuantur, credat etiam plebecula inſipiens pari ratione, ſe clavam *Herculi*, quod ajunt, & fulmen *Jovi*, extorquere poſſe, & ſe montes excelſos, virtute cujuſdam incantamenti, poſſe radicitùs avellere & alioverſùm transferre.

Ut verò finem faciam, nonnullis videri poſſum nimis àcriter perſtrinxiſſe morbum Venere clementi prognatum, Deâ ſcilicet illâ amabili, cui tàm Principes ſummi, quàm vulgus infimum, vota ſua nimis frequenter faciunt, & cujus illecebræ pectora ferè omnium æſtu quodam impotenti facilè percellunt. Acriùs, inquam, hujus morbi ſævitiam perſtrinxiſſe videar, quàm plurimi medicaſtri, qui eundem in poſtremis habere ſolent, ac pro nihilo, ut ajunt, ducunt; ut ſcilicet artis cujuſdam exquiſitæ, quam alicubi didicerunt, oſtentationem gloriosè faciant; atqui ut reverà crumenas incautorum aliquando emungant, ut familiares ſuos opprimant, omniaque ad quæſtum commodumque proprium iniquè referant. At verò longè præſtat Medico probo, liberalibusque diſciplinis inſtituto, verum dicere, quàm quæſtu quovis duci, communique utilitati quàm ſuæ conſulere. Modici rerum ſtatûs, modò res ſint benè partæ, nemini pœniteat. Nam pauca nonnunquam deſiderium explent, permulta animum rariſſimè ſatiunt. Paucitas rerum commodè benèque vivendo neceſſariarum facilè ſuppletur, viriſque bonis rariùs deeſt. Sed in ſuperfluis accumulandis nullus vulgò finis graviſſimarum ſollicitudinum, nullum moleſtiarum maximarum tædium, rapidarum terminus; quaſi dira illa execratio, aut faſcinatio,

cinatio, avaros injuſtosque ſemper comitaretur, ut in opulentiâ inopes, in abundantiâ egeni vitam prorsùs inquietam traducere damnarentur. Præcipiti curſu breviuſcula labitur vita. Nec magna pompa impedimentorum neceſſaria eſt, ut amœna ſit profectio, neque requiritur tanta viatici copia, ut breve iter conficiatur. Præclarè illis actum puto, quibus in benè agendo deponitur vita. Nec ſapientibus *lugendam eſſe* corporis *mortem*, *quam* animæ *immortalitas conſequitur*. Etenim *tùm demùm nos verè victuros* conſtat, *cùm è vitâ hâc exceſſerimus*. Quid eò olim eximiè dixerit Philoſophus, (pectore ſpe tumido, conſolationis pleno, animoque futuris gaudiis admodùm aſpirante) in ſenectam vergens, & *Senectutem* ornatiſſimè laudans? * *Si in hoc* inquit, *erro*, *quòd animas hominum immortales eſſe credam*, *lubenter erro*: *nec mihi hunc errorem*, *quo delector*, *dum vivo*, *extorqueri volo*.

* Cic. *de Senectute*.

FINIS.

ELENCHUS RERUM
in Libro priori.

QUâ ratione Autor hæc conſcribere inductus. *p.* 1. Quæ ad *curationem Infantum* certiorem ſpectant, à Medicis hactenùs deſiderari. 2. Faciliorem autem eam fore ac vulgò creditur. 3. Probatur id argumento ex ætatum differentiis, & temperamentis. *ibid.* Morborum omnium Infantilium *una eademque cauſa.* 4. Quænam ea ſit. 5. Tempeſtivus remediorum uſus in febribus quàm ſit utilis. 6. Quis *Infantis*, & quis *Pueri* nomine intelligendus. 7. *Diagnoſis* horum morborum quibus criteriis ſit inveſtiganda. 8. Undè pendebat incertitudo, ut videbatur, diagnoſtica. 9. Quòd *pulſus* infantum ſit minùs obſervandus. *ibid.* Ut & *urina* eorundem. 10. *Cauſa* eorum affectuum *procatarctica. ibid.* Quantùm ſalus fœtûs à matre pendet. *ibid.* Cur innata generis bonitas, aut vitium, aliorum animalium quàm humanæ proli certiùs tranſmittatur. 13. *Cauſæ* aliæ affectuum infantilium recenſentur. 14. Nempè frigus facillimè ſuſceptum. *ibid.* Lac nutricis vitioſum. 15. Narratio memorabilis quantum diſcriminis ſubire ſoleant infantes, qui Nutricum Conductitiarum cuſtodiæ exponuntur foris. 16. Præmatura carnium eſitatio. 18. Potus liquorum ſpiritibus abundantium imprudentur conceſſus. 19. Vinum puellis adultis quomobrem proſit, & cur Acida aliis plurimùm noceant. 20. 21. *Vinum* quibus convenit, & quos maximè lædit. 22. Quodnam eorum Infantibus magis innocuum. *ibid. Cauſæ omnes* morborum tenellorum in *unâ proximâ* ſemper coaleſcunt. *ibid. Hiſtoria affectuum infantilium. ibid.* Symptomata univerſa *Acido* prædominanti ortum ſuum debere. 23. &c. Non in *hypotheſeων* inventione,

tione, ſed in felicitate ipſus *praxeos* Medico licere gloriari. 28. *Hippocratem* indicationes curativas non à primis, at ſecundis qualitatibus expugnandis deſumpſiſſe. 30. *Prognoſis.* 32. *Curatio.* 35. *Sylvii de le Boe* laudatio, pariter ac cenſura. *ibid.* & 36. Quodnam fundamentum curationis infantum ſit imprimis jaciendum. *ibid.* *Indicationes Curativæ* duæ. 37. Celeberrimus *Sydenhamius* primus viam deditâ operâ monſtravit *purgandi* vel in ipſis *febribus.* 38. Quàm utilis ac neceſſarius ſit *catharſews* uſus. 39. Quantùm conveniat catharſis, in eâ quæ nunc prædominatur Febre Epidemicâ. 41. Prima indicatio eſt *acidi* exquiſita *præparatio.* 42. Quòd *humorum præparatio* olim uſitata fuerit inutilis ac inanis. *ibid.* Cur tot veteres Medici *catharſin* in febrientibus neglexerint. 43. Præparatio humorum per *alexipharmaca* & *ſudorifica* rem deteriorem plerùmque facit. 44. *Coctionem* citiùs promoveri *evacuationibus* quàm cæteris quibuſcunque. 45. *Præparantia medicamenta* enumerantur. 46. Quænam Teſtacea cæteris anteponi mereantur. *ibid.* Annotatio iis non indigna ſcitu, qui medicamenta pauperibus liberali manu, & abſque aliquâ mercede, elargiri amant. 47. Sententias alienas de facultate medicamentorum modeſtiâ ſummâ eſſe invicem trutinandas. 49. Quare *magiſteria* numero *Præparantium* non accenſentur. 50. Quare nec *ſalia volatilia*, nec *ſpiritus volatiles*, nec *ſalia lixivialia*, nec denique quodcunque genus remediorum impensè *calidorum* ſuprà modum ſint laudanda. *ibid.* Quòd prædicta *Præparantia* ſint ex *anodynis* potentioribus. 51. Uſus eorum perminutus effecit, ut illa eorundem facultas Medicis minimè obſervaretur. 52. Ex quibus Medici peritia eſt jure æſtimanda. *ibid.* *Formulæ* & uſus *medicamentorum Præparantium.* 53. Objectioni cuidam occurritur

 lepi-

lepidâ quâdam fabellâ. 56. Traduntur *formulæ* blandorum *catharticorum*. 57. Quid nonunquam faciendum ſit in ſymptomatis diſſonis & incongruis. 57. Annotatio de uſu Mercurii dulcis vulgaris ter ſublimati periculoſo, ejuſdemque ſexies, novies, aut duodecies ſublimati, uſu multiplici tutiſſimo. 58. Medici Clariſſimi inſignis obſervatio de hujus excellentiâ in Comate puerorum. 59. *Emplaſtrum* regioni umbilici. 60. *Rhabarbari* præ aliis purgatitivis merita laudatio. *ib.* In quo loco ſit habenda *aloe*. *ib.* Methodus medendi ulteriùs exponitur. 61. Tractatio *puerorum* paulò provectiorum. *ib.* *Cautiones* quædam primam infantum *purgationem* reſpicientes. *ib.* & 62. Quòd *catharſis* è *fortioribus*, rariſſimè ſit tenellis injungenda. 63. Quædam *Hippocratis* contrà nos militantia, atque adverſùs uſum *catharſeως* in *febribus* facientia. *ib.* Iiſdem reſpondetur. 64. Error Medicorum quorumdam fatalis purgatione præpoſterè utentium. 66. De *puerorum venæſectione*. *ibid.* Reprehenſio *Chymiatrorum* iſtorum, qui ſeſe hoſtes internecinos *omni venæſectioni* palàm denunciant. 67. Adeptorum imaguncula quædam. *ibid.* *Teſtaceorum* vires & facultates. *ibid.* *Teſtaceorum* nomine quænam hîc intelligenda ſint. 68. Propter ignorantiam illorum uſûs *opiata* in uſum ità immodicum irrepſiſſe. 70. Quòd *narcotica* infantibus neque ſint neceſſaria, neque tuta. *ibid.* Medici *narcoticis* faventis ſuper eâ re ſcomma. *ibid.* Medicamentorum omnium impenſè *calidorum*, ut & *cardiacorum* in medicatione tenellorum notatur periculum. 72. An *Teſtaceorum* uſus *obſtructiones* pariat? 73. Quid verteres Medici de Acidorum uſu uno ore ſenſerint. 74 Quantò magis apud nos acidorum uſus, quàm alibi extimeſcendus. 75. Quid ſit de *criſibus* judicandum. *ibid.* *Naturam criſium* evacuationes plurium generum vel in *febribus* planè indicare. 76.

De

De *præcipitantium* uſu & viribus quid ſit ſentiendum. *ibid. Cathartica* eſſe *Præcipitantium* medicamentorum primaria. 77. Quomodò *febres* admodùm mites deveniant ſæpè, quas dicunt, *malignæ.* 78. Methodus medendi *peſti* apud *Turcas* invaleſcens. 80. Febrium apud nos cauſam repletioni utplurimùm deberi. 81. Quòd in Febribus ſpiritus animales nullo veneno, ut quidam docti ſentiunt, vulgò inficiantur. *ibid.* Notio *malignitatis* co arguitur. 82. *Sudorifica* qualia, & quouſque ſint utilia. 83. Hiſtoria *febris* quæ anno præterlapſo fuit maximè *Epidemica.* 84. De *dentitione difficili* infantum, ejuſque Curatione. 86. Duplex *dentitionis* tempus. 87. Quodnam inſtrumentum ſit gingivis incidendis magis commodum. 88. Hirudinum applicationem Dentitioni faciliùs promovendæ multùm conducere. *ibid. Aptharum* curatio. 89. Cur *aphthis* producendis ita ſint proclives infantes. 90. Cur Medici temperamentum corporis ex conſpectu linguæ ſoleant dignoſcere. *ibid. Diarrhœa* quomodò curatur. *ibid. Vomitus* infantùm. 91. Quo caſu, & quâ cautelâ Narcoticorum uſus modicus infantibus permitti poſſit. *ibid.* Quodnam Emeticum ſine magno diſcrimine illis nonnunquam exhibere liceat. 93. *Torminibus* eorum quæ *ſpecificè* conveniunt. *ibid. Convulſionibus* quæ apprimè conducunt. 94. Quod in intervallis Convulſionum, nunquam in ipſis paroxyſmis tuta, atque aliquando neceſſaria ſit ſanguinis detractio. 95. *Specifica* veterum *antepileptica* facultatibus diu prædicatis rarò pollent. 96. Exemplum puellæ *convulſionibus* vehementiſſimis correptæ, & rebus nullius momenti æſtimatis ad ſanitatem reſtitutæ. 97. Epiſpaſticorum uſum tenellis minùs convenire. 98. Annotatio non minimi momenti. 99. Quænam in Convulſionibus vehementiſſimis magis proſint. *ibid.* In

verâ Maniâ remedium haud vulgare annotatur. 100. Quædam ad *variolas & morbillos* infantum ſpectantia: *ibid.* Argumentum à *naturâ variolarum* deductum, adverſùs regiminis calidioris uſum. 101. Quòd maxima hominum pars à veritate facilè deflectat, quis verò propiùs illi accedat. 103. *Exempla* diverſorum *Infantum* per noſtram hanc methodum à *febribus* ſuis liberatorum. 104. *Aloeticorum* noxæ, in tenellorum febribus, inſignis obſervatio. 120. Pueri *atrophiâ verminosâ* penè confecti curatio. 124. *Æthiopis mineralis* deſcriptio nova, ejuſque comparatio cum præparatione vulgari. 125. *Objectio* contrà methodum præſcriptam. 127. Reſponſio. 128. Quid ſit de *Chymiâ* ſentiendum. *ibid. &c.* Vina Medicata, Tincturaſque omnes ſine igne optimè præparari. 129. Elixir Proprietatis infuſione frigidâ confectum ventriculo eſſe magis gratum & acceptum, quàm quod digeſtione calidâ vulgò præparatur. 130. Quamobrem chymicorum nimis amantes in ſummâ rerum inopiâ plerùmque degant. 131. Ad opes comparandas quænam ſit ratio vivendi requiſita. 132. Præcellentia *operum naturæ* iis quæ *arte* fiunt. *ibid.* Materiæ Medicæ, quæ in *Dioſcoridis* aliorumque Veterum libris uberrimè exhibetur vindicatio quædam, & præ aliis Recentiorum modis ejuſdem laudatio. 133. *Molleri* liber ſcripta *Dioſcoridis* & *Matthioli* in methodum praxi Medicæ accommodam reducens æquis encomiis celebratur. 134. Nullam verò Materiam Medicam ex uſu eſſe ſine methodo medendi. 135. Duo naturæ ſummè admiranda phænomena Curioſorum explicationi proponuntur, in quibus Supremæ Omnipotentiæ permamentia veſtigia ſunt ſemper manifeſta. 136.

Alia quædam Ingenioſorum ruminatione haud indigna. 137. &c. Concluſio.

SUMMA RERUM
in Libro poſteriori.

QUamobrem Medicus quidam doctiſſimus nihil unquam ſcriberet de morbis Cephalicis. *p.* 145. De Epilepſiâ. 146. Paroxyſmi epileptici deſcriptio. 147. Quare diciter morbus Sacer. *ibid.* Curatio 148. Duo ſymptomata memorabilia, minùs obſervata, epilepticiſque ſupervenientia, advertuntur. 149. Eademque profligata. 150.

De Paralyſi artus omnes impetenti, capite interim immuni relicto. 151. Undè hæc paralyſis. 152. Ejuſdem curatio. *ibid.* An à flatu morbus hic deducendus. 154. Terebinthinæ hic vires. *ib.* Quantæ perturbationes à flatibus excitantur. 155.

De Diabete. *ibid.* Suppreſſio urinæ totalis eam præcedens. *ib.* Deſcriptio Diabetis. 156. Xenocratem Medicum omnes morbos curare ſolitum, ope ſtercorum & urinarum. 157. Quòd Diabetes ſit renum diarrhœa. 159. Curatio ſenis ferè octagenarii. *ib.* De aquis mineralibus Briſtolienſibus. 159. De vino Burdegalenſi, in hoc morbo. *ib.*

De Vulnere pulmonum. 160. Encomium ironicum pugnæ ſingularis. *ibid.* Vulneratum hunc lectulo neceſſariò incarceratum, cui febris aberat, & appetitus vireſque conſtabant. 161. Undè præpoſterum hoc ſymptoma. 162. Curatio. *ibid.*

De Variolis à Lumbricis prognatis. 163. Poſt febrim ſecundariam ſublatam, alia à vermibus exorta eſt, diſcriminis plena. 164. &c. Curatio ejus. 165. Quinquaginta quatuor Lumbrici, novem circiter pollices longi, ex inteſtinis depulſi. 166. Præſervatio à novo illorum proventu. *ibid.* Sal catharticum amarum frequenti nunc in uſu, quid reverà ſit. 167. Sal gemmæ eſſe aquarum mineralium catharticarum penè unicum principium. 168. Aquas illas catharticas, quæ minimùm ſalis deſtillantibus ſuppeditant,

tant, uſûs eſſe minùs tutioris. 169. Unde ſalſedo illa Oceani veriſimiliter deducenda. *ibid.*

De Anginâ. *ibid.* Quid in tumore faucium inſigniori omnem deglutitionem inhibente fuerit faciendum. 170. Curatio. *ibid.* Cautio in uſu Sulphuris requiſita. 171.

De Variolis Anomalis, ſive cum morbillis conſociatis. *ibid.* Caſus Reginæ Optimæ, nunc Beatiſſimæ, iſtis Variolis (proh dolor!) extinctæ. 172. Theriacæ Andromachi fatalis nonnunquam uſus. 173. Hiſtoria ac progreſſus diurnus Variolarum illarum perniciociſſimarum. 174.

De Affectione Hyſtericâ. 177. Curatio. 178. Narcotica fæminis hyſtericis, ad ſomnum conciliandum, ſæpè inauſpicatò exhiberi. 179. Narcotica puerperis maximè omnium pernicioſa. *ibid.* Eorundem nocumenta primaria. 180.

De Cardialgiâ & Vomitu. Item de Dolore Colico. 181. Cardialgiæ curatio. *ib.* Præſcriptum Bateanum ad tormina ventriculi, viſcerumque. 182. Quòd Colicus dolor ſit Ventriculi, non Coli affectus. 183. Julapia Medicorum veterum annumerantur. 184. Præcautio Colicæ. 185. Paroxyſmi Colici gravioris curatio. 186.

De Hæmorrhoidum fluxu immodico. 187. Fotus ex ſpiritu vini rectificato ad illum ſiſtendum. 188. Ejuſdem fotûs laudatur uſus ad fluxum menſium immodicum ſupprimendum. 189.

De Lue Vereneâ. 190. De origine hujus morbi, an fuerit admodùm antiqua necne. *ib.* & 191. Argumenta quædam pro ejus antiquitate. *ib.* Luem ſcortationis eſſe comitem indivulſum. *ib.* & ſcortatoribus ſemper impendere. 192. An tempore Hippocratis lues graſſata fuerit. 194. Quantùm ſit dolendum Luis curationem à Medicis ita derelictam eſſe, & imperitorum inſcitiæ vulgò demandari.

dari.

dari. 195. Luem eſſe proteiformem. 196. Tantò majus à Lue diſcrimen contingere quantò illam ſæpè minùs eſſe cognitam, ac intellectam. *ib.* Alios plures morbos ex Venereo progigni. 197. Luem eſſe morbum venenatum. 198. Comparatio inter illam, aliaque venena. *ib.* Quàm ſit diverſa veneni Venerei natura. 199. Quæ temperamenta Luem ægriùs ſuſtineant. 200. An minor ſit ſævitia ac tyrannis Luis Venereæ, noſtris temporibus, quàm olim fuerit. 201. Varii medendi modi. 202. De Salivatione quid ſentiendum. *ib.* & 203. Hydrargyri nocumenta annotantur. 204. Quamobrem Fernelii, Palmarii, aliorumque doctorum Medicorum methodi Salivationi vulgò cedant. 206. &c. Cautiones quædam notatu dignæ, Luis curationem reſpicientes. 209. Inſulſa opinio vulgi, præpoſtero quodam modo ſe infectos curari poſſe cogitantis. 213. Concluſio. 214.

(2)

Commentarius Medicus

DE

APHTHIS NOSTRATIBUS,

Seu

Belgarum **Sprouw.**

AUTHORE

VINCENTIO KETELAER

MED. DOCT.

AMSTELODAMI,

Apud JOH. FRED. BERNARD.

1715.

Nobiliſſimo, Ampliſſimo,

Prudentiſſimoque

SENATUI

ZIRIZÆANO S.

MAgnum, Patres conſcripti, miraculum homo eſt; ſive partem hujus intuemur inferiorem, puſillam corporis machinam, quæ ſummo artificio & compendio vaſtiſſimam mundi molem exhibet, & qua (ut

Senecæ verbis utar) nihil neque majus neque ornatius rerum natura genuit, ſive majeſtatem ſpectamus animæ, quæ naturæ & ortus ſui dignitate omnem materiam longè prætervecta, velut princeps & rerum arbitra præfulget; ſed hujus admirationi nihil deeſt, ſi utriuſque à ſe quàm remotiſſimè naturâ diſſidentis amicam, familiarem ac individuam unionem atque comitatum contemplamur, imprimis cùm neutrum alterius ope vel ſit, vel vivat, ſed ſuo utrumque inſito peculio ſe protegat. Sed quantis paraſangis reliqua omnia ſplendor hominis à tergo relinquit, tanto hujus inveſtigatio difficilior & cognitio deſperatior. Ab omni ſæculorum memoriâ qui ſublimioribus curis eminere ſtuduerunt, hunc potiſſimum ſcrutati ſunt, vel ut nuda ſpeculatione mentem paſcerent, vel in remedium humanarum calamitatum veluti deorum filii quippiam conferrent. Neutrorum conatus improbandi: Quippe per quos pomæria

hu-

humanæ reipublicæ & promoventur & excoluntur. Horum exemplo, Patres conſcripti, ut meæ erga vos obſervantiæ, atque hujus breviuſculi otii mei ratio conſtaret, de Aphthis Noſtratibus commentariolum edidi vobiſque inſcripſi ac dicavi. Quidni vobis? Inter quos ſi illæ non primùm innotuere mihi, ſaltem longo rerum uſu penitiùs penetratæ propiùs conſpiciendas ſe præbuerunt. Plurima inſuper veſtra in me merita ſuo ſibi jure nullum non officiorum genus exigunt: Eâ animorum propenſione, humanitate, ac beneficentiâ me proſecuti eſtis, ut in patriâ urbe non alia quis verecundis votis ſibi promiſerit, quam in me externum cumulatiſſimè contuliſtis. Quas ob cauſas ne impudentiæ poſtuler, à qualicunque pro re nata gratitudine ſperandum eſſe mihi perſuadeo. Vobis ſi hæc animi atque obſequii mei pignora haud ingrata intelligam, immane quantum alacritatis accedet ad perpolienda majorum vigiliarum opera,

veſtrâque amplitudine digniora. Valete. Scribebam Zzææ exeunte Auguſto cIↄ. Iↄc. LXIX.

IN

Eruditiſſimi Viri

VINCENTII KETELARII,

Medici, & Gymnaſiarchæ

ZIRIZÆANI,

Commentarium

De Aphthis Noſtratibus.

MAjorum veneranda ævi ſtat gloria ſcriptis,
Queîs medicam dubius conſulat æger opem.
Sed malè multa tamen, non intellecta leguntur,
Sæpius & priſcâ non redit arte ſalus.
Quæque ſuos patitur manes mutabilis ætas,
Quæque ſui quæritur ſemina terra mali.
Antiquos noſtræ latuere Machaonas Aphthæ,
Et latuit medicas, his adhibere manus.
Non veterum auxilio, nec defenſoribus iſtis
Corpus eget; melius poſtulat artis opus.
Quum variant morbi, variantur temporis artes;
Ut nova cura malis convenienter eat.
Hanc docet, & monſtrat Ketelaria *penna ſalutem,*

Judiciumque ſuum, quo tueatur, habet.
Tempora temporibus diſcernit, nomina rebus,
Signaque cum cauſis ingenioſa notat.
Ex merito tibi ſurgit honor, Doctiſſime Rector,
Et calami famam nobilioris habes.
Vocis iter claudunt præſtrictis faucibus Aphthæ,
Sæpe immaturæ ſunt quoque cauſa necis:
Sed tibi dant vitam; dum te fecêre diſertum;
Et patet in laudes area lata tuas.

ROCHUS HOFFERUS.

COM-

COMMENTARIUS DE APHTHIS NOSTRATIBUS, Seu Belgarum Sprouw.

Unde malo huic, quod ſeptentrionalibus hiſce plagis tam frequens atque anceps eſt, Aphtarum nomen ſit inditum, meritò miramur. Nam quæ à priſcis Medicinæ conditoribus nobis Aphthæ deſcribuntur, adeo à noſtris diverſæ ſunt, ut toto cœlo diſtent. Hippocrates Aphoriſmo vigeſimo quarto Sectionis tertiæ, multiſque aliis locis, inter morbos primæ infantium ætatis proprios eas numerat, & ſuperficiaria oris ulcera, maligna & ſerpentia, ignea quadam caliditate prædita vocat, quæ nuper natis infantibus, tenelliſque accidunt. Ad ea Galenus, in puerulis, ait, recèns in lucem editis Aphthas fieri. Sic autem vocant ulcerationes oris

ſuperficiarias, præ mollitie maximè inſtrumentorum exortas, quæ neque contactum, neque lactis qualitatem ferre poſſunt, quod non parum ſeri in ſe continet. Eſt autem id naturâ abſtergendi facultate præditum, adeo ut mirum non ſit, ſi in mollioribus corporibus quaſdam in ſuperficie ulcerationes efficiat: Et alibi facilè eas placari inquit, ſi infantis os, cibis & potibus prorſus inſuetum, modicè aſtringas. Nec oris tantum, ſed & aliarum partium fervida & ſuperficiaria ulcera Aphthas vocarunt. Unde Hippocrati ἀφθᾶν τὰ αἰδοῖα dicuntur. Sic illi, & ex illis omnis Medicorum Natio deinceps uno fere ore locuta eſt. Qui acrimoniam & corruptionem neſcio quam aſſumptorum, è ventriculo exhalantium aut è capite in ſubjectum os procumbentium, cauſam earum ſtatuêre, & repellentium uſu tractavêre. Noſtrates verò Aphthæ ab his omnibus procul ſint, & naturâ, cauſis, ipſâque curandi methodo differant, in progreſſu patebit. Quod praxim auſpicantibus non leviter ſemper impoſuit, quos nomina & Veterum ductum ſecutos in exitiales errores ſæpe lapſos fuiſſe neceſſe eſt. Non utique dubitem, ſi animi ſenſa candidè aperire licet, aſſerere, id vitii, quod vulgari notione Aphthas appellamus, iis qui Medicinam nobis tradidêre, vel plane fuiſſe incognitum, vel alterius apud illos quàm hîc indolis;

indolis, ut mirum non ſit, nulla aut obſcura ejus veſtigia monumentis eorum contineri. Quid enim? ſi hodie Gallia, Italia, Hiſpania & calidiores regiones id adeo ignorent ut ne fando quidem de eo quicquam inaudiviſſe videantur, ſaltem ex Practicis eorum nemo, ut nobis conſpicitur, prælibaverit aut attigerit; quid de Antiquis exiſtimabimus, qui eodem aut ferventiori cœlo uſi ſunt? Fateor quidem Hipocratem in calce Prognoſticorum hæc de ſe prædicare: Non eſſe quod à quoquam nomen alicujus morbi deſideretur, quod iis libris deſcriptum non ſit: Quippe ſigna ibi tradita vera eſſe & in Lybia, & in Delo & in Scythia, id eſt, regione calidiſſima, temperata, frigidiſſima. Ubi non tam Græciæ quam univerſi mundi praxim ob oculos poſuiſſe videtur, & eum rerum uſum aſſecutus, ut omnes humani corporis affectiones viderit atque indicarit. Quamquam tanto viro, quem ſemper veneratus ſum, nihil derogatum velim, affirmare tamen id auſim, ſi tantâ frequentiâ, tantoque periculo, ut nobis, ita antiquis Aphthæ unquam viſæ fuiſſent, non tam oſcitanter, negligenterque poſteris eas expoſuiſſent: Quippe qui minimos ac tutiſſimos quoſque affectus eâ curâ, eâque ambitione proſecuti ſint. Hac quoque cauſa nihil iis dignum à quopiam hactenus editum eſt; quod antiquos compilando ingentia volumina quiſ-

que

que malit condere, aut etiam mira ſectari, quàm endemia & patria vitia proprio ſtudio eruere. Sed de nomine eo minùs ligitandum eſt, quod majorum potiſſimum reverentia videtur receptum, ne quid uſquam locorum aut gentium foret quod priſcis illis patribus inobſervatum videretur.

Aphthas igitur, ut Nobis occurrunt, hoc modo fuſiùs & rudiùs deſcribo: Puſtulæ ſunt albicantes ſummis ac internis oris & interdum vicinis reſpirationis ac deglutitionis partibus inſidentes plerumque per lentam ac imperfectam criſin febribus ſupervenientes, borealibus his tractibus familiares. In tuberculorum & puſtularum ſenſum redigendas eſſe, non in ulcerum, fides oculorum evincit. Quid quæſo, iſtis cum ulcere? Non hîc ſolutio continui, non imminuta, ſed aucta magnitudo eſt. Pariter non exedendo eſcharam ſeu cruſtam tenellis partibus inducunt; ſed vel maturæ fruſtulatim decidunt, vel interiora repetendo non manifeſtiora ſui veſtigia, quàm ſi nunquam fuiſſent, in ore relinquunt. Eas quoque ſemper candeſcere, aut ſubalbicare & ad cineritium colorem vergere, imprimis ſi funeſtæ ſunt, nihilo minus liquet. Ut rubræ & atræ pro humoris differentia ſpeculantium potiùs figmenta ſint quàm uſu inveniantur. Saltem dum meliora doceamur eas negamus. Non enim veiſimile eſt, ut in rebus ſibi adeo vicinis & cognatis fors tantum polleat,

polleat, cùm albæ plus millies nobis oblatæ ſint, ut rubrarum, nigrarumve ne umbræ quidem unquam apparuerint. Superficiariæ hæ puſtulæ candentibus apiculis orbiculatis utrimque ab uvula frequentiſſimè incipiunt & inde per devexiores palati partes progreſſæ, illis finibus aliquando continentur: Interdum ſi graviores ſint, toto ore ſparguntur: Linguam, gingivam, atque ipſa labia, quà ori intus obtenduntur, occupant. Sæpe nec his limitibus ſubſiſtunt ſed pomæria proferunt ad imas fauces, gulam, œſophagum & quæ his continua copioſiùs ſero ſolent prolui. Hujus rei non levia nec pauca indicia ſunt: Nam ut ea prætercam quæ à deglutiendi & ſpiritum ducendi difficultate petuntur, inſtar omnium documento eſt, Apthas, quando jam maturuerunt & excernuntur, tantâ copiâ aliquos dies & per os & per alvum nonnunquam rejici, ut aliquot pelves vel matulæ congeſtas eas vix capiant.

Non inficias eo tenacem & glutinoſum mucum, qui individuus earum comes eſt, videri poſſe illas augere: tamen quocunque modo res expenditur, tantum Aphtharum ſemper relinquitur, ut nec os, nec quicquid eſt vicinarum partium tantum earum vim capiat. Ut non immerito videri poſſim ſtupore quodam in eam opinionem raptus, tantis Aphthis conſpectis, ipſum ventriculum & tenuia inte-

ſtina

ſtina interiùs tota iis obſeſſa fuiſſe. Sed de hac re noſtratium practicorum judicium eſto: Diſſimulare mentem fas non erat.

De cauſis Aphtharum & quomodo generantur major difficultas eſt, & quia rei caput, hîc paulo diutiùs & preſſiùs morandum. Ante omnia non temerè quidem videor mihi perſuaſiſſe, hunc affectum, qui omni ætati & ſexui communis eſt, eodem ſemper modo oriri & à cauſis pendere, quæ magnitudine atque acrimonia, ſeu quis malit malignitate quidem, nunquam autem naturâ diſſideant. Ut audiendi non ſint qui alias in nuper natis & infantibus, alias in adultis ponunt. Quippe puellorum Aphthas à lacte nutricis ſeroſiori aut acriori, molles & teneras oris partes erodente ac exedente naſci, aut aliâ quâdam causâ externâ oppido quàm ridiculum eſt. Omnis accimonia ſeu aſſumptorum, ſeu catharri è capite in ſubjectum os delapſi, ſeu è ventriculo exhalans non excitabit, ſed ut aſtringentia, natas Aphthas abolebit. Si oculis & obſervationibus ſuis practici mallent credere, quàm præjudiciis quæ temerè ab antiquis hauſêre, fateri cogerentur, nihil eſſe, quod generationem & Aphtharum maturationem plus remoretur quàm earum rerum uſum quas Aphtarum cauſas ſtatuunt. Quotidie videre eſt ſi ortis Aphthis prolapſus ſeri in fauces aut alias interiores partes ſuperveniat, quàm ſta-

tim

tim evaneſcant ac malo omine diſcedant. Sed non tam aliorum placita laceſſere quam propria firmare ab inſtituti ratione monemur.

Omnes, quotquot ſunt, Aphthas per criſin gigni, plerumque imperfectam & lentam; & unam ac ſolam cauſam agnoſcere empyreuma, quod vario fonte in vaſis natum à natura in dicta loca eliditur, ex animi ſententia ut demonſtretur, omnem hinc operam dabimus. Id haud difficulter perſuadebitur, ſi illa notione & ratione Aphthæ ſpectentur, qua continuis & ardentibus febribus viridi conſtantique ætate ſuperveniunt: Ibi genium ſuum imprimis produnt: Ibi earum ortum & eruptionem ſymptomata perturbationis criticæ maniſeſtiſſimè ante eunt, alias ſeviora, alias mitiora pro cauſæ antecedentis & materiæ in vaſis morbificæ copia ac malignitate, viriumque robore aut dejectione: Ibi ſubitam ad ſalutem aut mortem, in melius vel deterius mutationem fieri; & poſt naturæ morbique conflictum eas naſci longè evidentiſſimè conſpicitur. Vario namque ancipitique marte res peragitur, nunc antecedentis cauſæ empyreumate illo à natura probè ſubacto ac mitigato per eas criticè expulſo magnâ ægrorum euphoriâ & ſymphoriâ; nunc morbificâ materiâ uberiore, contumaciore aut maligniore negotium naturæ exhibente, proſtratis viribus, ægrorum exitio cuncta tentantur, & vel nullæ

læ Aphthæ prodeunt vel mox omnibus in pejus ruentibus, triumphante morbo, ſummâ animi anguſtiâ conduntur atque diſcedunt. Quam anadromen, quandocunque aut quotieſcunque tandem fit, niſi anagoge vel naturæ ſponte vel artis auxiliis ſequatur pro depoſitis & conclamatis ægri meritò habentur. Quæ, quæſo, evidentiora criſeos indicia? Aphtharum materia ab internis ad externas, â nobilibus ad partes ignobiliores truſa bonam ac ſalutarem conſtantibus viribus mutationem cauſatur; contra ſymptomatico motu ab externis & ignobilioribus ad interna & nobiliora aut in vaſa majora regurgitans, opprimendo, & tantum non exſtingendo vitæ fontem, perniciem affert.

Fateor equidem perfectas criſes, quæ ſtatis diebus morbos pleniſſimè ſolvunt, in his oris quàm rariſſimè occurrere, & criſium ſigna adeo confuſa & obſcura nobis offerri, ut fere fruſtrà captentur: Nihilo tamen minùs imperfectas, quæ lentè & ſenſim exſtirpant quicquid in corpore malorum eſt, frequentiſſimè dari conſtat. Quibus non immerito Aphthæ accenſentur: Eſt enim affectus hic tardior & plerumque longiùs protrahitur, nec in dies tantum, ſed in ſeptimanas, nonnunquam menſes. Contingit utique ſæpiſſime, maximè ſi initio morbi univerſales vacuationes neglectæ fuerint, cùm eæ per Aph-

thas

thas commodè poſt tentari nequeant, eam plethoram & cacochymiam in corpore exundare, quæ non niſi longo tempore per Aphthas, diaphoreſin, ſudores, urinam & lenia alviduca abſumi poſſit. Nam venæſectioni, quod palmarium ad deplenda vaſa præſidium eſt, aut acriori, iteratæve purgationi nullum locum eſſe poſt ortas Aphthas, ſi ex dictis nondum patet, pleniùs & fuſiùs in earum curatione urgebitur. Adeo ut omnis vaſorum colluvies Aphthis potiſſimum exhaurienda ſit. Adhæc antequam periodum legitimè abſolverunt, & omne miaſma, Aphthis eliminandum ſublatum eſt, variis de cauſis ſtationem deſerunt & interna repetunt. Hoc caſu maximam partem aut in ſolidum quà per excretionem, quà per anadromen evaneſcunt, adeo ut interius os, quod pridie aut aliquot ante horis undique iis obtectum erat, poſtridie vel paulo poſt omnibus liberum & vacuum ſit, ægri expeditius deglutiendi & ſpirandi munia obeant, ſibique reſtituti videantur. Sed qui debellatus apparet hoſtis, in inſidiis latet, hoc plus metuendus, quò à vitalibus propiùs abſit. Quodcunque iſtius miaſmatis in vaſa tunc rediit (ut ex recrudeſcente febri, cordis oppreſſione, citato interdum alvi profluvio, aliiſque facilè colligitur) novam ibi materiam, quam ſibi obnoxiam faciat, invenit; & fermenti vice in

ſuas partes rapit quicquid ſequi promptum paratumque eſt. Cum quo prælia inſtaurat, quibus ſi non fatiſcat & concidat, tamen plurimum quantum natura delaſſatur, & non niſi commodis alimentorum & medicamentorum adminiculis ſuffulta, denuo ſe exonerat, novaſque Aphthas gignit. Quæ non aliter fere quàm ſi nullæ unquam fuiſſent, ſuum ſpacium requirunt, quo maturentur & excernantur. Neque id ſemel, ſed interdum ſexies, ſeptieſve aut ſæpius contingit, ut expulſa Aphtharum cauſa, vitæ arcem infeſtis ſignis petat. Ex quibus videtur eſſe perſpicuum, omnes Aphthas per modum criſeos naſci, quæ ex ancipiti & diuturnâ naturæ & morbi luctâ moras trahat, longiores, breviores, ut alteruter fortior pluribus aut paucioribus præliis bellum illud confecerit. Nunc de antecedente & continente Aphtharum cauſis dicendum eſt. Antecedentem non ejuſdem indolis & moris eſſe, vel id unum argumento eſt, quod tanta illius moderatio & benignitas aliquando ſit, ut quamvis copia fatiget, edomita tamen & mitigata nihil negotii cordi faceſſat: Alias tam ferali rabie graſſetur & infeſtet, ut quaſcunque partes tetigerit, extrema iis minetur: Si cordi incubuerit, ejus calorem, motum, & quicquid ex eo in univerſum corpus virium diffunditur, tantum non ſuffocet: Si in infimum ventrem præceps feratur, ſymptomatum pha-

langem invehat, & inter ea pernicioſiſſimam diarrhœam, qua corpori vix ſuccus & viribus fomes relinquitur: Pari modo ſi mentis ſedem invaſerit, deliria, vigilias, jactationes, furores, aliaque ſæviſſima infligat, adeo ut hæc tanto imperio, quanto illa obſequio ſe gerat. Neque aliunde ferme illa empyreumatis diverſitas petenda eſt, quàm à materiæ morbificæ coctione aut cruditate. Per pepaſmum enim & coctionem, quæ exceſſu qualitatis infecta ſunt, ad temperiei mediocritatem rediguntur; & quæ orgaſmo huc illud palabunda vagantur, in ordinem redeunt; quæque ſubſtantiæ modo quodam omnis coctionis expertia ſunt, ab utilibus ſeparata convenientibus viis excluduntur: ut quocunque modo ferociam ponant, quæ à naturæ finibus longiùs receſſerunt. Et ut hic quorundam, juniorum imprimis, qui poſtquam cum ſapientia veterum divortium fecêre, ipſis quoque artis vocabulis nuntium miſêre, palato inſerviatur, non intelligimus coctionem illam cæco modo fieri ab neſcio qua natura partibuſve ſolidis; ſed cùm ſit fermentatio, miſtorum concurſu, virtute & efficacia abſolvi. Facilè enim concipimus plurima heterogenea inter ſe commiſſa ſe infringere, atterere, & luctando omnem aſperitatem & feritatem amittere. Novum etiam è corde ſpirituum acceſſum ſemper humores non modo ciere, ſti-

mulare & miſcere, ſed & quadam veluti Majeſtate omnia moderari. Quamvis difficile ſit omnes continenter meatus & ductus prodere, quibus animalis ſpiritus ad cor & deinceps in ſanguinem redeat; tamen de re ipſa dubitandum non eſſe, ſatis arguit & ſtructura cordis & ejus nunquam intermiſſa atque indefeſſa munia. Ex muſculis miro opificio totum contextum non niſi animali ſpiritu inflatur atque agitatur. Deinde ſingulis pulſibus is ignis in corde accenditur, qui non aliter in effœto ſanguine oriri poſſe videtur, quàm acceſſione & inflammatione acerrimi cujuſdam agentis: quod qui aliud ab animali ſpiritu comminiſcitur, næ ille argutando meras nugas agit. Conſentaneum etiam naturæ legibus eſt, ut quæ cordis anfractus ſemel tranſiere, ſi ſibi conſultum velint, identidem officinam illam repetant; qua à morticino languore vindicentur. Hic animalis ſpiritus in orbem ad cor regreſſus & ſanguini poſtliminio redditus ut rei naturalis pepſeos & coctionis autor eſt, ita pepaſmum & coctionem rerum alienarum, quæque præter naturam ſunt, primariò obit: Ut tanquam naturæ miniſter atque emiſſarius eam omnibus formam indat, quæ vel vitæ ſuſtentandæ ſint, vel excretioni facilitandæ. Hinc quæ ante ſeptimum morbi diem Aphthæ ſuboriuntur, multo moleſtiores & lethaliores ſunt iis, quæ à ſeptimo vel

nono die proveniunt; Quod earum materia mitior & mollior tractu temporis evaſerit, minuſque jam viribus fractis gravis ſit, quàm contumacior viribus integris.

Sed quia hactenus aphthas ut continuarum febrium comites vel pediſſequas expendimus, antequam antecedens earum cauſa dimittitur, videndum eſt an ea ſemper in febrili miaſmate conſiſtat. Memini plurimis adfuiſſe me qui in ſumma apurexia aphthis tenerentur; quique præſenſiſſe nullam febrim, ab omnique graviori malo ſe immunes fuiſſe aſſeverarent. Poſſe etiam aphthas per ſe oriri nulla præcedente vel comitante febri haud difficulter inducor, cùm quævis labes à naturâ victa & eò loci criticè expulſa earum materia eſſe poſſit. In infantibus certè & nuper editis talis acrimonia ac malignitas, præeunteſque febres non ſemper obſervantur. Omnis earum cauſa & origo in illis videtur deberi materno ſanguini & polydædalæ iſti impuritati, quam in utero contraxere, quæ levi ſæpe ebullitione per ſudorem & aphthas fugatur. Inquinamentum tamen febrile, majoribus vaſis conceptum, ſua, naturæque propenſione ad Aphthas tendens, plerumque earum antecedens materia & cauſa eſt. Quæ ut continens fiat & ad dicta loca feratur nunc videndum eſt.

Docet uſus, vacuationes, quamvis morbis ſint pares, tamen eos non ſolvere, quin etiam

magis irritare, ſi eorum cauſa per loca non ſibi commoda viam affectet. Ita in variolis, & morbillis, ut & Aphthis ſtimulata alvus quantum ſæpe noceat experimur. Unde ad ſalutarem excretionem non modo requiritur naturæ incliclinatio & robur, quibus à moleſtis & alienis rebus liberetur; ſed vel imprimis ut peculiari humorum morbificorum ingenio ac motui ii meatus & viæ pateant, per quas inoffenſo curſu ferantur. Hinc in imperfectâ criſi, qua omne malum non una ſubitâ mutatione, ſed pluribus judicationibus abſumitur, optimè monet Hippocrates: quæ ducenda ſunt, eò ducenda, quò maximè natura vergit per loca convenientia. Neque hæc Aphtharum continens cauſa per arterias proximè in os, eique vicinas partes videtur egeri, ſed potius per vaſa, adulto hoc ſæculo detecta, quæ lympham vehunt, & ab inventoribus lymphatica apellata ſunt. Illa non tantum limpidiſſimam & puriſſimam ad oris, vocaleſque partes irrigandas aquam manant; ſed & ſæpe vitia, quæ induerunt, in eadem loca deponunt. Quid enim obſtet quominus ſincerus hic humor ex vaſis majoribus admittat & transferat quædam miaſmata & ſanguinis vitia, cùm tenuitate & fluiditate aptiſſimumvehiculum ſit? De hoc tamen cum nemine contenderim, quia ad felicem Aphtharum curationem exiguum momentum ac pondus videtur conferre.

Id

Id extra omnem aleam eſt, plurimum ſeri Aphthas comitari & ore, totoque capite exuperare. Videre licet ſub earum exortum, ægros flammante febri aliquando non ſolum in ſomnum pronos, ſed profundo etiam ſopore inquietari, vellicari, & turbulentiùs evigilare. Quæ ſimul arguunt ſeri in capite plethoram & acrimoniam empyreumatis ſero junctam, menti, ſenſibuſque vel ſepultis gravem.

Poſtquam internas Aphtharum cauſas, modumque generationis rudi minerva delineavimus, quo fato ſeptentrionalem plagam potiſſimum oppugnent, quod in deſcriptione poſtremum erat, quærendum videtur.

Dari morbos endemios, qui certis quibuſdam locis & populis peculiariter adhærent, nec aliis regionibus temerè conſpiciuntur, ab omni ævo obſervatum eſt. *Lucretius* libro VI.

Eſt elephas morbus qui propter flumina Nili
Gignitur Ægypto in media neque prœterea uſquam.

Atthide tentantur greſſus, oculique in Achæis finibus: Inde aliis alius locus eſt inimicus partibus ac membris, varius concinnat id aër. Alpium accolæ quàm obnoxii ſint ſtrumis, bronchocelis, & ſteatomatis; & Sarmatæ ac Poloni illi plicæ qua capilli veluti glutine inviſcantur ac complicantur, notum eſt. Sed

omnium inſtar eos arguit Scorbutus noſter qui haſce oras perpetua Tyrannide occupat, & hic veluti ſepem regni conſtituit. Aphthas autem noſtrates ex eorum cenſu eſſe facile mihi conſentiet, qui omnia retro ſæcula, & quà diverſus à noſtro orbis porrigitur, animo relegerit. Priſci artis noſtræ Patres in hoc affectu ſilentio pluſquam ſacro uſi fuere; & qui deinceps inſecuti ſunt, quique hodie calidioribus terris humanæ ſaluti conſulunt, nuſquam earum meminere.

Solo, ut ſupra dictum eſt, nomine nobiſcum conveniunt, qui, ſi utrarumque natura ſpectetur, maximo intervallo diſſident. Si rem ſuis momentis perpenderimus, non utique magno labore cauſas explorabimus: nam qui in his oris humor naturæ vi in Aphthas propendet, eaſque gignit, ferventiore tractu eum ſudor omnem exhaurit. Quippe aër ſubtilior, corporum habitus rarior, humores tenuiores & fluidiores, omnia denique ad diaphoreſin & ſudorem comparata ſunt; contra apud nos frigidius & humidius cœlum, victus crudior, habitus corporum denſior & humores craſſiores, reliquaque omnia totidem fere ſudoris remoræ ſunt. Nec levia aut pauca indicia ſunt, quæ probent, noſtratium Aphtharum materiam æſtuante plagâ critico ſudore diſſipari. Nam hic copioſior ſudor & uberiores urinæ Aphthas imprimis tutiores, levioreſque efficiunt:

efficiunt: quæ vacuationes ſi quo modo præpediantur aut ſubſiſtant, maxima Aphtharum vis etiam à valido, ſed oppreſſo corde emergit ac continuo ſuccreſcit. Materia enim aphthodes ſero potiſſimum miſcetur & ob id commodiſſime vacuatur per vias quibus ſerum & lympha defecatur. Ad hæc nihil in aphthis funeſtius eſt illis excretionibus quæ revulſionis lege ſudorem remorantur: ut ſi alvus, uterus, hæmorrhoides, aliæve partes ſponte vel temere irritatæ præſentibus aphthis magnam eorum, quæ conſuevere, copiam profundant.

Adeo ut noſtrates aphthæ ſuboriantur lentâ criſi, quæque hic æmuletur eam, quæ in naturis, locis, aëre, victu calidioribus ſudore aut urinâ peragatur. Eſt quoquam prodire tenus ſi non datur ultra.

Nec omnibus quidem borealibus tractibus ex æquo frequentes ac graves ſunt: Singulæ ferè urbes aliter eas experiuntur. Zelandia noſtra adeo iis expoſita eſt, ut ſeneſcente autumno aut ineunte hyeme decimæ quæque & ultra ex continuis febribus per eas terminentur. Horum omnium endemiorum malorum cauſas ſi ex Phyſicis inſtituti noſtri ratio pateretur transferre, non aliam nunc animo lubentius amplecterer, quam in mundi hujus incunabulis omnia ex iis ſimpliciſſimis rerum ſeminibus (quæ innumerabilia ſunt) coa-

luiſſe atque etiam dum conſtare, quæ firmam & ſtabilem, nullâque creatâ vi domabilem naturam ſortita, multifariam quidem inter ſe committuntur, dividunturque, neutiquam vero primum ſubſtantiæ modum exuunt vel mutant. Quæ primordia ut terram noſtram componunt & pro naturæ ſuæ indole omnia afficiunt, ſingulas telluris hujus regiones & plagas iis omnibus referciunt, quæ nobis vel amica vel inimica, ſalutaria vel noxia ſunt. Nec ſubterraneis modò mineralibus alia aliis loca ingravidantur, atque imprægnantur; ſed ſumma hinc terra quæ inquinamenta induit, illis aquas, aërem, fruges, fructus, omnemque hominis nutricatum ſpargit: adeo ut inter ſacra menſæ, dum genio litatur, cum gulæ illecebris ea admittantur, quæ cuniculos in vitam ſenſim agant, eamque, mox demoliantur.

Has leges, æternaque fœdera certis impoſuit natura locis.

Ut Medicina, naturæ ſimia, ex combinatione ſimplicium alia atque alia in uſum hominum medicamina præparat; ita ex fœcundiſſimâ naturæ penu quædam ad ſalutem & noſtri conſervationem nobis ſuppetunt, nonnulla in perniciem ſimul obrepunt; quod aliena & heterogenea labem ſuam ubique relinquant: adeo ut ex iis fontibus domeſtici & vernaculi morbi emergant, qiubus vita ſuſtentatur & conſervatur.

Vento-

Ventorum quoque ac cœli, ſoliſque clementia vel ferocia, locorumque ſitus ſua huc pondera conferunt. Cyclades Zelandiæ noſtræ, mediis aquis innatantes, cum non niſi vada ſint congeſto aggere cincta & ambienti pelago vix caput extollentia; cumque Neptuniam hanc prolem ventorum furori objiciant, quid mirum eum hic cœli hauſtum eſſe, qui præter uliginoſi ſoli ſalſedinem, eorum affectuum parens ſit, de quibus aliæ gentes ne fando quidem inaudiverint? Sed longius digreſſi in viam redeamus. Dum procatarcticas & externas cauſas noſtratibus aphthis eas aſſigno, quas in genere omnium endemiorum morborum ſcaturigines agnoſco, non eadem mea ac illorum mens eſt qui veterum aphthas tradidere: Illi enim, dum ea externa aſſumuntur, vel alio quovis modo internas oris partes feriunt, acri eroſione, aliâque infeſtâ qualitate proxime volunt parere ea ulcera, quæ ipſis aphthæ vocantur; ſecus autem, vitia ea ut foris ingruunt, ita aphthas nunquam edunt, niſi prius univerſum ſanguinem affecerint idque negotii ſolidis partibus creaverint, ut continuæ febres inde plerunque ſuccreſcant, quæ peculiari naturæ, humorumque motu in aphthas deſinunt. Sed ad ſigna earum tranſimus. Diagnoſtica, quæ præſentes eas indicant, cum oculis obvia ſint, & dijudicari vel à mulierculis poſſint, minus anxiam & ſollicitam operam

peram poſtulant. Ea vero diagnoſis, quæ aphthas imminentes & mox erupturas ex artis legibus ſpeculatur, difficilior eſt, & incertâ augurandi fide fere nititur. Utcunque ſe habet, præſtrinxiſſe eam, utique fraudi non erit. Inſtare aphthas docent primo ſpirandi & deglutiendi labores; æſtuſque pectoris reciprocantis inordinatior atque immoderatior; vox minus diſtincta ac clara, lingua etiam, omniſque interni oris compages ab indomita ſiccitate exaſperatur; Somnus nunc turbulentus, nunc profundus, ſed à quo non magno adeo opere ægri levantur. Quæ ab urinis in hunc finem indicia petuntur, adeo incerta ſunt, ut recenſeri non mereantur. Mitiſſimæ tamen aphthæ poſt coctionis ſigna, quæ nobis urinæ exhibent, apparent.

Nec contemnendo etiam argumento colligitur aphthas in procinctu ſtare, ſi ægri mala ab iis vacuationibus, quæ alias omnibus minuendis aut tollendis pares erant, adeo nihil remittant, ut magis magiſque indies ingraveſcant. In continentibus febribus, vel tertianis putridis ſi alvus naturæ ſponte vel artis auxiliis proritata magnam vim bilis, ejuſque ſaburræ, quæ præcordia occupare ſolet, excluſerit, ſi vomitu, urinis aliiſve vacuationibus undique ægri rebus proſpectum fuerit, & ea tamen vel adeſt vel inſequitur vitalium anguſtia, præcordiorum oppreſſio, ac refugien-

te

te animo virium præcipitatio cum inquietudine, aliâque terrificorum ſymptomatum phalange, ut ægri depoſiti videantur; in his reipublicæ humanæ ſeditionibus ac tumultibus non temere aphthas impendere ſuſpicabitur, quiſquis uſu cognoverit, unius noctis ſpacio hæc omnia componi, ſi ſolutis repagulis, victiſque obicibus naturæ vigore aphthæ proruperint. Quin illud, cum quo collato pede natura congreditur, facile concludet ejus ingenii eſſe, ut non per regiam viam, ſed faucium anguſtias ſalutarem fugam capeſſat; quo omnia etiam conſilia ac operam intendet, ut iis adminiculis, quæ inferius tradentur, in dicta loca hoſtem eliciat. Ex his ſignis, utcunque veriſimilibus nemo niſi limitando futuras aphthas prædixerit: cum inter hæc nihil aphthodes ſæpe lateat ac metuendum ſit; & nonnunquam pauciſſimis horum præmiſſis magnâ copiâ derepente proſiliant. Qui vulgi auram aut etiam vaniſſimæ gloriolæ choragium ex hujuſmodi præſagiis captant, & ſe, & artem ſæpe ſæpius deridendam exponunt. Ut aphthæ propinquæ Medicos identidem fallunt, ita præſentes non meliori fide agunt, ſi ex illis ſalutem vel mortem hariolari velimus. Imprimis enim, ut earum prognoſin attingam, incertum & anceps illud malum eſt. Sæpe cum maximam ſui ſpem ægris ac Medicis fecit, præter omnem exſpectationem

ad

ad exitium tendit. Cum ratione tamen prognoſtica quædam pro earum differentia inſtituuntur. Cum aliæ ſint infantium, adultorum aliæ, ſuæ etiam decrepitorum: nunc exhauſtis viribus, alias integris aut leviter labefactis ſuperveniant; Interdum mitificatâ & coctâ morbi materiâ, aliquando crudâ & efferâ oriantur: nonnunquam aliquot ſolum puſtulis ab utrâque uvulæ regione ſummum duntaxat palatum ſpargant, rurſus non tantum univerſo ori interno, ſed etiam interioribus partibus inſideant; in tanto diſcrimine liquere arbitror, longe mitiores, tutioreſque eſſe quæ conſtantibus viribus, adultâ ætate, poſt conflictum naturæ & morbi cum ſignis concoctionis à ſeptimo vel nono morbi die, non ita magnâ copiâ, pacatis pleriſque ſymptomatibus, & imprimis ceſſante aut multum remittente febre emergunt. Semper graves & tremendæ ſunt provectiori ſenectæ, ut & effetis viribus. Intutæ etiam ſunt, quæ aliquoties evaneſcendo repetitis ictibus & inſultibus naturæ negotium faceſſunt, & non niſi ſummâ ægri diligentiâ ac Medici curâ, ope plerunque medicamentorum laborioſius revocantur. Quâ indole maximam partem illæ ſunt, quæ ante ſubactam morbi materiam proveniunt. Nam ut omnis anadrome materiæ pacatæ ac coctæ vel per ſe anagogem ſalutarem habet, ita crudæ

&

& ferocientis, vel nullam vel difficilem. Malum etiam ſi mulieri ſeu ſtati, ſeu intempeſtivi menſes profluxerint: revulſionis enim lege ab eâ ſede, quâ ſolâ cum ſalute ægri matureſcere poterant, in diverſam & alienam corporis regionem miaſma aphthodes trahunt. Sæpiſſime vidi etiam in vegetâ ætate cum ab aphthis nihil aut periculi perparum imminere videretur, à ſolâ menſium eruptione omnia in pejus ruere ac retro ſublapſa referri. Eâdem ratione alvus ſæpius & copioſius egeſta, atque etiam hæmorrhoides hic nocent. Quamcunque corporis regionem aphtharum fomes invaſerit, præter eas, quas naturæ ductu atque auſpiciis ſibi vindicavit, ibi debacchari & extrema minari ſolet. Catharrus quoque ſi aphtharum tempore in fauces vel vicinas interiores partes procubuerit, non modo aphthæ dilabuntur, ſed niſi vires validæ fuerint, exitialiter latere conſueverunt.

Graviores & periculoſiores illæ ſunt, quæ nullis inter initia morbi vacuationibus adminiſtratis, ab impuris, pleniſque vaſis effunduntur. Quod hic & alibi contingit quam frequentiſſime: Nam quamdiu vis morbi patitur, ſumptibus parcunt & in ipſo demum ſtatu ad Medici operam plerunque confugiunt, quo non modo omnia intentata ſunt, ſed attritæ vires & in aphthas natura propendens, vix quicquam dignum &

par

par morbo tentari ſinunt. Cæterum cum affectus hic ſæpè diuturnus & vario fato formidabilis omni ætati ac ſexui ſit, magno ſolatio & virium adminiculo appetitus qui fere ſemper languet, nonnunquam exacuitur. Hoc beneficio, quamvis malum protrahatur, ægri perferendo ſunt: cum à novo commodi alimenti ſucco plus naturæ, quo fulciatur, accedat, quam mora rerum, quæ præter naturam ſunt, ei auferat. Quod cumprimis videre eſt, cum

Placidus feſſum, leniſque foves,
Tuque ô domitor, ſomne, malorum,
Pars humanæ melior vitæ.

Sed ad curationem velis remiſque properamus. Ea in hiſce potiſſimum duobus conſiſtit: Aphthæ in ore conſpicuæ, lenientibus ſtomaticis maturandæ ſunt, & vaſorum reſiduus ille æſtus febrilis, qui quam rariſſime per aphthas univerſus ſimul & ſemel critìcè expellitur, temperandus, omnibuſque modis minuendus atque abſumendus eſt. Prius autem quam hæc perſequar, quærere lubet quid ſtatuendum ſit de venæſectione & purgatione, communiſſimis atque efficaciſſimis ad deplenda, mundandaque vaſa auxiliis. Quod ſanguinis eductionem, poſtquam aphthæ prodierunt, attinet, ſcio eam variis locis à quibuſdam temere

mere adminiſtrari, nullâ aphtharum ratione habitâ, modò ſuppreſſa aliqua vacuatio, aut plena, turgentiaque vaſa eum detrahendum, vel ebulliens efferveſcentia refrigerandum ſuadeant. Sed cùm ea per aphthas naturæ ſtudio ac motui adverſetur, cùmque victum, fugatumque hoſtem in penetralia reducat, & ea ſubſidia queis bellum hoc natura feliciter conficere ſolet ſubducat, ægroſque ab eâ fœdè mactari ſæpiſſimè viſum ſit, nullum locum conſpectis aphthis ſanguinis miſſioni relinquimus, niſi forte alius quis affectus, qui magis urgeat, iiſdem conjungatur. Vidimus in virgine viginti trium annorum, cui inordinati ac parciores menſes erant, verâ plevritide aphthas comitatas. Cùm ſiniſtri lateris acerrimus ac pungens dolor, dyſpnœa, tuſſis, ardentiſſima febris, aliaque mala præſens remedium expoſcerent, non dubitavi ſatis largâ copiâ ſanguinem educere; & cùm nec hoc auxilio, nec juleporum ac topicorum convenientium uſu ulla ſanguinolenta vel purulenta ſputa prodirent, nec quicquam eorum, quæ jugulare ægram videbantur, vel hilum remitteret, medicamentum, quod placando dolori ac ſudori ſtuderet, exhibui: à quo (mirum viſu audituque) quæ ſiniſtro lateri ac plevræ impacta morbi materia fuerat, nigerrima ac fœtidiſſima per alvum omnis excernebatur & evaneſcentibus funeſtis illis ſymp-

C tomatis

tomatis ſola animi deliquia ab eâ diarrhœâ orta cum aphthis perſeveravêre, quæ in vigente ætate victu ac medicamentis roborantibus edomita priſtinæ ſaluti ægram reſtituêre. Eandem venæſectionem memini in nauta meo juſſu factam, quem poſt aphthas phrenitis, aliaque horrenda mala tenebant, eâque adeo levatus fuit ut vel uni huic ſalutem ſuam debuerit. Hæc tamen non incautè tentanda ac æmulanda ſunt, & (ut dixi) niſi alia aphthis graviora omnem Medici curam atque operam in ſe convertant: plura enim & majora ab ancipiti hoc præſidio metuenda quam ſperanda inſunt. Omnem igitur præſentibus aphthis inciſionem venæ huc uſque damnamus atque proſcribimus, quamvis ex ægri rebus ante earum exortum non modò obiri poſſe ſed quàm ſæpiſſime debere contendamus.

Nihil enim aphthas tam lenes ac tutas præſtat quàm ſi ſuo tempore univerſales vacuationes præceſſerint, naturamque ſub impuro onere ingemiſcentem aliquo faſce levaverint. Eædem rationes, quæ venæſectionem efflorescentibus aphthis diſſuadent, etiam contra purgationem eam militant, quæ cacochymiæ propria atque accommodata ab univerſo corpore & ulterioribus viis noxios quoſque humores trahit. Ea hîc funeſtiſſima eſt & intra pauces horas hypercatharſi finem vitæ plerunque facit. Alia eſt purgatio impropriè ita dicta,

dicta quæ craſſiorum inteſtinorum aut etiam primæ regionis feces ſubducit, & non niſi conſecutione quadam ulterius extenditur, quæque non tàm epoto quàm injecto medicamento obitur. Ea præclaram per aphthas operam ſæpè præſtat; & inteſtina eluendo, alvumque remorantem prolectando non tantum infimi ventris vitia mitigat aut compeſcit, ſed etiam ab oppreſſione per eam vindicata natura alias evacuationes, per urinas, ſudores, atque ipſas etiam aphthas feliciùs molitur. Tamen & hîc circumſpectione opus eſt, nec niſi tertium jam diem aut etiam ultra ſegneſcente alvo commodè tentatur. Lenientes ac emollientes clyſteres, ſi facultates ægri id præſidii genus patiantur, præ aliis omnibus probantur; ſin minus, glandes. Quæ ore aſſumuntur medicamenta alviduca, vel alimentoſa ſunt, & hebetiora ac ignaviora ferè fruſtra ad duriores feces accedunt, vel validiora ſubſiſtentem quidem alvum agitant, verùm diarrhœæ metum injiciunt. Si quando intempeſtivo ac præpoſtero purgantium uſu aut ſua ipſius ſponte converſo motu peccans humor in ventrem illabatur, diſſipatis atque evaneſcentibus aphthis accenſâ febri, deliquia, ſingultus atque exitialis illa hypercatharſis invehuntur. Nec ea componuntur niſi omni ope præceps alvus ſiſtatur & aphthæ poſtliminiò redeant. Quæ omnia, ut feliciſſimè & ex ægri ac Medici vo-

to res cadat, imminutis tamen viribus & temporis diſpendio fiunt. Caveat igitur junior Medicus, ſibique ac ægro temperet, ne hunc hoſtem exhibitis temerè catharticis laceſſat: nam galeatum ſerò duelli pœnitet. Quod quidam, imprimis pueruli, negligentiùs ac viliùs habiti, totos quandoque dies ac noctes in aphthis ſummâ animi alacritate ac vigore dejiciant (quod & in variolis aliquoties vidi) ea non tam exempla quàm monſtra ſunt. Poſtquam ex uſu quotidiano prodidimus, quomodò utrumque illud potentiſſimum ac frequentiſſimum alexicacum, venæſectio ac purgatio, in aphthis moderandum, ad reliqua progredimur. Aphthæ, ut ſupra dictum eſt, vel crudâ atque etiamnum turgente morbi materiâ, durantibus ebullitione & ſanguinis in majoribus vaſis effervefcentiâ, febre, aliiſque cognatis malis ante aut poſt ſeptimum morbi diem oriuntur; vel à ſeptimo die, ſubjugatâ ac probe concoctâ omni malorum materiâ, diſceſſione utilium factâ, à robuſtâ naturâ in locis convenientibus gignuntur. In his præter commodam diætam & pauca quædam ſtomatica nullus uſus medicamentorum eſt. Quid enim victricem & triumphantem naturam, erectis in ore tam illuſtribus tropæis, rebus his ingratis non aliter quàm ſi medio adhuc campo hoſte committeretur aut in acie ſtaret, interpellare ac turbare juvet? Optimum

hic

hîc remedium eſt nullo uti remedio. Quamvis non ita frequenter, tamen fieri videmus, ut cum aphtharum ortu reliqua mala, quæ Medici curam ſollicitant, obliterentur atque aboleantur, & omnis in ſolo ore ac faucibus labor conſiſtat. Hoc in caſu quibus os & ori vicina colluenda ſint, quibus gargarizandum, quæ ſtomatica ſubſidia apellantur, quia in eo cardo rei vertitur, diligentiùs eſt limitandum. Utuntur hodie Practici, iique haud obſcuri nominis, refrigerantibus atque aſtringentibus, ſeu actu, ſeu (uti vocant) poteſtate talia fuerint. Sed quo fato ipſi viderint. Hoc conſtat, quantùm ori ac faucibus per frigida illa ſpacii ac laxitatis, tantùm cordi & vitalibus anguſtiæ, anxietatiſque parari. Tantùm poſſunt præjudicia, ubi animos ſemel invaſere: nec cœcitatem modò inducunt, ſed & videndi deſiderium adimunt. Priſcorum aphthæ, cùm erodentia ac ſerpentia ulcera fuerint, refrigerantium ac hujuſmodi aſtringentium opem poſtulaverunt; ſed alia longè noſtratium ratio eſt, quæ quo magis proliciuntur, hoc mitiores ſunt, & tùm demùm ferociam ſuam in graves tumultus acuunt, cum exitu prohibentur. Male utique juvandi artem profitetur, qui cum natura, quam tuendam ſuſcepit, digladiatur, & ab externis ad interna malum traducit, ablatum ratus quicquid extra ſenſuum ambitum eſt. Alterutrum repellendo fieri neceſſe:

ceſſe : vel ut ardor aphthodes, præpeditus, inſtauratis præliis, à validâ naturâ ægrè vincatur, vel debilem obruat. Iis igitur, quibus os colluitur, aphthæ non fugandæ, ſed provocandæ ſunt. Quæ non alia ſunt quàm lenientia, maturantia, dulcia, pectori amica, omnia formâ liquidâ & actu tepida. Plebs noſtra uſu & Medicorum præceptis edocta, poſthabitis omnibus operoſioribus & ſumptuoſioribus medicamentis tutiſſimè utitur vel ſolo raporum juſculo ſaccharo edulcorato, vel ſi tempeſtas anni id negat, ſolâ cereviſiâ tenui ſaccharatâ. Quæ duo, ubi intepuerunt, omnes oris partes alluendo, & in imas fauces deſcendendo, non modo aphtharum acrimoniam, ſi quæ ſit, placant; ſed omnem etiam qualitatis exceſſum mitigant atque hoc pacto maturationem perficiunt. Quanquam illa hoc magis probanda ſunt, quod nobis familiaria, alienam ac ingratam medicaminis vim non reſipiant; tamen in eum finem plurima alia præſcribi poſſunt. Ut rei medicæ ignaris gratificemur, formulam gargariſmatis, quod domeſticum & quovis tempore omnibus parabile eſt, adjungam. ℞ hordei mundati ℥j. paſſularum exacinatarum ℥ij. ficus n° iij. liquiritiæ raſæ ʒiij. Coque ex aq. communi ad ℔ij. In colatura ſolve ſyr. jujubini ℥ij. Miſce. Si procul ab urbibus ruri degitur, loco illius ſyrupi, vulgari ſaccharo colatura dulceſcat, & pala-

to concilietur. Hujuſmodi collutione oris identidem utendum eſt ut obſeſſæ atque aridæ fauces id jubent. His ſubjungunt multi varios linctus, quorum, quamvis nullos niſi refrigerantes ac repellentes improbem, tamen quia omnes ſyrupi ventriculi tenorem ſolvunt & flacciditatem ei inducunt, ad hæc plurimo muco conſtipant, nauſeamque & cibi faſtidia augeant, omitti ſalvis ægri rebus poſſunt. Si quis tamen eos concupiſcat ex omnibus jujubinus, tuſſilaginis, capillorum veneris, de liquiritia optimè eliguntur. Eâ cautione ut inter initia exortûs aphtharum temperati, in progreſſu & fine calidiores præferantur. Jam denique diſpiciendum eſt quomodo in imperfectâ ac lentâ criſi, quæ frequentiſſima eſt, aphthæ regendæ ſint. Si omnis vaſorum majorum æſtus non cum aphthis deferbuerit, ſed turgeſcendo pro ſuo, partiumque quas occupavit ingenio tumultuetur, cautè tractandus eſt, ne feræ ſævientis more ſtragem edat. Nec ad hoc magnâ vi ſemper opus eſt: blandiendo & palpando ferociſſima quæque manſueſcunt: peragit tranquilla poteſtas quod violenta nequit. Sæpe commoda victûs ratio palmam hîc præripit ei medendi modo, quo plurimis & variis medicamentorum formis ægri delaſſantur. In victu conveniunt omnia corroborantia & quæ citra offenſam pectoris refrigerando humorum fervorem temperant,

nec

nec non urinam & ſudorem cient. Ille puerperarum potus ex vino Rhenano, ovis, cinnamomo, ſaccharo & croco confectus ſæpe omnibus intentionibus ſolus ſatisfacit, & niſi calidior ſitim, ſiccitatemque adaugeret, omnium, quæ promovendis aphthis ſunt, magnum inſtar foret. Nunc gallinarum, carnis vitulinæ, aut vervecinæ, niſi alvus laxior ſit, jus pauco croco aut cornu cervino præparato conditum optimè naturam adverſùs hoſtem inſtruit. Si res tenuiores hos ſumptus non ferant, ova ſorbilia cum croco aut dicto cornu cervi præparato ſumpta idem fere præſtant. Lac etiam vaccinum cum hordei farina in pultem actum ad conciliandum ſomnum in noctem ſumitur. Placentam apud nos ex lacte, ſaccharo & ovis in formam paulò ſolidiorem lento igne coquunt. Cui aliquem etiam hîc locum damus, ſi fauces liberiores ſint deglutiendo. Hoc fere modo poſſunt plurima pro cujuſque genio ex victu quotidiano proponi. Sed fugienda ſemper in hoc affectu acida. Quæ licèt putredini potentiſſimè adverſentur, & languentem ventriculum ſtimulent, pleriſque etiam gratiora ſint, quia tamen pectoris ingratiis invitiſque pulmonibus uſurpantur, ne tuſſim aphthis infeſtiſſimam pariant, releganda ſunt. Pro potu, quibus res anguſta domi eſt, utuntur ſuo raporum juſculo aut cerviſiâ dulcoratis: ditioribus varii julepi præſcribuntur, ne

eo compendio ſanitas vileſcat. In rudiorum gratiam hæc formula ſit. ℞ hordei perlat. ℥vj. fol. & flor. borrag. buglosſ. ā. m. iß. cinnamom. ʒi. liquiritiæ ʒiß. Coque ex aq. communi ad ℔ iß. In colatura macerentur bihorium calidè conſ. borrag. violar. ā. ℥j. factâ per manicam hippocratis colaturâ & additis ſp. ſulphur. gutt. xiv. f. potus clarus. Si vero majori humorum ebullitioni & ſævioribus ſymptomatis hæc hactenus præſcripta imparia fuerint, ad medicamenta generoſiora ac potentiora confugiendum eſt. In contumacioribus vigiliis emulſiones ex ſeminibus frigidis, leniora etiam narcotica, ſi virium robur adſit, conveniunt. Variæ etiam potiones adverſus febrilem æſtum componuntur ex lapide bezoardico, cornu cervino, ſalibus cardui benedicti, abſinthii, oculis cancri, tartaro vitriolato cum ſyrupis violar. papaver. rhæados & ſtillatitiis aquis calendul. cardui bened. quæ hic celebratur gelatina cornu cervi, ex re & ſummo uſu eſt. Si verò hiſce cardiacis & febrifugis indurata alvus conſtipetur, tertio quoque die (uti dictum) clyſtere vel glande ſollicitanda eſt. Id enim in omnibus morbis, imprimis acutioribus contingit, ut licet craſſæ & indomitæ ciborum reliquiæ in inteſtinis nullæ colligantur, quia nihil aut parum earum rerum aſſumitur, tamen à majoribus vaſis ſemper quædam in alvum deponuntur, quæ alendo corpori inido-

C 5 nea

nea ſunt & ob craſſitiem per alias vias excerni nequeunt. Ne igitur hæc in imo ventre cumulata, longiori morâ hypochondriis, naturæque moleſta ſint, tempeſtivè provocanda ſunt. Hâc ſolâ cautione ne inquinamentum aphthodes introrſum deorſumque proritetur.

Si autem ſponte vel præpoſtero aſſumptorum aut injectorum uſu ad inteſtina ruat, & ea acri morſu vellicando ad peſtiferam diarrhœam inſtiget, hoc caſu non clyſterum blandimentis acrimonia inteſtinorum eluenda eſt, ut aliàs in dejectionibus bilioſis & fervidis frugiferè fit; ſed unâ eâdemque operâ effrænis alvus cohibenda, & perverſus humorum motus corrigendus eſt. Cui inſerviunt enumerata paulo ante ſimplicia, ſudorem ſimul elicientia & alvum compeſcentia, ſi in potionem hujuſmodi formentur. ℞. magiſter. corallorum, cornu cervi præparati ã ℈j. theriac. ℈ß croci gr. vij. ſyr. papaver. alb. ſi ætas & vires ægri ſinunt, ℥ß. aq. cardui bened. q. ſ. Miſce, f. brevis potio, pro ætate adultâ. Vel talis. ℞. decocti card. bened. aut ſcord. aut meliſſ. flor. calendul. cinnamom. omnium q. ſ. ℥iij. adde ſalis card. bened. oculor. cancri, tartari vitriol. ſi ingens æſtus ſit, ana ℈j ſyr. de roſis ſiccis aut corallor. ℥ß. Miſce. Atque hoc modo innumeræ potionum formulæ ex prædictis conflandæ ſunt. Quæ quidem omnes id potiſſimum

agunt

agunt, dictâ victus ratione adjutæ, ut aphtharum materiam cæco furore in interiora atque inferiora pronam verſo itinere ad ſuperiora & exteriora repellant. Quæ res vel ſola ſalutares ac tutiſſimas aphthas facit.

Sunt enim illæ alicujus malignitatis participes, præcipuè in adultis & ardentibus febribus. Hujus ratione omnem fere Medici curam ad ſe trahunt, atque alias omnes vacuationes, cæteraque auxilia pro earum arbitratu ac imperio fieri par eſt. Quippe prima ac ſumma malignitatis ratio eſt, quod ea ipſi vitæ fonti inſidietur atque hyperbolica ſubſtantiæ hyperbaſi ſubitam atque inexſpectatam plerumque cladem edat. Quam explicare ut hic locus non patitur, ita aphthas eâ non carere plurima docent, & ante omnia acerimus ille cordis conflictus, totiuſque humanæ œconomiæ tumultus, ubi qui fuſus, fugatuſque videbatur, aphtharum æſtus denuo ad cor redit. Hoc igitur præ cæteris agendum, ut ab eâ malignitate vitalia vindicentur & ſarta tectaque maneant. Quia verò aphthæ nunquam fere ita matureſcunt quin vario inſultu, iterum iterumque cor laceſſant, viribus ſemper conſulendum eſt, ut repetitis mali ictibus pares ſint. Quod non ægrè fiet, cùm omnia quæ aphthis eadem &viribus dicata ſint. Præſcriptæ potiones ætati, viribus, malorumque ſævitiæ prudenter accommodandæ ſunt,

nec

nec crebriores eſſe debent, quod citra virium jacturam non ſumuntur. Inſtaurans victus ſecuritati conjunctam magnam efficaciam ſemper habet. His obſervationes quaſdam ſubjungerem niſi aliorum de hujus mali naturâ ac curâ mentem audire ſatiùs putarem.

F I N I S.

ERRATA.

Pag. 194. *lin.* 13. poſt *inflammationes* adde *Eryſipelatodes.* Ibid. *lin.* 20. poſt *aut* adde *pedis totius, prolapſus brachii aut.* Pag. 195. *lin.* 17. *ſani* lege *ſunt.* Pag. 198. *lin.* 21. poſt *modò* adde *rubræ, modò.* Pag. 203. *lin.* 5. poſt *terribilis* adde *& nonnunquam intolerabilis.* Pag. 206. *lin.* 28. poſt *malum* adde *ovum.* Pag. 207. *lin.* 26. poſt *tanquam*, adde *ſibi jure propriam ubique arripuerunt, & Medici.* P. 208. l. 3. lege *Eradicativæ.* Ibid. poſt *mutorum*, adde *dolorum.* Ibid. l. 20. lege *impudentiâ.* Pag. 214. l. penultimâ lege *rapinarum.*

9d